

*Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.*

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

...sitvirtinimo darbo rinkoje probleminiai aspektai

**ULIŲ UNIVERSITETAS
NIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
ADYBOS KATEDRA**

Vaida ŠIMKUVIENĖ

**PROFESINIŲ MOKYKLŲ ABSOLVENTŲ ĮSITVIRTINIMO DARBO
RINKOJE PROBLEMINIAI ASPEKTAI**

Magistro darbas

...ėuliai, 2011

ULIŲ UNIVERSITETAS
NIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VADYBOS KATEDRA

Vaida ŠIMKUVIENĖ

**PROFESINIŲ MOKYKLŲ ABSOLVENTŲ ĮSITVIRTINIMO DARBO
RINKOJE PROBLEMINIAI ASPEKTAI**

Magistro darbas

Socialiniai mokslai, vadyba ir verslo administravimas (03S1)

Teigiu, kad magistro studijų baigiamasis darbas, kurį teikiu vadybos studijų programos magistro kvalifikaciniam laipsniui įgyti yra originalus autorinis darbas:

Magistro darbo autorius
(vardas, pavard , para-as)

Vadovas
(pareigos, vardas, pavard , para-as)

Recenzentas
(pareigos, vardas, pavard , para-as)

Profesinių mokyklų absolventų įsitvirtinimo darbo rinkoje probleminiai aspektai. Magistro darbas.

Magistro darbu siekta ištirti profesinių mokyklų (Joniškio, Kelmės, Pakruojo, Radviliškio, Tauragės) 2005-2010 m. absolventų įsitvirtinimo darbo rinkoje probleminius aspektus. Tuo tikslu išnagrinėti profesinių mokyklų absolventų sidarbinimo darbo rinkoje teoriniai veiksniai, atliktas minėtų profesinių mokyklų absolventų bei darbdavių nuomonių tyrimas, pateiktos išvados ir rekomendacijos absolventų sidarbinimo galimybių didinimui.

Ištirtas profesinių mokyklų absolventų požiūris profesijos gijimo klausimais, nustatytas absolventų sidarbinimo lygis bei pagrindinis sidarbinimui lemianios priežastys. Nustatyti pagrindiniai tyrimo dalyvavusių absolventų įsitvirtinimo darbo rinkoje probleminiai aspektai.

Patvirtinta hipotezė, kad absolventai, kurie pasirinko gytą profesiją, nes norėjo tapti savo srities specialistu ir dirbti geriau apmokamą darbą, dirba pagal gytą specialybą, o tik iš dalies patvirtinta hipotezė, teigianti, kad profesinių mokyklų absolventai giję darbo rinkoje paklausi specialybą ir dauguma pagal ją sidarbina.

SUMMARY

Vaida Mankuvienė

The Problematical Aspects of Vocational School's Graduates Entrenchment in the Labor Market. Master's work.

The final master thesis try analyse the problematical aspects of vocational school's (Joniškis, Kelmė, Pakruojis, Radviliškis, Tauragė) 2005-2010 years graduates entrenchment in the labor market. To this purpose, analysed the theoretical aspects of vocational school's graduates entrenchment in the labor market, done opinions research of vocational school's graduates and employers, represented findings and recommendations to increase graduates entrenchment chances.

Analysed of vocational school's graduates the position profession achieve topics, finded graduates entrenchment level and determined basic causes of entrenchment in the labor market. Identified the basic problematical aspects of vocational school's graduates entrenchment in the labor market.

The adopted hypothesis, that the graduates who chose to acquire a profession, because he wanted to become professionals in their field and work in better paid jobs, are working in the profession. Only partially confirmed the hypothesis, stating that the vocational school's graduates have profession which is needed in the labor market and most of them find job to this profession.

LENTELĖS

1 lentelė. Profesin s mokyklos ir mokiniai jose	15
2 lentelė. Profesini mokykl mokiniai pagal mokymo program grupes	17
3 lentelė. 2009 m. darbo j gos paklausa Lietuvoje	20
4 lentelė. 2010 m. darbo j gos paklausa Lietuvoje	21
5 lentelė. Respondent demografiniai rodikliai (N=114)	35
6 lentelė. Dairban i j absolvent skai ius (N=88)	38
7 lentelė. I–silavinimo reik–m respondentui (N=114)	39
8 lentelė. Profesin s mokyklos baigimo taka darbinei veiklai (N=114)	40
9 lentelė. Respondent gytos profesijos pasirinkimo prieplastys (N=114)	41
10 lentelė. Dalykai, kuriais respondentai dom josi prie–pasirenkant gyt specialyb (N=114)	44
11 lentelė. Mokymo proceso kokyb s vertinimas profesin je mokykloje (N=114)	46
12 lentelė. Profesin s mokyklos mokymo procesui b dingi pofflymiai (N=114)	48
13 lentelė. Metodai naudoti profesini mokykl mokymo procese (N=114)	49
14 lentelė. Prieplastys, d l kuri mokymosi metu respondentai ne gijo reikaling flini ir g dffi (N=114)	51
15 lentelė. Asmenin s savyb s lemian ios s kming sitvartinim darbo rinkoje (N=114)	52
16 lentelė. Bendrieji geb jimai lemiantys s kming sitvartinim darbo rinkoje (N=114)	53
17 lentelė. Motyvacija lemianti s kming sitvartinim darbo rinkoje (N=114)	53
18 lentelė. Svarbiausi dalykai renkantis darb (N=114)	57
19 lentelė. Profesini mokykl priemon s stiprinant mokini konkurencingum (N=114)	59
20 lentelė. Priemon s skirtos didinti profesini mokykl absolvent sidarbinim (N=114)	60
21 lentelė. Respondent demografiniai rodikliai (N=101)	61
22 lentelė. Asmenin s savyb s lemian ios s kming sitvartinim darbo rinkoje (N=101)	64
23 lentelė. Bendrieji geb jimai lemiantys s kming sitvartinim darbo rinkoje (N=101)	65
24 lentelė. Motyvacija lemianti s kming sitvartinim darbo rinkoje (N=101)	65
25 lentelė. Priemon s skirtos didinti profesini mokykl absolvent sidarbinim (N=101)	67

PAVEIKSLAI

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

1 pav. Profesini mokymų mokinių skaičiaus kitimas 2000-2009 m.	16
2 pav. Pagrindiniai karjeros projektavimo elementai	24
3 pav. Socialiniai partnerystės tarp mokymų ir darbdavių koordinavimo sistema	29
4 pav. Socialinis bendradarbiavimas profesinio informavimo ir konsultavimo sistemos instituciniame lygmenyje	31
5 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal mokymo sritis (N=114)	37
6 pav. Respondentų nuomonės apie įsilavinimo reikimą pasiskirstymas pagal amžių (N=114)	40
7 pav. Respondentų nuomonės, kad profesinis mokyklos baigimas užtikrina pakankamas kompetencijas, pasiskirstymas pagal mokymo sritis (N=114)	41
8 pav. Respondentų nuomonės, kad pasirinko gytą profesiją, nes nori dirbti geriau apmokamą darbą, pasiskirstymas pagal mokymo sritis (N=114)	42
9 pav. Respondentų nuomonės, kad pasirinko gytą profesiją, nes specialybė buvo susijusi su respondentų darbu, pasiskirstymas pagal amžių (N=10)	43
10 pav. Respondentų nuomonės, kad prieš pasirinkant gytą specialybę jie domėjosi profesijos darbuotojų darbo užmokesčiu, pasiskirstymas pagal profesinio mokyklos baigimo metus (N=114) ..	45
11 pav. Respondentų nuomonės apie sidarbinimą pradžia (N=114)	46
12 pav. Mokymo procesui būdingų požymių vertinimas pagal baigtą profesinį mokymą (N=114)	48
13 pav. Respondentų nuomonės dėl mokymosi metu gauto pasirengimo pakankamumo profesinei veiklai (N=114)	50
14 pav. Respondentų patirtis darbo rinkoje (N=114)	55
15 pav. Respondentų darbo paieškos būdai (N=114)	55
16 pav. Respondentų darbo pradžia dabartinėje darbovietėje (N=88)	56
17 pav. Kvalifikacijos atitikimas darbo vietos reikalavimams pagal baigtą profesinį mokymą (N=88) ..	56
18 pav. Respondentų nuomonės, ar reikia tobulinti kvalifikaciją, pasiskirstymas (N=114)	58
19 pav. Respondentų nuomonės, kad pasirinko gytą specialybę, nes nori tapti profesiniais specialistais, pasiskirstymas pagal tai, ar respondentas dirba pagal gytą specialybę (N=114)	68
20 pav. Respondentų nuomonės, kad pasirinko gytą specialybę, nes nori dirbti geriau apmokamą darbą, pasiskirstymas pagal tai, ar respondentas dirba pagal gytą specialybę (N=114)	69

IVADAS

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

Darbe analizuojama tyrimo problematika pristatoma remiantis Lietuvos ir mokslo ministerijos bei vairi Lietuvos mokslinink , toki kaip Baranausko ir kt. (2004), Gruflevskio ir kt. (2003, 2006, 2007), Martinkaus ir kt. (2002), Pundzien s, Dienio (2003) bei Ku inskien s (2003a, 2003b), atliktais tyrimais apie darbo rinkos situacij , jos tendencijas, apie profesini mokykl absolvent konkurencingum darbo rinkoje bei j gyt flini ir g dffi ugdym profesin se mokyklose ir panaudojim sidarbinant.

Pasak R. Ku inskien s ir kt. (2000) nuolat auga mokslus baigusie asmen skai ius, kurie papildo dirban i j arba bedarbi gretas. Mokslo institucijos stengiasi suteikti ne tik profesin kvalifikacij ir profesinius g dffius, bet ir ugdyti bendr sias kompetencijas, leidffian ias lengviau sitvirtinti ir pritapti globalioje darbo rinkoje ir tuo tikslu orientuojamasi profesin veikl ir darbo rink , i-keliama sidarbinimo g dffi (mok jimo bendrauti, apdoroti informacij , priimti savaranki-kus sprendimus, iniciatyvumo ir k rybi-kumo, pasitik jimo savimi, kalb mok jimo ir t.t.) svarba, akcentuojama bendradarbiavimo su socialiniais partneriais b tinyb .

Ta iau daug jaun ir suaugusi flmoni nepaj gia rasti pusiausvyros tarp savo sieki ir visuomen je egzistuojan i galimybi , neturi reikiamos mokymosi motyvacijos, mokymosi ir profesin s veiklos strategij k rimo bei gyvendinimo geb jim , tod l sunkiai pritampa darbo rinkoje arba ne visi-kai save realizuoja, t.y. dirba ne pagal gyt specialyb arba yra bedarbiai (Ku inskien , 2003b).

Kaip beb t , ta iau Lietuvos –vietimo koncepcijoje minimos pastangos, turin ios pad ti jaunimui integruotis darbo rink , kol kas dar neduoda ap iuopiam rezultat , tad karjeros planavimo ir jos vystymo galimybs absolventams atrodo skurdffios ir kelia nerim (Liukinevi ien , 2003). Mokslo institucijos dar neturi tvirt bendradarbiavimo su socialiniais partneriais tradicij , mokymo programose per maffai atsifvelgiama besikei ian ios aplinkos poky ius, mokoma ne tai, ko reikia darbo rinkai.

Tyrimo aktualumas ir naujumas. sitvirtinimo darbo rinkoje tyrimo aktualum rodo tyrimai sidarbinimo tema bei tyrim rezultatai, kurie parodo, kad yra atotr kis tarp mokslo ir darbo rinkos paklausos. Taip pat jie liudija apie absolvent nusivylim darbo rinkai, savo pasirinkta profesija bei apie neigiamas savo galimybi ir konkurencingumo nuostatas (Liukinevi ien , 2003).

Kaip teigia J. Baranauskas ir kt. (2004) atlikto tyrimo ōProfesini mokykl absolvent s km sidarbinantō ataskaitoje, egzistuoja darbo j gos pasi los ir paklausos kiekybinio ir kokybinio

eracional neperspektyvi profesij ir studij program rinkim s ,
e-kos motyvacijos stok , taip pat nuolat kintan i kvalifikacijos
poteki neatitinkim veiklos pasaulio keliamiems reikalavimams ir pan. (Ku inskien , 2003a). Tod l
darbdaviai ne visada randa reikalingos profesin s kvalifikacijos darbuotoj , o profesini mokykl , ir ne
tik, absolventams tenka dirbti ne pagal specialyb .

Visuomen je vyraujantis pofli ris neva profesini mokykl suteikiamas i-silavinimas yra
prastas, dar labiau menkina profesini mokykl absolvent konkurencijos galimybes, lyginant su kitok
i-silavinim gijusiais asmenimis. Be to, absolvent sidarbinimo problem didina laisvas darbo j gos
jud jimas tarp ES -ali , nes tinkamo darbo nerad dafnai absolventai i-vyksta jo ie-koti kitas -alis.

Profesin s mokyklos vienu i-svarbiausi veiklos tiksl vardina absolvent konkurencingum
darbo rinkoje, daug d mesio skiria mokslo program ir mokymosi proceso kokybei, ta iau iki -iol
nebuvo atliktas konkre iai TYauli apskrities profesini mokykl (Joni-kio, Kelm s, Pakruojo,
Radvili-kio, TYauli) absolvent sitvirtinimo darbo rinkoje tyrimas. Taigi -iuo tyrimu i-tirti absolvent
sitvirtinimo darbo rinkoje probleminiai aspektai, gauti ir apibendrinti rezultatai, pateiktos i-vados bei
rekomendacijos, -i profesini mokykl lygmenyje neabejotinai yra nauji.

Absolvent sitvirtinimo darbo rinkoje problematika yra aktuali ir sud tinga, s lygojama vairi
veiksni nuolat kintan ioje darbo rinkos aplinkoje. TYuo darbu problemos sprendimas nepateikiamas,
bet susisteminius teorin ir profesini mokykl absolvent bei darbdavi empirin medffiag ,
pateikiamos i-vados, kurios gali pad ti absolvent sitvirtinimo darbo rinkoje galimybi didinimui.

Tyrimo problematika. Europos s jungoje profesinis mokymas yra paskelbtas viena i-
prioritetin s veiklos sri i , jos gali tur ti lemiam reik-m gyvendinant Lisabonos tikslus. Kartu turi
b ti garantuojamas atitikimas tarp darbo j gos pasi los ir paklausos, kad kiekvienas apmokytas flmogus
gaut darb pagal savo turim kvalifikacij . Prie-ingu atveju investicijos mokym yra neefektyvios.
Tod l yra svarbu flnoti, ar profesinio rengimo institucij absolventai randa darb ir, ar -is darbas
atitinka j gyt kvalifikacij . Ta iau patikimos informacijos apie absolvent sidarbinim Lietuvoje
yra nedaug (Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba, 1998). 2000 metais Darbo ir socialini tyrim
institutas, remiant Atviros Lietuvos fondui, prad jo tirti auk-t j mokykl absolvent sidarbinim
(tyrimas šDarbo j gos konkurencingumo politikos tobulinimas Lietuvai integruojantis Europos
S jung õ), ir nuo tada kasmet vykdo analogi-ko pob dfflio darbus. Ta iau profesini mokykl
absolvent sidarbinimas iki 2004 met nebuvo tirtas. Pasteb ta, kad yra mokymo program , kurias
baig absolventai sunkiai randa darb ir neretai registruojasi darbo birfloje. Tai rodo, kad l -os
profesin mokym gal t b ti investuojamos efektyviau (Baranauskas ir kt., 2004).

mokykl absolvent situacijos Lietuvoje apflvalga, magistro

Problema gali b ti i-rei-kiama –iais klausimais:

1. Kokie probleminiai aspektai trukdo profesini mokykl absolventams sitvirtinti darbo rinkoje?
2. Ar profesin s mokyklos pakankamai r pinasi absolvent konkurencingumu?

Tyrimo objektas. Profesini mokykl absolvent sitvirtinimas darbo rinkoje.

Tyrimo dalykas. Profesini mokykl absolvent sitvirtinimo darbo rinkoje problemini aspekt analiz .

Tyrimo tikslas. I-tirti, profesini mokykl absolvent (Joni-kiio, Kelm s, Pakruojo, Radvili-kiio, Tlyauli) sitvirtinimo darbo rinkoje probleminius aspektus.

Tyrimo uždaviniai:

1. I-analizuoti veiksnius ir procesus, turin ius takos profesini mokykl absolvent sitvirtinimui darbo rinkoje.
2. Apflvelgti darbo rinkos pad t ir poky i tendencijas.
3. I-analizuoti profesini mokykl veiklos priemones, stiprinant absolvent konkurencingum darbo rinkoje.
4. Nustatyti apklausoje dalyvavusi absolvent bendr sias charakteristikas, nuostatas bei patirt sitvirtinimo darbo rinkoje klausimu.
5. Nustatyti apklausoje dalyvavusi darbdavi poffi r profesin i-silavinim turin ius darbuotojus bei nuomon j sidarbinimo klausimu.

Hipotezės:

Pirmoji: Profesini mokykl absolventai gyja darbo rinkoje paklausi specialyb ir dauguma pagal j sidarbina;

Antroji (i-kelta tyrimo metu): Absolventai, kurie pasirinko gyt profesij , nes nor jo štapti savo srities specialistuõ ir šdirbti geriau apmokam darb õ, dirba pagal gyt specialyb .

Tyrimo metodologija. Siekiant i-siai-kinti, kokie probleminiai aspektai turi takos profesini mokykl absolventams sitvirtinti darbo rinkoje, buvo atlikta Lietuvos bei uflsienio autori mokslini publikacij , paskelbt tyrim rezultat , interneto –altini analiz , j sisteminimas bei atliktas tyrimas apklausiant Joni-kiio, Kelm s, Pakruojo, Radvili-kiio, Tlyauli profesini mokykl absolventus ir darbdavius. Tyrime panaudoti teoriniai (analiz , lyginimas, apibendrinimas) bei empiriniai (anketin apklausa) socialini tyrim metodai.

Tyrimo **metodologija** grindffiama:

1. vairi Lietuvos mokslinink ó B. Gruflevskio (2003, 2006, 2007); B. Martinkaus (2002); A. Pundzien s, V. Dienio (2002); J. Baranausko ir kt. (2004), flvalgomis apie darbo rinkos pad t ,

absolvent pad t ir konkurencingum darbo rinkoje, gyt flini
mo ir j ugdymo profesin se mokyklose tendencijas.

2. Strategine savivalda projektuojant asmenin karjer (Ku inskien , 2003a, 2003b).
3. Socialiniuose moksluose susiklos iusia ir visuotinai pripaffinta empirinio kiekybinio tyrimo metodika.

Tyrimo taikyti **metodai**:

1. Mokslin s literat ros analiz , apibendrinimai ó teorinis kontekstas pagrindinei tyrimo daliai.
2. Interneto tinklapiuose pateiktos informacijos bei dokument analiz , lyginimas bei loginiai apibendrinimai.
3. Respondent anonimin apklausa ra-tu (anketavimas). Tyrimo imtis sudaryta netikimybin s atsitiktin s (patogios) imties metodu. Apklaustos respondentai - tai vairi mokymosi kryp i absolventai baig 2005-2010 m. profesines mokyklas (Joni-kio, Kelm s, Pakruojo, Radvili-kio, Tlyuli) ir vairios veiklos pob dffio staig darbdaviai. I- viso i-dalinta 150 anket absolventams ir 130 darbdaviams. Gr ftamumo kvota atitinkamai yra 76 % ir 77,7 %.
4. Kiekybinio tyrimo duomen analiz atlikta taikant bendruosius kiekybinio tyrimo metodus, t.y. duomenis apibendrinant, sisteminant, lyginant atsakymus, juos interpretuojant. Tyrimo duomen analiz , lyginimas ir interpretavimas pateikiami teksto, lenteli , paveiksl forma.

Tyrimo instrumentas. Tyrimo instrumentu pasirinkti klausimynai, kuriuos sudaro ufdari ir keletas atvir klausim . Sudarant klausimynus buvo remtasi mokslin s literat ros analize bei anket sudarymo principais (Kardelis, 2005).

Tyrimo strategija:

1. Magistro darbo temos pasirinkimas, mokslin s literat ros rinkimas, darbo vado formavimas (2009 m. spalio m n. ó 2010 m. sausio m n.).
2. Konceptualiosios mokslinio darbo dalies rengimas: mokslin s literat ros nagrin jimas, tyrimo strategijos parinkimas ir metodologini pagrind formavimas (2010 sausio m n. ó balandffio m n.).
3. Analitin s mokslinio darbo dalies rengimas: pasiruo-imas duomen rinkimui, respondent apklausa (anketavimas), gaut duomen analiz ir interpretavimas (2010 liepos m n. ó 2011 sausio m n.).
4. Tyrimo ataskaitos rengimas, i-vad bei pasi lym formulavimas (2011 m. vasario m n. ó gegufl s m n.).

Užduoties tikslas. Atlikto tyrimo metu gauti ir susisteminti rezultatai min toms es iki –iol toks tyrimas, apimantis tik –ias profesines mokyklas dar nebuvo vykdytas.

Tyrimo buvo sukonkretinti vairi autori teiginiai apie profesini mokykl absolvent sitvirtinim ir konkurencingum darbo rinkoje, sidarbinimo g dffius, j ugdym profesin se mokyklose bei darbo rink ir jos reik–m tyrimo dalyvavusiems respondentams. Pasak T. Tamo–i no (2003), konkretinimas yra pirmasis teorinio tyrimo rezultata naujumo lygmuo.

Praktin rezultata naujuma galima suprasti kaip rekomendacijas, siekiant didinti absolvent sitvirtinimo darbo rinkoje galimybes.

Teorinis rezultatų reikšmingumas. I–tirtas profesini mokykl absolvent poffi ris profesijos gijimo klausimais, nustatytas absolvent sidarbinimo lygis bei pagrindin s sidarbinim lemian ios prieflastys. Tyrimo rezultatai patvirtino teorin je dalyje analizuot veiksni ir proces tak profesini mokykl absolvent sitvirtinimui darbo rinkoje. Nustatyta, kad sitvirtinimui darbo rinkoje trukdo darbo rinkai reikaling g dffius, geb jim , profesinio pasirengimo ir kompetencij stoka, nepakankamas dom jimasis darbo rinkos tendencijomis, darbo j gos paklausos prognoz mis, pasirinktos profesijos privalumais, tr kumais bei jai gyti reikalingais geb jimais, taip pat vangus absolvent aktyvumas darbo rinkoje ir nesuderinamumas tarp profesini mokykl ir darbo rinkos poreiki .

Praktinis rezultatų reikšmingumas. Magistro darbe nagrin jama problema iki –iol nebuvo tirta konkre iai tik su Tšauli apskrities profesin mis mokyklomis (Joni–kio, Kelm s, Pakruojo, Radvili–kio, Tšauli) ir j absolventais. Remiantis gautais tyrimo rezultatais ir praktin mis rekomendacijomis, tyrimo duomenys gali b ti panaudoti profesini mokykl absolvent sitvirtinimui darbo rinkoje gerinti.

Darbo struktūra. Darbas susideda i– vado ir trij skyri (konceptualiosios dalies: mokslini literat ros –altini teorin s analiz s ir analitin s ó tiriamosios dalies: tyrimo metodologijos bei tyrimo rezultata analiz s), i–vad , rekomendacij , literat ros s ra–o bei pried .

ŠUKŲ ABSOLVENTŲ ĮSITVIRTINIMĄ LYGOJANTYS VEIKSNIAI IR PROCESAI

Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features

1.1. Absolventų įsitvirtinimo darbo rinkoje samprata

Nuolat keičiantis darbo rinkai, profesines mokyklas baigusių absolventų, kaip ir kitų žmonių, įsilavinimui, sidarbinimo klausimas tampa vis aktualesnis.

J. Baranauskas ir kt. (2004) teigia, kad šio profesinio rengimo sistema betarpiškai ribojasi su darbo rinkai. Kartais pradedama dirbti iškart po atitinkamos pirminio profesinio rengimo programos baigimo, pavyzdžiui, po pirminio profesinio mokymo, neuniversitetini ar universiteto pirmos pakopos studijų. Tai gali vykti ir vėliau, pabaigus mokymus aukštesniu lygmeniu, po profesinės mokyklos stojus kolegijai ar universitetui arba universitete be pertraukos tęsiant studijas magistrantų rojė.

Įgijus profesiją, tačiau negavus darbo, patiriamas nusivylimas, nes tenka galvoti apie naują profesiją, tenka būti laikomam tiktai ar valstybės. Todėl visose valstybėse daug dėmesio yra skiriama absolventų sidarbinimo tyrimams, darbo rinkos stebėjimui ir bandoma organizuoti mokymus taip, kad per jį išmokymo staigos darbo rinkai vyktų sklandžiai.

Šioje Europos Sąjungoje profesinis mokymas yra paskelbtas viena iš prioritetinių veiklos sričių, kurios gali turėti lemiamą reikšmę gyvendinant Lisabonos tikslus, nes tik aukštos kvalifikacijos darbuotojai gali užtikrinti aukšto konkurencingumą. Kartu turi būti garantuojamas geras atitikimas tarp darbo jėgos pasiūlos ir paklausos, kad kiekvienas apmokytas žmogus gautų darbą pagal gytą kvalifikaciją (Baranauskas ir kt., 2004). Dėl šios priežasties svarbu žinoti, ar profesinio rengimo institucijai absolventai randa darbą, ir ar šis darbas atitinka gytą kvalifikaciją.

2000 metais Darbo ir socialinių tyrimų institutas, remiantis Atviros Lietuvos fondui, pradėjo tirti aukštojo mokyklų absolventų sidarbinimą (tyrimas „Darbo jėgos konkurencingumo politikos tobulinimas Lietuvai integruojantis Europos Sąjungoje“ (Mokslo ir studijų departamentas ir kt., 2000)), ir nuo tada kasmet vykdo analogišką pobūdžio darbus. Pirmasis tyrimas „Profesinių mokyklų absolventų šukų sidarbinantys buvo atliktas J. Baranausko ir kt. tik 2004 m. (Baranauskas ir kt., 2004). Juo pastebėta, kad yra mokymo programų, kurias baigę absolventai sunkiai randa darbą ir neretai registruojasi darbo biržoje.

Pagal Lisabonos strategijos atspindėjimą Lietuvos šukųvietimo politikoje nustatant šukųvietimo modernizavimo ir investicijų prioritetus šukųvietimo ir mokymo sistemos modernizavimo siekiant bendrą ES 2010 metams užsibrėgtą tikslą ataskaitoje numatyta, kad šukųmogiškųjų išteklių plėtrai skiriamas

skirti, kad darbo jėga geriau atitiktų darbo rinkos reikalavimus ir kitus prioritetinai krypti numatyta investuoti nedarbo mažinimui ir veiksmingumą nedarbo prevencijai, gebėjimo prisitaikyti prie pokyčių, tikslin socialinės integracijos skatinimui ir kt. (Mietimo ir Mokslo ministerija, 2006).

Nuolat vykstantys ekonominiai bei socialiniai pokyčiai visuomenėje, su lygoja profesijų ir kvalifikacijų paklausos ir pasiūlos santykio kitim bei svyravimus. Dėl šios priežasties –uolaikiniame jaunimui svarbus ne tik profesijos, mokymosi krypties ar programos pasirinkimas, bet ir uflimtumo galimybės baigus profesinį mokymą.

Lietuvoje sidarbinimo galimybės, adaptacija bei profesinį karjerą darbo vietoje priklauso nuo daugelio veiksnių. Tam tokos turi darbo rinkos poreikius atitinkantis profesinis pasirengimas, nuolatinis tobulinimas, darbo jėgos mobilumas, asmeninės savybės ir kt. (Martinkus, ir kt., 2002).

Absolventų sitvirtinimui darbo rinkoje taip pat su lygoja vairūs veiksniai ir procesai, susiję su Lietuvos mokslo sistemos pokyčiais, darbo rinkos tendencijomis, –alies ekonomine situacija. Kaip jaunimas sugeba prisitaikyti prie šių pokyčių, priklauso ir nuo asmens savivaldos, mokymo staigos ir socialinių partnerių bendradarbiavimo formų bei efektyvumo.

Pasak R. Kuinskienės (2003b), savivalda yra šatsakomybės prisiėmimas ufl savo karjerą ir sėmoningą, aktyvų karjeros tikslų ir jų siekimo būdų bei priemonių rinkimasis bei pasiekimų vertinimas. Specialybės rinkimasis grindžiamas asmeninėmis savybėmis, gebėjimais bei profesini gebėjimais moninimu, kurie su lygoja vidinį motyvacijų siekti tikslų ir ufldavinių gyvendinimo. sitvirtinimo darbo rinkoje sėkmė takoja aktyvi darbo paieška ir individo apsisprendimas priimti j tenkinant darbo pasiūlymą ar atmesti.

I– mokymo staig reikalaujama suteikti besimokančiam rinkos poreikius atitinkanti specialybė bei ugdyti integravimosi darbo sistemą gdflius. Kintančiomis rinkos sąlygomis, kai kintant flini, gdfli bei gebėjimų poreikis, dafnai akcentuojamas ir bendradarbiavimas su socialiniais partneriais. Tai siejama su praktika, darbo vieta, todėl darbdaviai skatinami domėtis kvalifikuot specialistų rengimu ir tolesniu j profesiniu tobulinimu.

Taip pat jaunimo integracijai darbo rinkoje veikia daugybė vairaus pobdflio veiksnių, toki kaip paslaugų ir gamybos sferos pltojimas, išsilavinimas, motyvacija dirbti, sveikata, –ėimos nari pragyvenimo –altiniai bei gyvenimo lygis ir kt. Jie gali būti grupuojami pagal vairius kriterijus, priklausomai nuo tyrimo tikslo.

Veiksnius, turinčius tokos integracijos darbo rinkoje procesams, galima sugrupuoti egzogeninius ir endogeninius. ŠEgzogeniniai (išoriniai) veiksniai – tai nuo konkretaus individo nepriklausantys veiksniai, kurių jis negali reguliuoti tiesiogiai. Jie apima bendraekonominis,

ėinius, politinius (pvz., jaunimo ufmimtumo galimybes gerokai darbo rinkos politika) veiksnius. Endogeniniai (vidiniai) veiksniai - tai nuo konkretaus individo priklausantys veiksniai, kuriuos jis gali kontroliuoti. Jiems priskiriami psichologiniai, dalinai demografiniai veiksniai ir kokybin s gyventoj charakteristikos (Gruflevskis ir kt., 2003). Integracijos darbo rink proces sudaro i veiksnis veika.

Ufsienio ali mokslininkai (Moser, 1986; Pissarides, 1986; Albrecht ir kt., 1989; Blanchflower ir Freeman, 1996; Holm ir kt., 2001, Meika ir kt., 2004), tyrin jantys jaunimo integracijos darbo rink procesus, teigia, kad jaunimo, bei kit gyventoj grupi , pad tis darbo rinkoje labiausiai priklauso nuo bendros ekonomin s situacijos. Taciau kartu yra pastebima, jog ie-kantys darbo pirm kart , turi gerokai daugiau problem ufl tuos, kurie prarado darb .

Taigi jaunimas gali tapti ne tik bedarbiais, bet ir tur ti daug problem ateityje, jeigu ne stengs teorini flini paversti praktiniais geb jimais, gyti darbo g dffi bei tobul ti profesiniu poffi riu.

1.2. Profesinio mokymo sistema Lietuvoje

Lietuvos profesinio rengimo pl trai didel s takos tur jo 1992 m. parengta oLietuvos -vietimo koncepcijaö, kuri buvo patvirtinta 1993 m. Joje aptariami bendriausi -vietimo reformos aspektai. Kitas flingsnis o profesinio mokymo Baltoji knyga, kuri buvo parengta 1998 m. Joje suformuluoti profesinio rengimo tikslai bei principai. Tiesiogiai pirmin profesin rengim reglamentuoja TVietimo, Profesinio mokymo ir Auk-tojo mokslo statymai (Gurskien , 2003).

Rinkos ekonomikos taka -vietimui formuoja -vietimo institucij , kaip mokymo paslaugas teikian i organizacij , vaizd . Kei iasi mokytoj ir mokini santykiai. Kinta ir tradicin s -vietimo nuostatos o pereinama nuo jau neefektyvaus mokymo ar mokymosi pagal pasi l prie mokymo ar mokymosi pagal paklaus modelio. Pastarasis modelis, R. Laufflacks teigimu (cituojamas Misi no, 1999), oatspindi tokius profesin s veiklos ir -vietimo sistem santykius, kuri pob d lemia veiklos sistemos diktuojami kvalifikacij kaitos poreikiai ir -vietimo sistemos dalyvi b tinyb taikytis prie j o.

Taigi -iuolaikin visuomen reikalauja apsi-vietusi , kvalifikuot specialist , sugeban i prisitaikyti prie mokslo naujovi ir did jan ios konkurencijos visose veiklose.

R. Laufflacks ir kt. (2004) teigia, kad profesinis rengimas, tai flmogaus pritaikymas darbinei veiklai, kuri jam atrodo tinkama, ir kuri reikalinga darbo rinkoje. Tie patys autoriai teigia, kad tai ospecializuotas mokymo procesas, skirtas ugdyti asmens geb jimus, flinias, darbo g dffius, suteikti ir

uomenei reikalingas profesines kompetencijas. Kadangi profesinio su ekonominiais ir technologiniais pokyčiais bei pokyčiais, vykstančiais mūsų profesinio gyvenimo srityse, profesinis rengimas yra sparčiausiai kintanti –vietimo mokslo sistemos dalis.

Didelė socialinė transformacija, sparčių pasaulio bei organizacijų kaitos sunku tiksliai numatyti perspektyvių kvalifikacijų poreikį bei darbo rinkos tendencijas. Todėl –vietimo ir profesinio rengimo institucijoms reikalaujama parengti besimokančiuosius karjerai ir konkurencijai darbo rinkoje, nuolatiniams mokymuisi, persikvalifikavimui ir tinkamam savo išsilavinimo bei kvalifikacijų panaudojimui, visa tai derinant su asmeniniais tikslais ir vertybėmis bei visuomenėje egzistuojančiomis galimybėmis (Kušinskienė, 2003a).

Didelė akcentuojamas bendrųjų gebėjimų, tokių kaip gebėjimas nuolat mokytis, komunikuoti, dalyvauti vienoje veikloje, bendradarbiauti, adaptuotis, kritiškai mąstyti, spręsti problemas, vadovauti, pozityviai mąstyti, susikoncentruoti darbui, tyrinti ir pan., ugdymas. Tiesioginiai gebėjimai yra reikalingi kiekvienam, siekiančiam konkuruoti darbo rinkoje, nepriklausomai nuo specialybės. Tiek gimtus, tiek gytus gebėjimus reikia ugdyti, nes jie apima svarbias sritis: bendravimą, bendradarbiavimą, problemų sprendimą, sidarbinimą, vadovavimą, verslo organizavimą bei verslumą.

Bendrųjų kvalifikacijų ugdymo svarbą pabrėžia ir kiti mokslininkai (Savickienė, Pukelis, 2003; Liukinevičienė, 2003; Kušinskienė, 2003b). Jie teigia, kad kvalifikacija didina asmens konkurencingumą darbo rinkoje.

Kaip minima Lietuvoje sukurta išsami –vietim reglamentuojanti teisinė bazė: –vietimo statymas, Profesinio mokymo statymas bei kiti teisės aktai, kurie suteikia galimybes gyti norimą kvalifikaciją. Lietuvoje mokymas profesinėse mokyklose yra nemokamas, yra keturi pakopų profesinio mokymo sistema. Profesinis mokymas vykdomas profesinio mokymo staigose: profesinėse mokyklose ar profesinio mokymo centruose.

Remiantis Euroguidance Lietuva ir ES Leonardo da Vinčio programos koordinavimo paramos fondo informacija (2005), pagal pirmos pakopos pagrindinį profesinį mokymą jaunuoliai nuo keturiolikos metų, neturintys pagrindinio išsilavinimo ir siekiantys gyti profesinį kvalifikaciją, gali mokytis pagal pirmos pakopos pagrindinio profesinio mokymo programas. Tiesioginė programų trukmė – dvejai metai. Baigus –ias programas, išduodamas kvalifikacijos pažymėjimas, tačiau nesuteikiamas pagrindinis išsilavinimas. Devynias klases baigusieji mokiniai, kurie nori gyti ir pagrindinį išsilavinimą, ir profesinį kvalifikaciją, sudaromos atskiros trejų metų trukmės programos. Baigusieji –ias mokymo programas išduodamas kvalifikacijos pažymėjimas ir pagrindinio išsilavinimo pažymėjimas.

... jaunuoliai, turintys pagrindinį išsilavinimą ir siekiantys gyti tik pagal antros pakopos pagrindinio profesinio mokymo programas. Jei baigus mokymus įgyjama kvalifikuoto darbuotojo profesija. Galimas ir specialus poreikis asmenims pagrindinis profesinis mokymas pagal antros pakopos programas.

Penkiolikos metų sulaukę jaunuoliai, turintys pagrindinį išsilavinimą ir siekiantys gyti ir vidurinį išsilavinimą, ir profesinę kvalifikaciją, mokosi pagal trečios pakopos profesinio mokymo programas. Šis mokymas trunka tris mėnesius.

Jaunuoliai, turintys vidurinį išsilavinimą ir siekiantys gyti profesinę kvalifikaciją, gali rinktis ketvirtos pakopos profesinio mokymo programas. Mokymosi trukmė – 1-2 metai. Baigus mokymus įgyjama profesinė kvalifikacija. Taip pat pagrindinis profesinis mokymas gali būti teikiamas pagal ketvirtos pakopos programas ir specialus poreikis asmenims nuo aštuoniolikos metų. Mokymosi trukmė – trys mėnesiai.

Profesinio mokymo kokybę bei patrauklumą didinamas uftikrinant kvalifikaciją pasiūlymus bei paklausos atitikimą. Mokymo poreikis paklausai nustatytas nuo 1999 m. Lietuvoje vykdomi šio sektoriaus tyrimai. Profesinio mokymo turinys atnaujinamas kompetencijų ir tikslų pagrindu. Visose profesinio mokymo programose patvirtintas verslumo modulis. Penkiolikoje profesiniuose mokyklų yra steigtos ir veikia verslo praktinio mokymo firmos, iš kurių dvi turi tarptautinius EUROPEAN asociacijos kokybę patvirtinimus (Mietimo ir mokslo ministerija, 2007a).

Profesinio mokymo sistema nuolat tobulinama tiek Lietuvoje tiek ES. 2010 m. birželio 9 d. Europos Komisijos priimtuose planuose pateikiama gairė, kaip profesiniam mokymui būtų galima suteikti naują postūmą. Ši loma:

Uftikrinti, kad būtų sudarytos lanksnios ir visais amžiaus tarpsniais prieinamos galimybės mokytis ir gyti kvalifikaciją;

Įskatinti judumą, kad būtų paprasčiau gyti patirties užsienyje arba kitame ekonomikos sektoriuje;

Uftiktinti kuo aukštesnį profesinio mokymo kokybę;

U suteikti daugiau galimybių palanki sąlygų neturintiems asmenims ir mokyklos nebaigusiems asmenims, menkos kvalifikacijos asmenims ir bedarbiams, ypač imigrantams ir nelegaliems;

Ugdinti mokinių ryšium, inovatyvumą ir verslumą (European Commission, 2010).

Komisijos planai grindžiami strategijos „Europa 2020“, kuria siekiama paflangaus ir integracinio augimo, tikslais, jie taip pat siejami su bsim ja iniciatyva „Judus jaunimas“, skirta remti jaunimo mokymosi ir judumo galimybes.

...at met bus vykdomos reformos pagal Kopenhagos proces d l
...vimo profesinio mokymo srityje. Kopenhagos procesas d l
...glaudesnio Europos bendradarbiavimo profesinio mokymo srityse prad tas vykdyti 2002 m. ir yra
persvarstomas kas dvejus metus. D l jo prad ta profesin mokym labiau vertinti pagal rezultatus, o
ne pagal studij trukm ar institucijos pob d (Europos Komisija, 2010).

Taigi profesinio mokymo sistema yra nuolat tobulinama ir remiama bendradarbiaujant
vairioms institucijoms bei dalyvaujant vairiuose projektuose tiek –alies, tiek tarptautiniu mastu.

1.2.1. Mokinių skaičiaus kitimo tendencijos profesinėse mokyklose

Pasak Zhao Hai-qian (2009), regionin s ekonomin s visuomen s i–sivystymas, kaip materialus
pagrindas ir s lygos, apsprendffia profesinio i–simokslinimo i–sivystymo lyg bei mast . Vystymasis ir
regionin s ekonomikos strukt ros optimizavimas apsprendffia profesinio i–simokslinimo poreik ,
apimdamas jo kokyb , kiek ir strukt r .

Statistikos departamentas (2010), remdamasis TMvietimo informacini technologij centro
duomenimis, pateikia informacij , kad 2009-2010 m. m. pradffioje –alyje veik 78 profesin s
mokyklos, kuriose mok si 47,9 t kst. mokini . Palyginti su 2008 - 2009 m. m., mokini skai ius
profesin se mokyklose padid jo 4 t kst. (9 proc.) ir buvo didffiausias per pastar j de–imtmet . TMalyje
buvo 3 nevalstybin s profesin s mokyklos, kuriose mok si 77 mokiniai (flr. 1 lentel).

1 lentel

Profesin s mokyklos ir mokiniai jose

	2005-2006 m.m.	2006-2007 m.m.	2007-2008 m.m.	2008-2009 m.m.	2009-2010 m.m.	2010-2011 m.m.
Profesinių mokyklų	76	80	80	80	78	78
valstybini	74	78	78	78	75	75
nevalstybini	2	2	2	2	3	3
Mokinių skaičius	46334	45382	43880	43818	47886	49489

TMaltinis: Statistikos departamentas (2011). Profesinis mokymas [ffi r ta 2011-02-01]. Prieiga per internet :

<<http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp?MainTable=M3110108&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSID=7396&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=>> ir Statistikos departamentas (2010). Valstybin s ir nevalstybin s

mokymo staigos [ffi r ta 2010-06-02]. Prieiga per internet :

<<http://www.stat.gov.lt/lt/news/view/?id=8750&PHPSESSID=9afe2bf1d0ca0c13e194ebedf9dcb816>>.

...e gijusi pagrindin i-silavinim mokini 21 proc. t s moksl
 ...t. gijusi j vidurin i-silavinim ó 5 proc. 2009 m. profesines
 mokyklas stojo 22,7 t kst. mokini , tai 2 t kst. daugiau nei 2008 m. Daugiau nei pus (12,5 t kst.)
 stojusi j buvo baig pagrindin mokykl , tre dalis (6,9 t kst.) ó vidurin mokykl , 12 procent (2,7
 t kst.) stojusi j netur jo pagrindinio i-silavinimo. Tarp vis stojusi j 586 (3 proc.) jau tur jo
 profesij , i-j 84 gijo specialyb auk-tojoje mokykloje (Statistikos departamentas, 2010).

Profesini mokykl mokini skai iaus kitimo tendencijos grafi-kai pavaizduotos 1 paveiksle.

1 pav. Profesini mokykl mokini skai iaus kitimas 2000ó2009 m.

Šaltinis: Statistikos departamentas (2010). Profesinis mokymas [flir ta 2010-06-02]. Prieiga per internet :
 <<http://www.stat.gov.lt/lt/news/view/?id=8750&PHPSESSID=9afe2bf1d0ca0c13e194ebedf9dcb816>>.

Didesn dalis jaunimo profesin se mokyklose kartu su profesija mokosi ir bendrojo lavinimo dalyk . Pagrindin i-silavinim profesin se mokyklose 2009 ó 2010 m. m. siek gyti 1,9 t kst., arba 4 proc. mokini , vidurin i-silavinim ó 30,9 t kst. (65 proc.). Tik profesijos mok si daugiau nei tre dalis (15,1 t kst.) profesini mokykl mokini . Kaip ir ankstesniais metais profesin se mokyklose mok si daugiau vyr (67 proc.) nei moter (33 proc.). Kas penktas profesin s mokyklos mokinys (10,4 t kst., arba 22 proc.) buvo nepilnametis. Kasmet profesin se mokyklose mokslo nebaigia vidutini-kai 7 t kst., arba 16 proc. mokini , i-j 30 procent ó d l nepaflangumo (Statistikos departamentas, 2010).

Daugiausia mokini mokosi vadybos ir verslo administravimo srityje. 2009-2010 m. m. pradffioje vadybos ir verslo administravimo (smulkiojo verslo paslaug teik jo, prekybos mon s vadybininko pad j jo, technikos prieffi ros verslo darbuotojo ir kt.) mok si ketvirtadalis, inffinerijos ir inffinerini profesij (automobili remontininko, elektros rengini elektromechaniko, kompiuterin s rangos derintojo ir kt.) ó 23 proc. vis profesini mokykl mokini (Statistikos departamentas, 2010).

Kitos ne maffiau populiarios mokymosi sritys ó paslaugos asmenims, socialin s, transporto paslaugos. Palyginti su 2008-2009 m. m., besimokan i j kompiuterijos skai ius padid jo 41 proc.,

alini paslaug ų 30 proc., transporto paslaug ų 15 proc. Mafl jo
esimokan i j skai ius. 2000-2001 m. m. –ios srities profesij
2007-2010 m. m. tik 2,4 t kst. Palyginti su 2008-2009 m. m. per vienus
metus norin i j mokytis gamybos ir perdirbimo profesij sumafll jo 24 proc. (Statistikos
departamentas, 2010).

Kasmet profesin s mokyklos parengia daugiau nei 12 t kst. Specialist (flr. 2 lentel). 2009 m.
profesin kvalifikacij gijo 12,3 t kst. mokini (3 proc. maffiau nei 2008 m.), i–j 7,7 t kst. mokini
kartu su profesija gijo vidurin i–silavinim (12 proc. daugiau nei 2008 m.). Brandos atestatus kasmet
profesin se mokyklose gauna apie 15 proc. vis –alies abiturient . 2009 m. 5 proc. baigusi j
profesines mokyklas stojo kolegijas ar universitetus (Statistikos departamentas, 2010).

2 lentel

Profesini mokykl mokiniai pagal mokymo program grupes

	2005-2006 m.m.	2008-2009 m.m.	2009-2010 m.m.
Iš viso mokinių	46334	43818	47886
i–j mokosi programose, skirtose:			
neturintiesiems pagrindinio i–silavinimo	5874	5376	5390
turintiesiems pagrindin i–silavinim	30034	29753	31408
turintiesiems vidurin i–silavinim	10426	8689	11088
Priimta mokinių	20522	20518	22659
i–j priimta programas, skirtas			
neturintiesiems pagrindinio i–silavinimo	3526	3520	3392
turintiesiems pagrindin i–silavinim	11157	11593	11945
turintiesiems vidurin i–silavinim	5839	5405	7322
Baigė mokyklą	12980	12718	12327
i–j pagal programas, skirtas:			
neturintiesiems pagrindinio i–silavinimo	2037	2072	1803
turintiesiems pagrindin i–silavinim	6883	7019	7060
turintiesiems vidurin i–silavinim	4060	3627	3464

Šaltinis: Statistikos departamentas (2010). Profesinis mokymas [flir ta 2010-06-02]. Prieiga per internet :

<<http://www.stat.gov.lt/lt/news/view/?id=8750&PHPSESSID=9afe2bf1d0ca0c13e194ebdf9dcb816>>.

Eurostato duomenimis, 2007 m. Europos S jungoje profesijos mok si 52 proc. vidurinio
mokymo lygmens, kuris apima bendr j lavinim ir profesin mokym , mokini , o Lietuvoje perpus
maffiau ų 26 procentai (2009 m. ų 28 proc.) Profesini mokykl pedagog aspektas taip pat svarbus.
2009 m. profesin se mokyklose d st 3,9 t kst. pedagog , tai penktadaliu maffiau nei 2005 m. 80 proc.
pedagog tur jo auk–t j i–silavinim , 16 proc. ų auk–tesn j , 4 proc. ų vidurin (Statistikos
departamentas, 2010).

...s mokyklos kasmet paruošia apie 12 t kst. specialist . Tai
...o t nuolat analizuojama profesini mokykl bei j absolvent
...situacija vietimo sistemoje ir darbo rinkoje.

1.3. Darbo rinkos kaita ir tendencijos

Darbas leidžia uflimti tam tikr pad t visuomen je. Tai fiziologini , buitini , kult rini ir kit poreiki tenkinimas. Taip pat tai svarbus sav s ir kit vertinimo kriterijus, nes suteikia tam tikr socialin pad t .

Technologijos tobul ja, kei iasi darbo s lygos, sud tingumas, intensyvumas, darbe atsiranda daugiau reikalavim , kam reikia nauj g dffi , flini bei geb jim atlikti uflduotis. D. Lepait s (2003) teigimu, dabar ōdarbas tampa personifikuotas, did ja flmoni galimyb s uflsiimti k rybine veikla, vis sunkiau flvelgti rib tarp darbo ir laisvalaikio.

Dabar mon s lanks ios ir decentralizuotos, ōuolaikiniai darbdaviai vertina darbuotoj energingum ir profesin lankstum . ōGlobali rinka pereina nuo plataus vartojimo rinkos prie klient orientuotos rinkos, kuri, d l jai b dingos greitai kintan ios paklausos, yra neilgalaik ir sunkiai prognozuojama. Siekiant patenkinti nestandardinius, i-skirtinius klient poreikius ir i-likti nestabilioje, nuolat kintan ioje aplinkoje, b tina steb ti ir analizuoti rink , investuoti ne tik technologij , bet ir flmoni i-tekli kokybin pl tr . Kadangi flmoni i-tekliai ōandien yra pagrindin vertyb nuo kurios tinkamo lavinimo, ugdymo ir rengimo priklauso visuomen s socialin ir ekonomin gerov , veiklos pasaulio ir ōvietimo s veika tiesiog nei-vengiamaō (Pundzien , Dienys 2003).

Kintanti paklausa ir kvalifikacij poreikis s lygoja mokymo bei mokymosi darbo vietoje b tinyb . ōToks specializuotas mokymas/is, kuris glaudfliai siejasi su praktika, darbo vieta ir pokyiais joje, akcentuoja ilgesn praktinio ir maflesn teorinio parengimo trukm ō (Martinkus, ir kt., 2002). Tod l organizacijos gal t ateiti jaunesn , turinti maffiau teorini flini , ta iau turinti pakankamai mokymosi g dffi darbo j ga (Pundzien , Dienys, 2003).

Tokie darbuotojai tur t greitai ir efektyviai prisitaikyti prie konkre ios darbo vietos reikalavim , sugeb ti lanks iai dirbti ir stengtis nuolat atnaujinti savo flnias, g dffius bei geb jimus kei iantis darbo rinkos paklausai.

Galima daryti i-vad , kad didel atsakomyb ufl flmogi-k j i-tekli mokym tur t prisiimti ir darbdaviai, kitaip tariant, ōtikimasi, kad jie ne tik priims savo mones studentus atlikti mokom j ar profesin s veiklos praktik , bet ir investuos priimt darb jaun specialist tolesn kvalifikacijos

mokymasis darbo vietoje siejasi su papildomais ka-tais ir sunkiais
luzien , Dienys, 2003).

Dauguma verslinink nesuinteresuoti, kad j mon se mokiniai atlikt mokom sias praktikas.
J mokymui sugai-tas laikas monei nenaudingas, nes maffina darbuotoj , dalyvaujan i mokini
praktikoje, darbo na-um .

I-sivys iusiose Vakar -alyse ry-io tarp -vietimo ir -iuolaikin s visuomen s prad ta ie-koti dar
1960-1970 m. Autori teigimu (Ku inskien , ir kt., 2000), o daugiausia -ioje srityje yra nuveik JAV ir
Japonijos mokslininkai. Tyf -ali mokytojai tarpininkauja rekomenduodami kompanijoms savo
absolventus, o kompanijos, savo ruofitu, kvie iasi mokytojus savo darbuotoj -vietimui. Toki ry-i
d ka nenutr ksta ry-ys tarp realios pad ties vairiose veiklos sistemos grandyse, parengiami geri
specialistai, kuriuos mon s noriai priima darb , o mokyklos pelno prestifl , finansavim ir pan.ö.

Ta iau ir i-sivys iusiose Europos -alyse, pavyzdffiui, Suomijoje, egzistuoja karjeros planavimo
ir darbinimo strukt ros, vienijan ios -vietimo institucijas, vyriausyb , profesines s jungas ir
darbdavius tam, kad pad t jaunimui integruotis veiklos pasaul (Gumuliauskien , ir kt., 2002).

Mokykl ir darbo rinkos s veikos b tinyb pagrindflia P. Martin ir D. Chapman (2006)
teigdami, kad verslo ir -vietimo sistemoms b dinga skirtinga kult ra, planai, prioritetai, tikslai ir
motyvai. Tod l kvalifikacij poreikiu, atitinkan iu mokini ugdym , labiau suinteresuotos -vietimo
institucijos. Taigi stiprinant mokykl absolvent sidarbinim ir karjeros galimybes, b tina stiprinti
ry-ius tarp -i sistem ó verslo ir -vietimo.

Be to, galima prognozuoti darbo rink . Darbo rinkos prognozavimas naudingas visiems darbo
rinkos dalyviams - b simiems darbuotojams, verslui ir valstybei. Prognozavimas sudaro galimybes
pasirengti darbo rinkos poky iams, nukreipti valstyb s investicijas visuomenei ir ekonomikai naudinga
linkme, laiku tenkinti verslo poreikius, o jaunimui padeda planuoti karjer , siekiant i-naudoti savo
geb jimus darbo rinkoje. Vienas i-prognozavimo b d , tai steb ti darbo j gos paklausos tendencijas.

3 ir 4 lentel se pateiktos 2009 ir 2010 m. darbo j gos paklausos tendencijos Lietuvoje. Kaip
matyti, tiek 2009 m., tiek 2010 m. darbo j gos paklausa i-liko auk-ta. Didfliausia darbo j gos paklausa
buvo kvalifikuotiems darbininkams ir amatininkams, specialistams, jaunesniesiems specialistams ir
technikams, aptarnavimo sferos ir prekybos darbuotojams ir rengim , ma-in operatoriams bei
surink jams.

m. darbo j gos paklausa Lietuvoje

<p>Kvalifikuotiems darbininkams ir amatininkams 23,0 tūkst. darbo vietų, iš jų daugiausia:</p> <p>2,8 t kst. daflytoj ir gimini-k profesij darbinink ; 2,3 t kst. siuv j , siuvin toj ir gimini-k profesij darbinink ; 1,9 t kst. statybinink dailidffi ir stali ; 1,7 t kst. suvirintoj ; 1,3 t kst. kep j ir konditeri ; 1,1 t kst. variklini transporto priemoni mechanik ir derintoj ; 0,9 t kst. statybinink , naudojan i tradicines medffiagas; 0,9 t kst. m rinink ; 0,9 t kst. pastat ir kitoki elektrik ; 0,9 t kst. m sinink , fluvinink ir gimini-k profesij darbinink .</p>	<p>Specialistams, jaunesniesiems specialistams ir technikams 20,6 tūkst. darbo vietų, iš jų daugiausia:</p> <p>2,5 t kst. pardavim vadybinink ; 1,5 t kst. verslo paslaug vadybinink ; 1,5 t kst. administracijos sekretori ir jaunesni j gimini-k profesij specialist ; 1,1 t kst. buhalter ; 1,0 technin s rangos pardavimo atstov ; 0,7 t kst. apskaitos ir buhalterijos tarnautoj ; 0,5 t kst. draudimo agent ; 0,5 t kst. bendrojo ugdymo mokytoj .</p>
<p>Aptarnavimo sferos ir prekybos darbuotojams 14,5 tūkst. darbo vietų iš jų daugiausia:</p> <p>8,0 t kst. parduotuvi pardav j ir preki demonstruotoj ; 3,2 t kst. vir j ; 1,9 t kst. padav j ir bufetinink ; 1,1 t kst. apsaugos darbuotoj .</p>	<p>Įrengimų, mašinų operatoriams bei surinkėjams 11,4 tūkst. darbo vietų, iš jų daugiausia:</p> <p>4,3 t kst. sunkiasvori sunkveffimi ir krovinin ma-in vairuotoj ; 2,5 t kst. lengv j automobili , taksi ir furgon vairuotoj ; 1,1 t kst. flem s ir mi-k kio variklini ma-in ir rengini operator ; 0,8 t kst. garo varikli ir katil operator .</p>

Pastaba: Profesij ir profesij grupi pavadinimai pateikti pagal Lietuvos profesij klasifikatori (LPK).

Šaltinis: Lietuvos darbo birfla (2009). 2009 m. darbo rinkos tendencij apffvalga [ffi r ta 2010-03-15]. Prieiga per internet : <<http://www.ldb.lt/Informacija/DarboRinka/Puslapiai/Tendencija.aspx?AspXPage=g%5FBBE75D7C603C4C49871251440E19B01E:%2540ID%3D6>>.

2010 m. pad ta sidarbinti rekordiniam darbo ie-kan i asmen skai iui - 191,2 t kst. darbinta beveik 57 proc. daugiau negu per 2009 m. (121,8 t kst.). Kiekvien m nes vidutini-kai buvo darbinama 15,9 t kst. asmen . Vidutinis per m nes sidarbinusi asmen skai ius 2009 m. buvo 10,2 t kst. Apie 70 proc. darbint j gavo nuolatin darb . Beveik kas penktas darbintasis - jaunas asmuo iki 25 m. amffiaus. Vyresni nei 50 m bedarbi darbinta 16,0 proc. Moter darbinama maffiau negu vyr (41,5 proc. darbint j). Didffiausias darbo j gos poreikis ó paslaug sektoriuje. Kas ketvirta laisva darbo vieta registruota pramon s sektoriuje, kas penkta ó statybose. I- vis darbo viet , kurias darbo birfflos specialistai 2010 m. gal jo pasi lyti ie-kantiems darbo asmenims, daugiausia (per 51 proc.) buvo paslaug sektoriuje. Palyginti su 2009 m. laisv darbo viet dalis statyboje i-augo 6,7 proc.

o. Sumafl jo lyginamasis svoris laisv darbo viet paslaugose (9,5 2010).

4 lentel

2010 m. darbo j gos paklausa Lietuvoje

<p>Kvalifikuotiems darbininkams ir amatininkams 43,3 tūkst. darbo vietų, iš jų daugiausia:</p> <p>5,7 t kst. daflytoj ir gimini-k profesij darbinink ; 4,4 t kst. siuv j , siuvin toj ir gimini-k profesij darbinink ; 3,4 t kst. statybinink dailidffi ir stali ; 2,5 t kst. suvirintoj ; 2,3 t kst. betonuotoj , tinkuotoj ir gimini-k profesij darbinink ; 1,8 t kst. mi-kininkyst s ir medienos ruo-os darbinink ; 2 t kst. kep j ir konditeri ; 2,1 t kst. variklini transporto priemoni mechanik ir derintoj ; 2 t kst. statybinink , naudojan i tradicines medffiagas; 1,4 t kst. rankinink ir gimini-k profesij darbinink ; 1,4 t kst. vandentiekinink ir vamzdyn montuotoj ; 1,5 t kst. m rinink ; 1,4 t kst. m sinink , fluvinink ir gimini-k profesij darbinink .</p>	<p>Specialistams, jaunesniesiems specialistams ir technikams 29,2 tūkst. darbo vietų, iš jų daugiausia:</p> <p>3,5 t kst. pardavim vadybinink ; 0,9 t kst. verslo paslaug vadybinink ; 1,9 t kst. administracijos sekretori ir jaunesni j gimini-k profesij specialist ; 1,3 t kst. buhalterai ; 1,3 technin s rangos pardavimo atstov ; 0,8 t kst. sand liavimo tarnautoj ; 0,5 t kst. darb vadov ; 0,7 t kst. bendrojo ugdyimo mokytoj .</p>
<p>Aptarnavimo sferos ir prekybos darbuotojams 20,1 tūkst. darbo vietų iš jų daugiausia:</p> <p>10,5 t kst. parduotuvi pardav j ir preki demonstruotoj ; 4 t kst. vir j ; 2,6 t kst. padav j ir bufetinink ; 1,7 t kst. apsaugos darbuotoj .</p>	<p>Įrengimų, mašinų operatoriams bei surinkėjams 19,1 tūkst. darbo vietų, iš jų daugiausia:</p> <p>6,7 t kst. sunkiasvori sunkveffimi ir krovinini ma-in vairuotoj ; 3,6 t kst. lengv j automobili , taksi ir furgon vairuotoj ; 1,9 t kst. flem s ir mi-k kio variklini ma-in ir rengini operatori ; 1,2 t kst. garo varikli ir katil operatori ; 0,8 t kst. geleffinkelio ratstabinink , signalizuotoj , ie-minink ir sukabin toj .</p>

Pastaba: Profesij ir profesij grupi pavadinimai pateikti pagal Lietuvos profesij klasifikatori (LPK).

Šaltinis: Lietuvos darbo birfla (2010). 2010 m. I-IV ketvir io tendencij apflvalga [ffi r ta 2010-02-01]. Prieiga per internet : <<http://www.ldb.lt/Informacija/DarboRinka/Puslapiai/Tendencija.aspx?AspXPage=g%5F7BA1CA54AA024430A86D581D71C8B9A9:%2540ID%3D21>>.

Taigi, darbo rinkos poreikius galima prognozuoti, tai padeda padaryti atliekami tyrimai, kurie yra sud tingi, ta iau daflniausiai j prognoz s remiasi sistemingais ilgalaikiais darbo rinkos poky i steb jimais. Tiriama vairiais metodais - apklausos, apflvalgos, formaliais, kiekybiniais ekonominiais rodikliais pagr stais skai iavimais. Remiantis prognoz mis planuojamas specialist poreikis ir rengimas. Daugiausia prie toki tyrim prisideda Lietuvos darbo ir socialini tyrim institutas bei Lietuvos darbo birfls. Taip pat nemaflai tyrim atlieka nepriklausomos darbinimo agent ros.

žiūris į profesines mokyklas ir jų absolventus

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

Pastaraisiais metais profesinio mokymo patrauklumui skiriama nemažai dėmesio tiek Lietuvoje, tiek Europos Sąjungoje. Profesinis išsilavinimas vertinamas kaip mažiau patrauklus nei akademinis, tai lemia informacijos stoka ir neigiamos nuostatos, susiformavusios per dešimtmečius.

Lietuvos profesinio rengimo sistema prastai vaizdą paveldėjo iš sovietinio. Profesinio rengimo nepatrauklumui takos turi ir šeimai, mokykla, visuomenės, valdžios sprendimai ir priemonės, lankstumas, valdymas, finansavimas, kokybės ir pan.

Sociologijos ir politikos tyrimų centro Vėžė Socialinės informacijos ir mokymų agentūra (2009) duomenimis, mažiau profesinio mokymo patrauklumą rodo tai, kad Lietuvos profesinio mokymo sistemoje dalyvauja apie 25 proc. mokinių, t. y. du kartus mažiau nei vidutiniškai Europos Sąjungoje.

Taip pat šio profesinio mokymo patrauklumą ir statusą visuomenėje atskleidžia priimtų profesinio mokymo staigų ir nutraukusių mokslų mokinių skaičius, lyginant su kitais švietimo lygmenimis, kuriuose mokosi panašaus amžiaus ir išsilavinimo asmenys. Profesinės mokyklos ir galimybių jose mokantis gyti ne tik profesijai, bet ir vidurinio išsilavinimo nesulaukia didesnio jaunimo dėmesio (Sociologijos ir politikos tyrimų centras, 2009).

2004 m. Eurobarometro atliktas tyrimas parodė, kad daugelyje buvusių posovietinių Rytų Europos šalių žmonės skeptiškai vertina savo šalies profesinio mokymo sistemą. Lietuvoje, Lenkijoje, Estijoje, Latvijoje, Slovakijoje ir Slovėnijoje respondentai, kurie rekomenduotų, gijusiems pagrindinį ar vidurinį išsilavinimą, tęsti mokslus profesinio mokymo mokyklose ar firmose, buvo kur kas mažiau nei tie, kurie rekomendavo bendrojo lavinimo ir aukštesnias mokyklas. Iš visų šalių tyrimo dalyvavusių Rytų Europos šalių šeimomis buvo tik dvi – Italija ir Estija (Švietimo ir Mokslo ministerija, 2007a).

Tačiau O. Gurskienės teigimu (2003), požiūris į profesinį rengimą sparčiai kinta valstybės lygmeniu, ypač dėl Europos Sąjungos direktyvų ir didelio dėmesio šaliai. Skirti didesnį dėmesį profesinio rengimo plėtrai pareigoja dauguma tarptautinių dokumentų, kuriems Lietuva pritarė, ir kuriais siūpareigoja remtis kurdama šalies strategiją, tai: Mokymosi vis gyvenimui memorandumas, Kopenhagos deklaracija, Lietuvos strateginiai dokumentai, Mokymosi vis gyvenimui strategija, Valstybinis švietimo strategija 2003–2012 m. ir kt.

Ateityje profesinio mokymo patrauklumui didinti Lietuvoje numatoma išplėtoti mokymo programas modulinėmis, sukurti neformaliu ir savarankišką mokymosi būdą gytos kompetencijos

...profesinio informavimo ir orientavimo sistem , diegti pameistryst s
...esini mokykl tinkl ö (Tvietimo ir Mokslo ministerija, 2007a).

1.5. Profesinių mokyklų veiklos priemonės, stiprinant absolventų konkurencingumą darbo rinkoje

1.5.1. Profesinių mokyklų absolventų karjeros projektavimas

Profesinis karjeros projektavimui tenka didelis vaidmuo, kadangi nuolat kinta karjeros galimybės. Pasak A. Gumuliauskienės ir kt. (2002), karjeros projektavime išskiriami du etapai: pirmas – apibrėžiantis profesijos pasirinkimą, siekiant kompetencijų, potenciali bei alternatyvi profesijų rinkimas ir informacijos apie norimą profesiją rinkimas (perspektyvos, išsilavinimo reikalavimai, studijų programų pasirinkimas, reikalingi gebėjimai), antras – socialinio, politinio ir ekonominio situacijos, tokios profesijos pasirinkimui studijavimas, asmenybės savianalizė, sprendimo dėl profesinio karjeros krypties priėmimas ir aktyvi veikla siekiant gytos profesijos pritaikymo realiame gyvenime.

Profesijos rinkimas yra reikšmingas žingsnis žmogaus gyvenime. Kiekvienam svarbus profesijos pasirinkimas ir darbas toje srityje. Profesijos pasirinkimas yra svarbus dviem atžvilgiais: objektyviu ir subjektyviu, socialiniu ir individualiu. Kiekvienam svarbu, kad specialyb atitikt jo gabumus, polinkius, interesus, vertybes ir būtų prasminga. Taip pat tai, kokią profesiją pasirenka, lemia ir jo vidinį motyvą.

Savarankiškas sprendimas ir profesijos pasirinkimas, vadovaujantis asmens gebėjimais, atsiliepia kiekvieno mokymosi kokybei ir rezultatams. O tai lemia žmogaus pritaikymą naujoje aplinkoje – mokymosi staigoje, darbo vietoje. Todėl galima teigti, kad vienas iš absolventų sidarbinimui tokos turinio veiksnio yra gerai apgalvotas profesijos pasirinkimas, kuris yra susijęs su motyvacija gytas žinias pritaikyti praktiškai.

Taip pat sidarbinimas priklauso ir nuo darbo paieškos būdų. B. Anušienė (cituojuama Kuinskienės ir kt., 2000) išskiria planingos darbo paieškos etapus: informuotumas apie darbo rinkos padėtį ir jos raidos tendencijas, savo asmeninių savybių ir profesinio kompetencijos suvokimas, profesinio tikslo išsiaiškinimas, optimali darbo paieškos būdų pasirinkimas, tinkamas CV ir motyvacinio laiško parengimas bei pasirengimas pokalbiui su darbdaviu.

...sitvirtinimo darbo rinkoje probleminiai aspektai

...projektuoti. ūKarjeros projektavimas ō tai nuolatin s flmogaus ...s tendencijas, tirti bei planuoti savo profesin s veiklos tobulinim , ...rinkoje ir prasminti savo gyvenim ō (Ku inskien , 2003b).

Karjeros projektavimas ō tai veikla padedanti asmenims:

1. I–naudoti visas mokymosi, profesin s veikos ir karjeros galimybes atsifflvelgiant flmogaus amfliaus tarpšn bei esam gyvenimo etap ;
2. tvirtinti pasitik jim ir flnias, siekiant kompetentingai pasirinkti vien esam veiklos galimybi ;
3. I–mokti priimti sprendimus ir sudaryti karjeros planus remiantis atliktu pasirinkimu;
4. Mokyti gyvendinti pasirinktus karjeros planus (Ku inskien , 2003b).

Karjeros projektavim sudaro –e–i procesai ir elementai (flr. 2 pav.).

2 pav. Pagrindiniai karjeros projektavimo elementai

™ltinis: Danilevi ius, (2008). Karjeros projektavimo ir karjeros planavimo ugdymo edukologin s prielaidos [flr ta 2010-06-02]. Prieiga per internet : <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=7&hid=9&sid=3e90a24f-32ed-479e-941f-0dd193452f1c%40sessionmgr10>>.

Pateikiami trumpi –i karjeros projektavimo pagrindini element apibr flimai:

Profesijos rinkimosi motyvacija ō tai ōbesiformuojanti, atsifflvelgiant profesijos visuomenin reik–m , asmenyb s individualias galimybes ir interesus, asmenyb s paskat konkre iai darbo veiklai sistemaō (Gudelis, 1983);

ai asmenyb s polinkis tam tikr veiklos srit , profesij , aktyvus teigiamos nuostatos jos atfvlgiu, teigiam emocij i-gyvenimas veikloje (Gudelis, 1985),

oProfesinis interesas o tai atrenkamasis valios aktyvumas, besiremiantis turimomis fliniomis ir patirtomis emocijomis bei pasirei-kiantis s veika šsu realios tikrov s objektais ir rei-kiniaisõ (Kregfld , 1988);

Profesinis tinkamumas o flmogaus psichini , psichofiziologini ir antropologini savybi tur jimas, kuri reikia, kad gij s atitinkam kvalifikacij (tam tikr flini , mok jim ir g dffi), gal t gerai dirbti profesin darb (Augis ir kt., 1993);

oProfesin s veiklos prasminimas o tai savirai-kos elementas, reikalingumo visuomenei ir artimiesiems i-rai-ka, poreikio šdovanoti saveõ gyvendinimo ir egzistencijos pilnatv s poffymisõ (Danilevi ius, 2008);

šProfesin adaptacija o turim profesini flini , mok jim ir g dffi greitas bei lengvas pritaikymas prie konkre ios darbo vietos reikalavim õ (Laufackas, 1996).

Taigi visi -ie procesai ir elementai tarpusavyje s veikia ir sudaro esmin karjeros projektavimo element o profesin pa-aukim .

Karjeros projektavimas apima vis flmogaus gyvenim , nes kiekvienas asmuo nuolat projektuoja savo profesinio gyvenimo keli . Karjeros projektavimo, kaip vis gyvenim trunkan io proceso, strukt ra susideda i-dviej proces : ugdymo karjerai ir karjeros planavimo.

Ugdymas karjerai tai õbendros sistemingos ugdymo institucij , t v ir bendruomen s pastangos susieti ugdym ir darb , padedant individams gyti ir panaudoti nuostatas, flinias ir geb jimus, kad darbas b t prasminga, produktyvi ir pasitenkinim teikianti kiekvieno individo gyvenimo dalisõ (Ku inskien , 2003b).

Ugdymas karjerai susij s su kompetencij ir kvalifikacijos gijimu. D. Lepait s (2003) teigimu, õgnoseologiniu poffiriu, kompetencijos samprata gali b ti tapatinama su kvalifikacijos samprataõ. Ta iau vieni autoriai (Laufackas, 1997, 1999 (cituojamas Lepait s, 2003)) link kompetencijas su kvalifikacija atskirti, kiti autoriai (Lepait , 2003) kvalifikacij laiko sud tine kompetencijos dalimi.

R. Laufackas (1999) (cituojamas Lepait s, 2003) atskyr kompetencijos ir kvalifikacijos s vokas ir kompetencij apib dina kaip õb tin flini ir geb jim tur jim , sugeb jim atlikti praktinius veiksmus darbo vietoje; sugeb jim atlikti k nors gerai ir efektyviai; geb jim taikyti flinias, g dffius ir supratim , atliekant darb pagal darbdavi reikalaujamus standartusõ, o kvalifikacijos s voka apib dinamika kaip tam tikr flini , mok jim , sugeb jim , g dffi ir patyrimo visuma, kuri gij s flmogus gali kokybi-kai, kompetentingai dirbti atitinkamos r -ies ir sud tingumo darb .

veiklos koncepcija bei kompetencijos koncepcija. Veiklos koncepcija (1.3.3), akcentuoja ne tik funkcini darbo atlikim , bet ir flogaus darbo metodus, kurie praple ia savirai-kos, pasitenkinimo bei autonomi-kumo galimybes, taip pat padeda efektyviai siekti ufsibr ft tiksl . Kompetencijos koncepcij ta pati autor apib dina kaip asmens potencialo rai-k , kuomet akcentuojamos asmenin s savyb s, vertyb s bei geb jimai realizuoti sukaupt patirt veikloje.

Kaip matyti, -iuolaikiniame darbo pasaulyje organizacij keliami reikalavimai yra griefti ir reikalaujantys tiek auk-tos kvalifikacijos, tiek vairi kompetencij .

Apib dinant karjeros planavimo s vok , galima apibr fti, kad tai yra asmens karjeros tiksl siekimas, individualaus karjeros plano, kaip pasiekti ufsibr ftus tikslus, ruo-imas. šTerminas škarjeros planavimas ō atsirado visai neseniai ir yra susietas su nauja karjeros samprata. Anks iau flodis škarjera ō rei-k kopim tarnybiniais laiptais vienoje organizacijoje, o dabar personalo specialistai karjera vadina bet kur s moning individual flogaus elges , susiet su darbine veikla. Vienintel karjeros pl tojimo strategij pakeit individualus karjeros planavimas ō (Kazlauskas, 2004). Karjer galima planuoti individualiai ir su organizacijos pagalba.

Taigi karjeros projektavimas yra svarbus, ta iau pakankamai sud tingas, nes apima daug proces bei element . Norint s kmingai suprojektuoti savo karjer , reikia sklandffiai pereiti visus karjeros projektavimo procesus.

1.5.2. Profesini ō mokykl ō bendradarbiavimas su socialiniais partneriais

Siekiant, kad profesinio rengimo sistema b t lanksti, kad flmon s gal t lengviau prisitaikyti prie nuolat kintan i darbo rinkos s lyg , valstyb profesinio rengimo sistem traukia ir kitus dalyvius ō socialinius partnerius: darbdavius, profesines s jungas, darbdaviams atstovaujan ius susivienijimus ir kt. Kaip teigiama Baltojoje knygoje (TVietimo ir mokslo ministerija ir kt., 1998), ōsocialin partneryst , tai valstyb s, darbdavi ir darbuotoj s veika, kuri pasirei-kia nustatant -i element špareig ir atsakomyb s ribas, planuojant, organizuojant, vykdant ir vertinant profesinio rengimo priemones ir programas. Svarbiausia -i ufdavini kokyb s laidavimo s lyga yra skirting profesinio rengimo interes vertinimas ir derinimas ō.

R. Mickien (2007) teigia, kad ōprofesinis rengimas yra spar iausiai kintanti -vietimo sistemos dalis, kurios kait lemia veiklos pasaulis ir darbo rinka. Partneryst rengiant profesijai gali b ti pagrindinis naujovi diegimo elementas, kurio esm ō poffi rio profesinio rengimo kokyb nauja i-rai-ka, dialogo ir deryb tarp vairi veik j siekimas. Socialin s partneryst s princip gyvendinimas

...t pusi s veikos nei–vengiamum ir b tinum , priklausomai nuo
tuacijos –alyjeö.

Pasak E. Danilevi ius (2007) šsocialin partneryst yra dialogas, kuris suvokiamas kaip deryb ir konsultacij procesas tarp vairi socialini partneri ó valstybini , darbdavi , profesini s jung ir kit institucij ö. Socialin je partneryst je d mesys daffniausiai sukoncentruojamas darbo rinkos, –vietimo bei socialin s politikos klausimus.

Socialin partneryst rengiant profesijai gali b ti priemom siekiant tiksl , naujovi , profesinio rengimo kokyb s bei specialist profesionalumo. Socialin partneryst s lygoja valstyb s vykdoma socialin , ekonomin ir –vietimo politika. Lietuvoje socialiniai partneriai traukiami pagrindinius profesinio rengimo procesus, gyvendinant Lisabonos strategijos nuostatas bei vykdant profesinio rengimo reformas.

Viena i– socialinio bendradarbiavimo situacij susiklosto mokiniams atliekant praktikas, antra, socialin patrneryst klostosi per mokyklos finansavim i–priva i ir valstybini l – . TMais atvejais visos pus s yra socialiniai partneriai.

Rengiant profesijai galima i–skirti tris savitus partneryst s tipus, atitinkan ius tris poffi rius (Mickien , 2007):

1. Partneryst kuriama –vietimo institucijos ir verslo pasaulio atstov , verslo bendruomen s lyderi iniciatyva, t.y. t , kurie nor t aktyviai dalyvauti ne tik ekonomin je, bet ir socialin je bei kult rin je veikloje;

2. Partneryst kuriama –vietimo institucijos ir verslinink arba profesini organizacij (susivienijim , asociacij ir pan.) iniciatyva, t.y. t , kurie reikalauja i–skirtin s pozicijos, priimant ekonominius sprendimus;

3. Partneryst kuriama –vietimo ir valdffios institucij , atsaking ufl bendr reikmi tenkinim , iniciatyva, kompensuojant priva i iniciatyv tr kum .

Pasak R. Mickien s (2007), šatlikti profesinio rengimo tyrimai atskleid vairias neveiksmingos socialin s partneryst s prieffastis. Norint pl sti socialin partneryst profesinio rengimo srityje b tina imtis nauj veiksm ir didinti –i veiksm erdv bei dialekti–kai j modeliuotiö.

E. Danilevi ius (2007) i–skiria kli tis socialin s partneryst s profesinio informavimo ir konsultavimo srityje, siekiant s kmingai gyvendinti –iuolaikin profesinio informavimo sistem .

Viena, štai institucinis ufdarumas ir silpnas veiksm koordinavimas tarp bendrojo lavinimo, profesini , auk–t j mokykl ir socialini partneri . Iki –iol stokojama tarpinstitucin s s veikos ir drauge vykdomos veiklos veiksmingumoö. Antra, šper menka tarpusavio veiksm sinergija tarp Socialin s apsaugos ir darbo ministerijos profesinio konsultavimo ir TMvietimo ir mokslo ministerijos

...o bei savivaldybi –vietimo institucij vykdomos veiklos. Tre ia, ...k-t j mokykl institucinis ufdarumas yra adekva i sprendim ...tikraujanti problema (Danilevi us, 2007). Prie to prisideda ir socialin s partneryst s poffi riu bendrojo lavinimo, profesin s ir auk-tosios mokyklos tr kumas didesnio socialini partneri ind lio profesinio informavimo ir konsultavimo stiprinim .

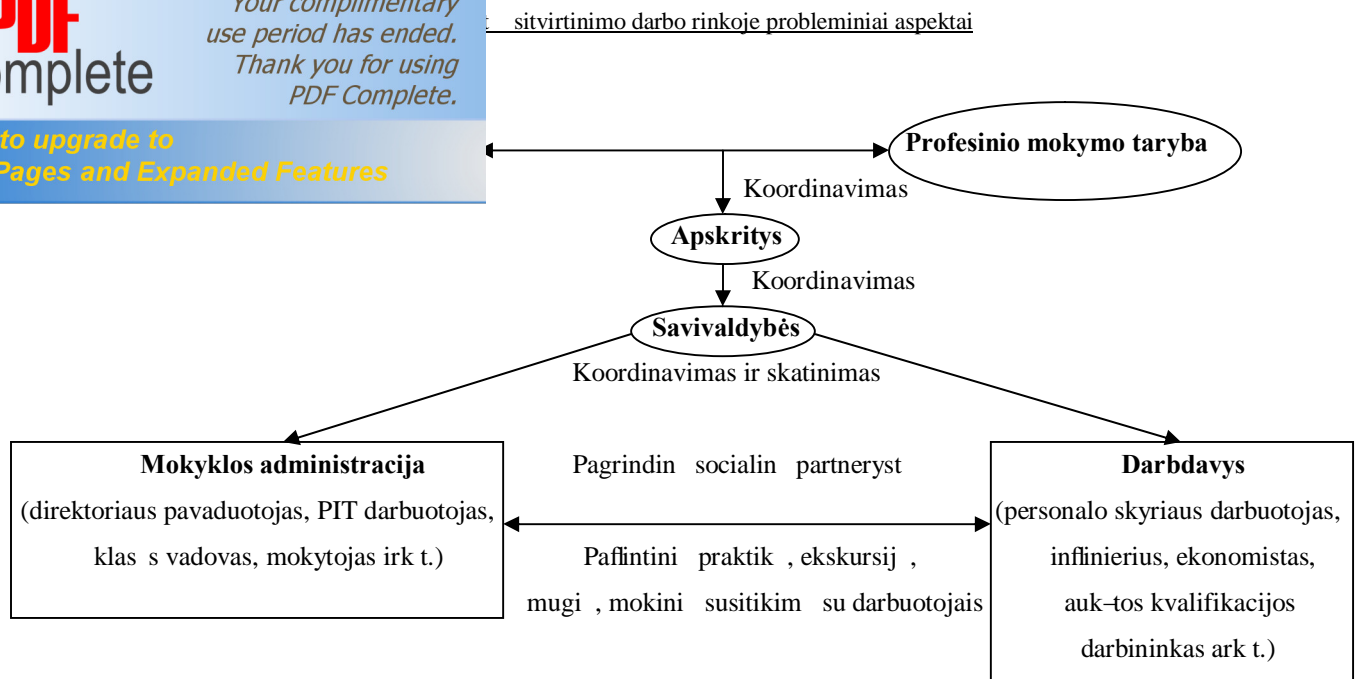
Socialinis bendradarbiavimas tarp profesini mokykl ir socialini partneri vykdomas naudojant -ias rai-kos formas: verbalin bendravim , informacines formas, dalom j medffiag , informacinius renginius, susitikimus ir pan.

Pa ios profesin s mokyklos aktyviai bendradarbiauja su socialiniais partneriais. Tam takos turi ir sukurta statymin baz : ōProfesinio mokymo statymasō (2007), jis apibr fia socialini partneri kompetencijas. Jame vardijamos darbdavi interesus atstovaujan ios organizacijos (Prekybos, pramon s ir amat bei fiem s kio r mai, Lietuvos pramoninink konfederacija ir Lietuvos verslinink asociacija).

Ta iau Profesinio orientavimo strategija (2003) socialin partneryst apibr fia daug detaliau nei Profesinio mokymo statymas (2007). Strategijoje numatoma, kad šsocialin partneryst , teikiant profesinio orientavimo paslaugas, tur t pl totis ir vertikaliai ō socialin s partneryst s principai tur t b ti taikomi nacionaliniu, regioniniu apskrities ir savivaldyb s lygmenimis; ir horizontaliai ō socialines partnerystes tur t burtis darbdaviai, profesin s s jungos, privataus sektoriaus, jaunimo ir suaugusi j organizacijos, -vietimo asociacijos ir profesinio orientavimo paslaug teik jaiō (Socialin s analiz s ir konsultacij centras, 2003).

Taigi siekiant uftikrinti partneryst Lietuvos, apskri i ir savivaldybi lygmenimis, kurta Lietuvos profesinio orientavimo taryba, kuri veikia kaip patariamoji institucija. Kordinuodama savo veiksmus su Lietuvos profesinio mokymo taryba, Lietuvos profesinio orientavimo taryba skatina socialin bendradarbiavim tarp mokykl ir darbdavi (Danilevi us, 2007).

finant socialinio bendradarbiavimo tarp mokykl ir darbdavi svarb ir siekiant j uftikrinti, turi b ti sukurta socialin s partneryst s tarp mokykl ir darbdavi koordinavimo sistema, kuri apima visas auk- iau min tas institucijas (flr. 3 pav).

3 pav. Socialin s partneryst s tarp mokykl ir darbdavi koordinavimo sistema

Ūltinis: Danilevi ius, E. (2007). Bendrojo lavinimo, profesini ir auk-t j mokykl bendradarbiavimo su socialiniais partneriais profesinio informavimo srityje svarba. Socialini partneri dalyvavimas profesinio informavimo veikloje [Vilnius, 2007 m. vasario 27 d.] [ffi r ta 2010-03-10]. Prieiga per internet :

http://www.smm.lt/es_parama/projektai/smm_projektai/projektas_%20profesinio_orientavimo_rez_070227.htm

E. Danilevi iaus (2007) nuomone, mokykl socialin s partneryst s sistema tur t pad ti mobilizuoti resursus, kad profesinis informavimas ir konsultavimas vykt visais lygiais, ir kad bendradarbiavimas vykt sklandffiai. Tam reikia:

- gerinti mokytoj , profesijos mokytoj , d stytoj bendradarbiavimo su socialiniais partneriais s lygas -iomis strategin mis kryptimis: socialinio bendradarbiavimo tinklo pl timo; socialin s partneryst s dialogo strukt ros k rimo; profesinio informavimo ir konsultavimo tobulinimo sistemos pl tros.

- didinti socialin s partneryst s efektyvum naudojant -ias priemones:

1. instituciniame socialinio bendradarbiavimo lygmenyje: stiprinti mokyklos s veik su Respublikiniais moksleivi technin s k rybos r mais, prekybos, pramon s ir amat r mais, darbo birfla, darbo rinkos mokymo tarnyba, karjeros centrais, kolegijomis, universitetais, darbdavi organizacijomis, profesin mis s jungomis, visuomenin mis organizacijomis, nevyriausybin mis organizacijomis, verslo organizacijomis;

2. tarpasmeniniame socialinio bendradarbiavimo lygmenyje: stiprinti pedagog , d stytoj s veik su darbdaviais, darbo birfls ir darbo rinkos mokymo tarnybos konsultantais, besimokan i j

...sultantais (profesijos patarėjais, socialiniais pedagogais, mokykl

5. Suprasti besimokančiųjų veikimą su pedagogais ir potencialiais darbdaviais bei stiprinti privačių asmenų, skiriančių profesinį, moralinį, materialinį pagalbą profesinio informavimo ir konsultavimo srityje, veikimą su mokytojais, profesijos mokytojais, d. stytojais.

■ mokytojams, profesijos mokytojams, d. stytojams bendradarbiavimo su socialiniais partneriais metu siekti gyvendinti šias priemones:

1. konsultavimą siūlant –alims priimtina problemų sprendimo būdą bei, remiantis socialinio bendradarbiavimo daugiašaliu principu, pasiūlymų teikimas teisės aktų projektų rengėjams;

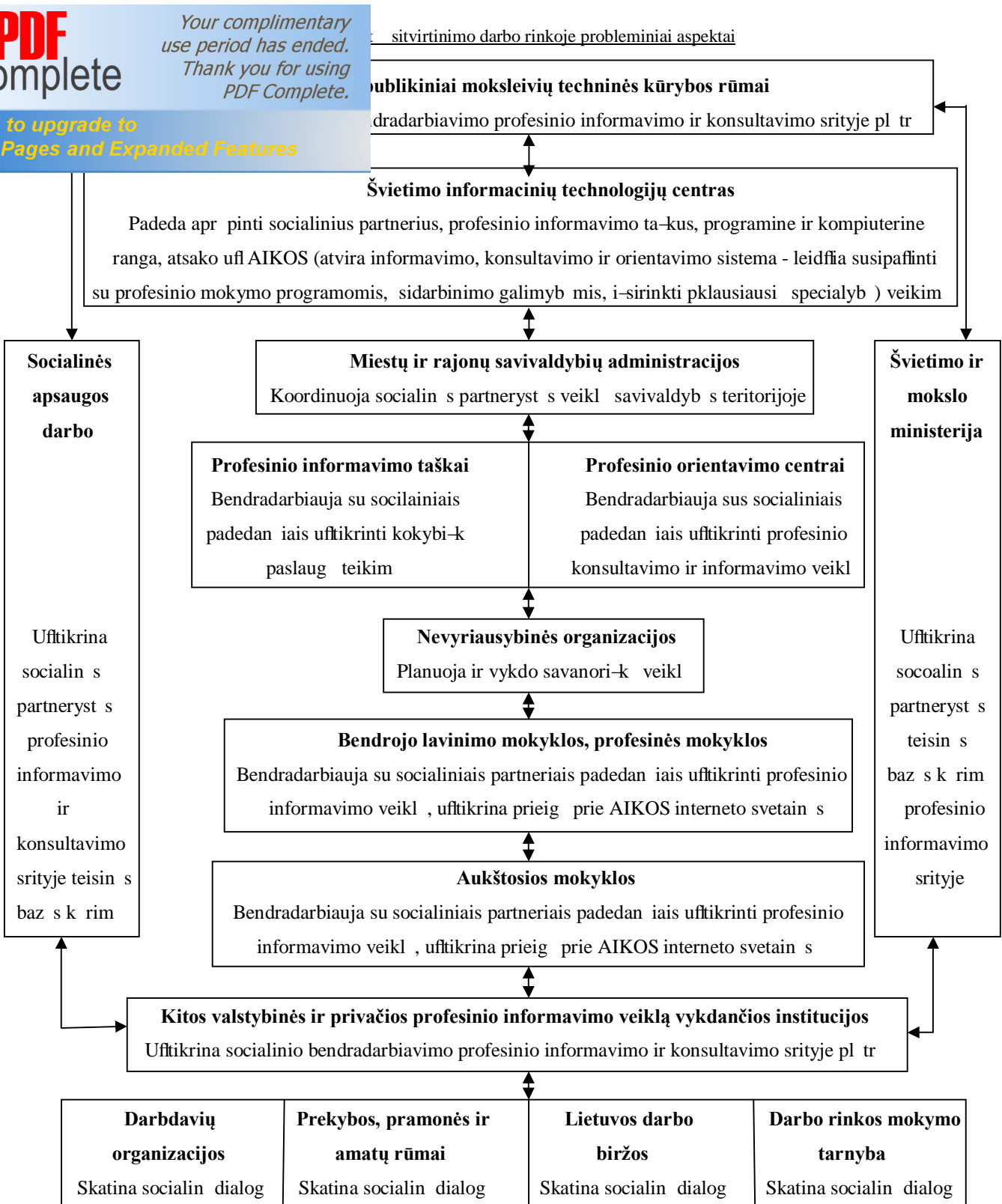
2. keitimąsi aktualia informacija apie profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų klientams teikimo ypatybes ir sąlygas jiems gyti vien ar kitose profesijose bei keitimąsi aktualia informacija su prekybos, pramonės ir amatų rinka, darbdaviais apie norimus atlikti praktinius ar padirbti vasaros atostogų metu bei apie profesijos poreikį, darbo pobūdį, atlyginimą, karjeros perspektyvas. Taip pat gavimą informacijos iš karjeros centrų, darbo biržų apie vykstančius tiksliniais grupėmis skirtus renginius bei galimybes suorganizuoti profesinio informavimo ir konsultavimo uždavinius ir kt. (Danilevičius, 2007).

Dar socialinės partnerystės problemas bandoma spręsti kuriant sistemą socialinio bendradarbiavimo, profesinio informavimo ir konsultavimo srityje instituciniu lygmeniu (fr. 4 pav.).

Šiame paveiksle atsispindi glaudus daugelio institucijų bendradarbiavimas, kurio pagalba kuriama sistema ir jos diegimas gali turėti teigiamą rezultatą visiems profesinio mokymo sistemos dalyviams.

Šiuo metu socialiniai partneriai traukiamas profesinio mokymo valdymą sudaro šios prielaidas: pritraukti papildomą – profesinio mokymo sistemą; profesinio mokymo steigoms teikti tokias kvalifikacijas, kurios būtų paklausios darbo rinkoje, o tai sudaro sąlygas mokiniui sklandesniam perėjimui iš profesinio mokymo darbo rinkai (Vietimo ir Mokslo ministerija, 2007).

Taigi, galima daryti išvadą, kad profesinio mokyklų bendradarbiavimas su socialiniais partneriais turi didelę reikšmę ir naudos visoms pusėms, todėl reikia glaudžiai ir abipusiai bendradarbiauti visiems partneriams.

4 pav. Socialinis bendradarbiavimas profesinio informavimo ir konsultavimo sistemos instituciniame lygmenyje

Šaltinis: Pukelis, K. (2007). Mokytojų, profesijos mokytojų, dalyvių bendradarbiavimo su socialiniais partneriais metodinės rekomendacijos [filialas 2010-03-15]. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Mokyt_prof_mokyt_dest_bendr_su_soc_partn_metod_rek_VDU.pdf>.

KYKLŲ ABSOLVENTŲ ĮSITVRTINIMO KOJE TYRIMO METODOLOGIJA

2.1. Tyrimo metodologijos pagrindimas

R. Tidikis (2003) teigia, kad norint geriau pažinti gamtos ir socialinius reiškinius, visapusiškai objektyviai juos suprasti, būtina kompleksiai juos tirti ir nagrinėti išvairių mokslo pozicijų, naudojant šiuos mokslines metodologijas ir metodus. Norint atlikti tam tikrą tyrimą, reikia tinkamai pasirinkti tyrimo atlikimo metodą.

Pasak K. Kardelio (2005), tyrimas apibrėžiamas kaip atidus, sistemingas, kantrus nagrinėjimas, kurio tikslas – atskleisti faktus, t. y. suflinoti reikiamą informaciją. Tyrimas nėra smalsumo patenkinimas. Jis atliekamas tada, kai susiduriama su problema, klausimu, kur negalima rasti atsakymo. Informacijos rinkimas turi tikslą – tai yra surasti atsakymams svarbius klausimus tam, kad būtų galima keisti situaciją.

Tam tyrimui atlikti buvo naudojama kiekybinė tyrimo metodologija. Pasak K. Kardelio (2005), kiekybiniu požiūriu siekiama ištirti reikiamą informaciją, juos matuoti ir skaičiuoti, siekiama patikimumo, taisyklės ir universalumo. Kiekybinio tyrimo vertinimą nusako kiekybiniai rodikliai. Kiekybinis tyrimas yra struktūrizuotas ir suplanuotas prieš tyrimą.

Tyrimo magistro darbo tyrimas buvo atliekamas tokiais etapais:

- Teorinį analizę – nagrinėti mokslinę literatūrą tyrimo tema;
- Tyrimo instrumento – anoniminių klausimynų (absolventams ir darbdaviams) parengimas;
- Apklausti Joniškio, Kelmės, Pakruojo, Radviliškio ir Šaulių profesinių mokyklų absolventai; darbdaviai. Absolventų apklausa vykdyta 2010 gruodžio mėnesį;
- Gautų duomenų apdorojimas kompiuterinės programos paketu SPSS 17.0 (Statistical Package for Social sciences 17.0);
- Gautų duomenų analizė pateikiama išsamus rezultatus analizė, atskleidžianti tyrime dalyvavusių absolventų ir darbdavių požiūrą situacijai darbo rinkoje ir sitvirtinimo darbo rinkoje probleminius aspektus;
- Teoriniai ir atlikto tyrimo išvados bei praktiniai rekomendacijos, profesinių mokyklų absolventų sitvirtinimo darbo rinkoje galimybių didinimui, pateikimas.

Tyrimo instrumento pagrindimas

Tyrimui atlikti buvo naudoti trys empiriniai tyrimo metodai: anketinis apklausa ir aprašomoji statistinė analizė. Pateikus keletą klausimų, galima greitai gauti daugybę informacijos, tačiau yra svarbu, kad gaunami duomenys būtų patikimi. Būtina pateikti tikrovės klausimus, jei jie neatitiks tikrovės, neturės aiškios hipotetinės prasmės, atsakymas gali būti ne tik nepatikimas, o netgi ir iškreipiantis tikrovę ir tiriamojo reikšmę. Tačiau mokslininkai nepagrįstos anketos gali būti neefektyvios ir klaidingos (Tidikius, 2003).

Apklausa – tai pirminis informacijos rinkimo metodas, pasireiškiantis respondentų atsakymų pateiktus klausimus registravimu (Pajuodis, 2005). R. Tidikius (2003) teigimu, anketavimas – tai vienas populiariausių sociologinio tyrimo metodų. Šio metodo lengvumas vilioja dažnai jį taikyti praktikoje. Pateikus keletą klausimų, greitai galima gauti daug informacijos aktualiais klausimais.

Kaip teigia I. Luobikienė (2005), taikant anketavimą, kaip sociologinio informacijos rinkimo būdą, respondentai patys atsako tyrėjo pateiktus klausimus. Apklausoje respondentas užpildo pagal nurodytas taisykles. Pasak A. Valackienės (2004), anketa – tai formalizuotas klausimų rinkinys informacijai iš respondentų gauti.

Tyrimui buvo sudarytos dvi anketos. Viena anketa skirta profesiniams mokyklų absolventams, kita darbdaviams (priedai 1 ir 2). Absolventams skirta anketa sudaro 37 klausimai, o darbdaviams – 14 klausimų.

Absolventams skirta anketa suskirstyta į atskirus blokus:

1 bloką sudaro respondento charakteristika, demografiniai duomenys (1-11 klausimai);

2 bloku stengiamasi suflinoti, kokią reikšmę respondentui turi išsilavinimas, kodėl pasirinko gytą specialybę, kokią padarė profesinį mokymą baigęs jo darbinei veiklai (12-16 kl.). Klausimai sudaryti remiantis R. Lauffacko ir kt. (2004) išvalga, kad profesinis rengimas, tai pirmą kartą pritaikymas veiklai, kuri individui atrodo tinkama, ir kuriai egzistuoja poreikis visuomenėje.

3 bloku norima suflinoti respondento nuomonę apie mokymo procesą, jo kokybę, mokymo procesui būdingus ypatumus, taikomą metodų vaizdą jo baigtoje profesinėje mokykloje (17-22 kl.). Klausimai sudaryti remiantis R. Lauffacko ir kt. (2004) teiginiu, kad profesinis rengimas tai išspecializuotas mokymo procesas, skirtas ugdyti asmens gebėjimus, finias, darbo gėdėjimus, suteikti ir nuolat palaikyti jiems tinkamas ir visuomenei reikalingas profesines kompetencijas, taip pat, kad profesinio rengimo tikslai betarpiškai susiję su ekonominiais ir technologiniais pokyčiais bei pokyčiais, vykstančiais pirmą kartą profesinio gyvenimo srityse.

apie kompetencijas, asmenines savybes ir veiksnius, respondento nuomone lemianius s kming sitvirtinim darbo rinkoje (23-26 kl.). Klausimai sudaryti atsifflvelgiant B. Martinkaus ir kt. (2002) nuomon , kad sidarbinimo galimybs bei profesin karjera Lietuvoje priklauso nuo daugelio veiksn , toki kaip darbo rinkos poreikius atitinkan io profesinio pasirengimo, nuolatinio tobulinimosi, asmenini savybi ir kt.

5 blokas yra apie asmenin respondento patirt darbo rinkoje: darbin patirtis, kokiais b dais ie-ko/ie-kojo darbo, kokie veiksniai pad jo sidarbinti, kokie dalykai svarbiausi respondentui renkantis darb , ar jau ia poreik kelti kvalifikacij (27-35 kl.). Klausimai sudaryti remiantis R. Ku inskien s (2003b) flvalga apie strategin savivald , kad siekiant karjeros pirmiausia reikia j tikslingai projektuoti.

6 bloku norima sufflinoti, kokiais b dais respondento baigta profesin mokykla stiprino mokini konkurencingum , ir kokias priemones si lo absolventai didinant profesines mokyklas baigusi mokini sidarbinim (36-37 kl.). Klausimai sudaryti remiantis Balt ja knyga (TMvietimo ir mokslo ministerija ir kt., 1998), kurioje teigiama, kad tam, kad flmon s gal t lengviau prisitaikyti prie nuolat kintan i darbo rinkos s lyg , profesinio rengimo sistem traukiami socialiniai partneriai: darbdaviai, profesin s s jungos, darbdaviams atstovaujantys susivienijimai ir pan.

Darbdaviams skirta anketa suskirstyta tokius atskirus blokus:

1 bloka sudaro asmenin respondento charakteristika, demografiniai duomenys (1-6 klausimai);

2 bloku norima sufflinoti respondento poffi r profesin i-silavinim turinius darbuotojus, koki , jo nuomone, kompetencij , asmenini savybi tr ksta tokiems darbuotojams (7-11 kl.). Klausimai sudaryti remiantis R. Laufflacko (1999) (cituojamas Lepait s, 2003) flvalga, kad kompetencijos parodo sugeb jim atlikti praktinius veiksmus darbo vietoje, sugeb jim atlikti k nors gerai, efektyviai, geb jim taikyti flnias, g dflius bei supratim , atliekant darb pagal reikalavimus.

3 blokas yra apie kompetencijas, asmenines savybes ir veiksnius, respondento nuomone lemianius s kming sitvirtinim darbo rinkoje (12-13 kl.). Klausimai sudaryti atsifflvelgiant B. Martinkaus ir kt. (2002) nuomon , kad sidarbinimo galimybs bei profesin karjera Lietuvoje priklauso nuo daugelio veiksn , toki kaip darbo rinkos poreikius atitinkan io profesinio pasirengimo, nuolatinio tobulinimosi, asmenini savybi ir kt.

4 bloku norima sufflinoti, kokias priemones si lo darbdaviai didinant profesines mokyklas baigusi mokini sidarbinim (14 kl.), nes A. Pundzien ir V. Dienys (2003) teigia, kad atsakomyb ufflflmogi-k j i-tekli mokym tur t prisiimti ir darbdaviai.

KYKLŲ ABSOLVENTŲ ĮSITVIRTINIMO RINKOJE TYRIMO REZULTATAI

3.1. Profesinių mokyklų absolventų apklausos rezultatų analizė

Tyrimui atlikti buvo išdalinta 150 anketų profesiniams mokykloms (Jonikio, Kelmės, Pakruojo, Radvilėnų ir Taurėnų) absolventams. Tais pačiais metais sugrąžinta 114 (grąžinamumo kvota 76 %).

Atranka buvo vykdoma remiantis patogia imtimi. Apklausos metu siekta išlaikyti savanoriškumo principą.

Respondentų demografinės charakteristikos. Kadangi tyrimo rezultatams tokos gali turėti respondentų demografinės charakteristikos, todėl dėl šių priežasčių, apibūdinamas jų pasiskirstymas pagal lytį, amžių, gyvenamąją vietą, baigtą profesinį mokyklą, gytą profesiją, darbo stažą ir kitais atžymėjimais. Atlikus anoniminę apklausą respondentų imtis pasiskirstė taip:

5 lentelė

Respondentų demografiniai rodikliai (N=114)

	Demografinė charakteristika	Procentinis dalis, %
Lytis	Vyrai	31,6
	Moterys	68,4
Amžius	Iki 20 m.	1,8
	21-30 m.	91,2
	31-40 m.	7
Gyvenamoji vieta	Kaimas	4,4
	Miestelis	10,5
	Rajono centras	64,9
	Apskritis centras	20,2
Baigta profesinė mokykla	Pakruojo	9,6
	Jonikio	6,1
	Radvilėnų	18,4
	Taurėnų	49,1
	Kelmės	16,7
Darbo stažas	Neturi stažo	14
	1-2 m.	40,4
	3-4 m.	25,4
	5-6 m.	8,8
	7-8 m.	4,4
	9-10 m.	3,5
	Virš 10 m.	3,5

... respondent dalis - moterys (68,4 %), –i tendencija yra atvirk-
...irstymo pagal lyt situacijai, nes daflniausiai dauguma mokini
... 2009-2010 m. m. profesin se mokyklose Lietuvoje mok si 67 %
vyr , 33 % moter (flr. 1.2.1. poskyr).

Norint respondent amfli suskirstyti intervalus, klausimyne buvo pateiktas atviras klausimas. Pagal amfliaus intervalus respondentai pasiskirst netolygiai. Dauguma, 91,2 % respondent yra 21-30 met amfliaus, 7 % priskiriami 31-40 met amfliaus intervalui ir tik 1,8 % respondent yra iki 20 met .

Pafvelgus apskai iuotas respondent amfliaus pad ties charakteristikas, t.y. vidurk , median ir mod , paai-k jo, kad respondent amfliaus vidurkis yra 25 metai; pus respondent yra iki 25 met amfliaus, kita pus ó vir- 25 met (mediana=25); apklausoje dalyvavo daugiausia 25 met amfliaus respondent (moda=25); jauniausiajam respondentui buvo 20 met , vyriausiajam - 34 metai. Tok respondent amfliaus i-sid stym l m tai, kad 21-30 met absolventai buvo didfliausia populiacija apklausoje.

Kadangi darbo rinkos poreikiams turi takos –alies regionai, tod l tikslinga paanalizuoti respondent gyvenam j viet . Klausime apie gyvenam j viet respondentai buvo pra-omi nurodyti, kur jie gyvena: kaime, miestelyje, rajono centre ar apskrities centre. Susisteminus duomenis, pasteb ta, kad 64,9 % respondent gyvena rajono centre, 20,2 % gyvena apskrities centre, 10,5 % - miestelyje ir 4,4 % - kaime. Taigi nors pagal darbo birfls duomenis didfliausia darbo j gos paklausa b na apskrities centruose, dauguma –io tyrimo respondent gyvena rajono centruose. Tai nepalanki ir nepatogi situacija respondentams darbo paie-kos atflvilgiu.

Pagal respondent baigt profesin mokykl , beveik pus (49,1 %) apklausoje dalyvavusi respondent ó TMauli profesin s mokyklos absolventai, kiti (18,4 %) - Radvili-kio, Kelm s (16,7 %), Pakruojo (9,6 %) ir Joni-kio (6,1 %) absolventai. Taigi, nors dauguma respondent gyvena rajono centre, ta iau dauguma apklaust j baigt profesin mokykl apskrities centre.

Norint suffinoti absolvent darbo staff buvo ufduotas atviras klausimas, respondentai gal jo patys ra-yti atsakym . Susisteminus respondent ra-ytus atsakymus, darbo staffas buvo suskirstytas intervalais. Taigi darbo staffo visi-kai neturi 14 % respondent , daugiausiai respondent (40,4 %) turi 1-2 met darbo staff , 3-4 met darbo staff turi 25,4 %, tik 8,8 % turi 5-6 met darbo staff ir maffiausiai respondent (po 3,5 %) turi 9-10 met ir vir-10 met darbo staff . Tok respondent darbo staffo i-sid stym l m tai, kad didfliausia populiacija apklausoje buvo jauni 21-30 met absolventai.

Dauguma apklaust j profesin mokykl baigt 2006 metais ó 33 respondentai. 2005 ir 2009 metais profesin mokykl baigt atitinkamai 21 ir 22 absolventai. Maffiausiai i- tyrimo dalyvavusi

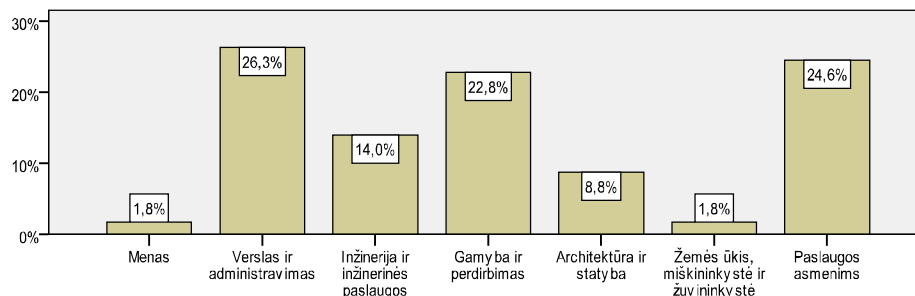
... 2007 (12 respondent), 2008 (14 resp.) ir 2010 (12 resp.)

Respondentų gyt profesij duomen analiz parod , kad populiariausia tarp respondent yra pardav jo profesija ó 15,8 %. Tš situacija palanki absolventams, kadangi pagal Lietuvos darbo birflos 2009 met darbo j gos paklausos duomenis (fr. 1.3. poskyr) 2009 metais buvo 8 t kst. laisv darbo viet pardav jams, o 2010 metais ó net 10,5 t kst. Taip pat tarp populiariausi tarp respondent profesij yra ir vir jo profesija ó 11,4 % (Darbo birflos duomenimis 2009 metais buvo 3,2 t kst. laisv darbo viet vir jams, o 2010 metais ó 4 t kst.), nepopuliariausios tarp apklaust j ó statybininko, daflytojo, mokes i inspektorius pad j jo, elektriko, mezg jo, apskaitininko kasininko, barmeno bei plyteli kloj jo profesijos. Taigi profesinis pasirengimas atitinkantis specialyb s paklausos poreikius darbo rinkoje padidina sidarbinimo galimybes.

Kadangi respondent pasiskirstymas pagal gyt profesij parod , kad tyrime dalyvavo 24 specialybi atstovai. Tod l, kad b t racionaliau, respondent profesijos buvo sugrupuotos pagal TMvietimo ir mokslo ministerijos patvirtintas profesini mokykl mokymo sritis.

I–skirtos sritys: meno (floristas), verslo ir administravimo (apskaitininkas, apskaitininkas kasininkas, pardav jas), inflinerijos ir inflinerini profesij (–alkalvis, elektrikas, mechanikas), gamybos ir perdirbimo (konditeris, stalius, siuv jas, mezg jas), architekt ros ir statybos (statybininkas, apdailininkas, daflytojas, plyteli kloj jas), flem s kio, mi–kininkyst s ir fluvininkyst s (feldini tvarkytojas) ir paslaug asmenims (vie–bu io darbuotojas, barmenas, kirp jas, padav jas, vir jas). Prie kiekvienos srities skliausteliuose nurodytos ne visos tai mokymo sri iai priskiriamos profesijos, o tik tos, kurias i–j yra gij tyrime dalyvav respondentai.

Populiariausios mokymo sritys tarp tyrime dalyvavusi absolvent pavaizduotos 5 paveiksle.

5 pav. Respondent pasiskirstymas pagal mokymo sritis (N=114)

– verslo ir administravimo mokymo srities - 26,3 %, –iek tiek
ims, 22,8 % – gamybos ir perdirbimo sri i . Likusieji yra baig
ininerijos ir inimerin profesij , architekt ros ir statybos, meno ir flem s kio, mi–kininkyst s ir
fluvininkyst s mokymo sritis. TŲ situacija palanki absolventams, nes Lietuvos darbo birflos
duomenimis, 2010 metais didffiausias darbo j gos poreikis buvo paslaug sektoriuje ir i– vis darbo
viet , kurias darbo birflos specialistai 2010 m. gal jo pasi lyti ie–kantiems darbo asmenims, daugiausia
(per 51 %) buvo paslaug sektoriuje (fr. 1.3 poskyr).

Paklausus, ar respondentai yra baig kit –vietimo staig , ņtaipņ atsak tik 3 respondentai (2,6
%). Du respondentai, kurie anketoje nurod baig Joni–kio profesin mokykl , ia gijo feldini
tvarkytojo profesij , kaip papildomai baigt nurod TŲauli profesin mokykl ir ia gij pardav jo
profesij , o vienas respondentas baig s TŲauli profesin mokykl ia gij s mokes i inspektorius
pad j jo profesij , nurod baig s TŲauli universitet ir gij s verslo administravimo profesij . Taigi tik
vienas tyrime dalyvav s respondentas patenka tuos kelis procentus profesini mokykl absolvent ,
kurie baig profesines mokyklas stoja kolegijas ar universitetus (fr. 1.2.1. poskyr).

Pasidom jus, ar respondentai –iuo metu dirba, situacija pasirod palanki absolventams, kadangi
daugiau nei pus atsak dabar dirbantys ņ 77, 2 %. Nedirban i yra 22,8 %, ta iau to nereik t
traktuoti kaip absolvent nesugeb jimo sidarbinti, nes 29,8 % absolvent buvo tik 2009 (19,3 %) ir
2010 (10,5 %) metais baig profesin mokykl . Tam takos gal jo tur ti ir tebesit sianti ekonomin
kriz –alyje, kuri pasirei–kia ir darbo j gos paklausoje. Kaip matyti i– 6 lentel s, i– apklaust j
absolvent , beveik visi, kurie paflym jo es nedirbantys, pateko grup absolvent mokslus baigusi
per pastaruosius dvejus metus. O i–t , kurie paflym jo es dirbantys, dauguma mokslus baig anks iau.

6 lentel

Dirban i j absolvent skai ius (N=88)

		Ar –iuo metu dirbate?	
		Taip	Ne
Mokslo baigimo metai	Baig 2009-2010 m.	17,00 %	73,1 %
	Baig anks iau nei 2009 m.	83,00 %	26,9 %

I– vis dirban i j (88 respondent ņ 77,2 %) 38,9 % (43 respondentai) dirba pagal gyt
specialyb , likusieji dirba ne pagal gyt specialyb . Tai rodo, kad nemaflai absolvent yra gij
paklausias darbo rinkoje specialybes (fr. 1.3. poskyr).

Respondentų karjeros planavimas. Norint sitvirtinti darbo rinkoje reikia planuoti savo
karjer . Priimti sprendimai renkantis profesij , savo geb jim vertinimas turi takos mokymosi
kokybei, siekiamiems tikslams, rezultatams ir integracijai darbo rinkoje (fr. 1.5.1 poskyr). Tyrimo

...vo siekta sufinoti, koki reikėm respondentams turi i-silavinimas, ...ki tak padar profesin s mokyklos baigimas jo darbinei veiklai. ... Tai vadina klausimais tolesnis klausim blokas.

Toliau tarp kai kuri duomen buvo ie-koma statisti-kai reik-ming ry-i , kurie buvo nustatomi pagal Pirsono Chi kvadrato kriterij . Jei reik-m didesn ufl 0,05 ($p > 0,05$), tuomet ry-ys statisti-kai nereik-mingas, jei reik-m maflesn ufl 0,05 ($p < 0,05$), tuomet tarpusavio ry-ys statisti-kai reik-mingas.

Respondentai atsakydami klausim apie tai, koki reikėm jiems turi j i-silavinimas, gal jo pasirinkti po kelet , ar visus galimus atsakym variantus, tod l pateikti duomenys vir-ija 100 % (flr. 7 lentel).

7 lentel

I-silavinimo reikėm respondentui (N=114)

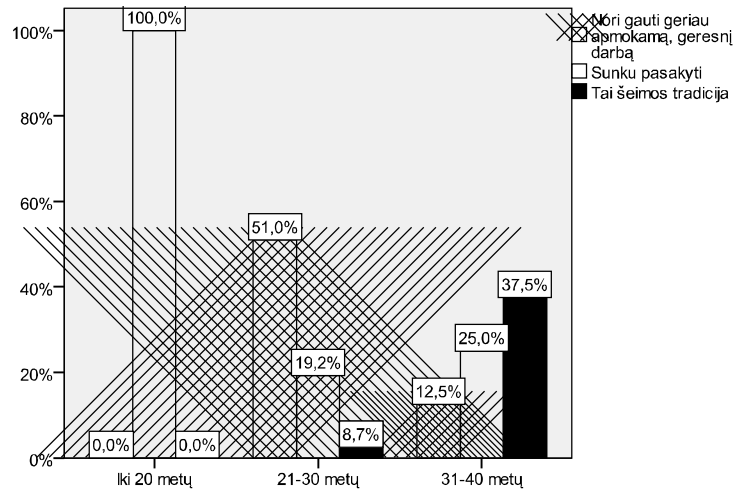
	Respondent skai ius, vnt.	Respondent skai ius procentais, %
Nori gauti geriau apmokam , geresn darb	54	47,4
Respondento profesija suteikia jam prestiflo	9	7,9
Tai -eimos tradicija	12	10,5
Parodo respondento i-silavinim	31	27,2
Suteikia socialin status	52	45,6
Sunku pasakyti	24	21,1

Su pirmuoju teiginiu sutinka 47,4 % respondent , jie mano, kad jiems j i-silavinimas reikalingas tam, kad gal t gauti geriau apmokam , geresn darb , bei, kad tai jiems suteikia socialin status (45,6 %). Ta iau vertinus tarpusavio ry- su mokymo sritimis, statisti-kai reik-mingi yra tik du teiginiai, pirmasis, kad nori gauti geriau apmokam , geresn darb ($p < 0,05$, $p = 0,030$) ir antrasis, kad profesija suteikia prestiflo ($p = 0,000$). Daugiausia pirm j pasirinko verslo ir administravimo mokymo sritis baig absolventai (27,8 %), o antr j - meno srities atstovai (100 %). Taigi respondentams svarbu ne tik geras darbas, bet ir pad tis, kuri garantuoja atitinkamos profesijos tur jimas.

Taip pat buvo vertinama, kokia i-silavinimo reikėm respondentui pagal j amfli , ir tikrintas j reik-mingumas. Kadangi atsakant respondentai gal jo rinktis po kelet atsakym , tai patikrintas vis galim atsakym reik-mingumas. Patikrinus gauta, kad tik trys galimi pasirinkti atsakymai turi statisti-kai reik-ming ry- su respondent amfliumi, tai, kad šnori gauti geriau apmokam , geresn darb ō ($p < 0,05$ ($p = 0,044$)), kad štai -eimos tradicija ō ($p = 0,033$) ir, kad respondentams šsunku pasakyti ō ($p = 0,02$).

Taigi i- 6 paveikslo matyti, kad visiems absolventams iki 20 met sunku pasakyti, koki reikėm jiems turi i-silavinimas, tai galime traktuoti, kaip patirties netur jim ir skubot profesijos

absolvent svarbiausia gauti gerai apmokam darb , kas aktualu 31-40 met absolvent gytai specialybei takos tur jo artim j profesijos.

6 pav. Respondent nuomoni apie j i-silavinimo reik-m pasiskirstymas pagal amfi (N=114)

Respondentams pateikto klausimo, *Kaip profesinės mokyklos baigimas padarė įtaką Jūsų darbinei veiklai*, teiginiai buvo pateikti rangin je skal je ir ufkoduoti tokia tvarka: tikrai ne; lyg ir ne; nei taip, nei ne; lyg ir taip; tikrai taip (flr. 8 lentel). D l rezultat pristatymo ai-kumo, vaizdingumo ir paprastumo, toliau darbe vis klausim , kuri atsakym variantai suranguoti tokia pat tvarka, atsakymai štikrai neō, šlyg ir neō bus traktuojami kaip neigiami vertinimai. O variantai šlyg ir taipō ir štikrai taipō ó kaip teigiami vertinimai.

8 lentel

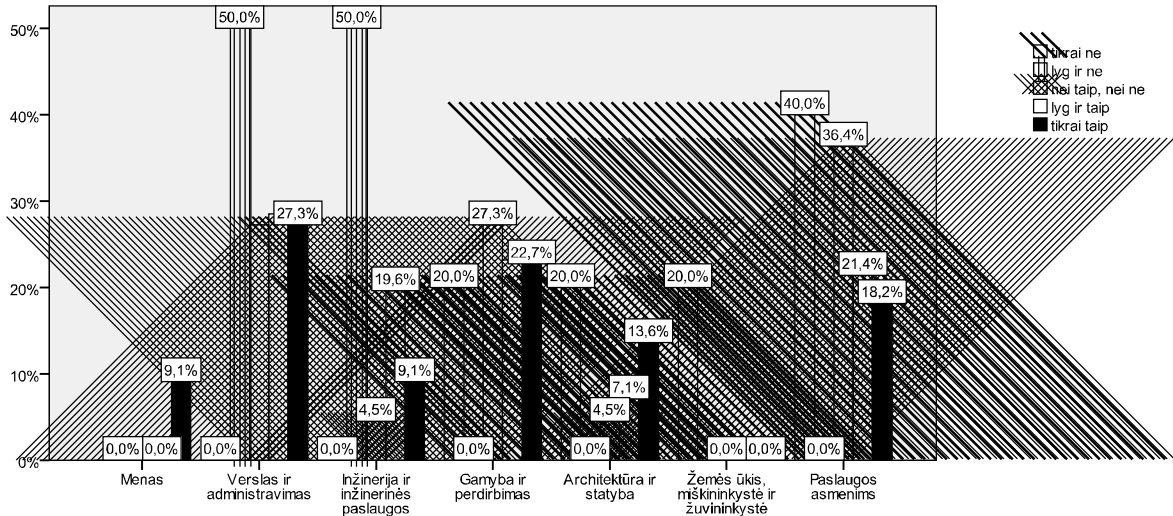
Profesin s mokyklos baigimo taka darbinei veiklai (N=114)

	Tikrai NE, %	Lyg ir ne, %	Nei taip, nei ne, %	Lyg ir taip, %	Tikrai TAIP, %
Mokykla i-ugd pakankamas profesines kompetencijas	8,8	3,5	19,3	49,1	19,3
sidarbinau/dirbu pagal mokykloje gyt specialyb	36	0	5,3	14	44,7
Buvau paauk-tintas/a pareigose	64	2,6	7	3,5	22,8
T siu mokslus kitur	78,9	0	4,4	1,8	14,9
Prad jau nuosav versl	72,8	2,6	6,1	1,8	16,7
Dirbau, dabar nedirbu	85,1	2,6	0	7	5,3
Iki -iol ne sidarbinau	81,6	4,4	0	3,5	10,5

Daugiausiai teigiamai respondentai vertino tai, kad profesin s mokyklos baigimas i-ugd pakankamas profesines kompetencijas (68,4 %), ir kad sidarbinu/dirba pagal gyt specialyb (58,7

sitvirtinimo darbo rinkoje probleminiai aspektai

svajojo vertinami neigiamai. Tačiau patikrinus ryšius su mokslo sritimi, paaiškėjo, kad absolventai iš daugumos mokymo sričių turi statistiškai reikšmingai geresnę nuomonę apie savo kompetencijas (p < 0,05 (p=0,002)) (flr. 7 paveiksl.). Tyrimo rezultatai patvirtina teorinę hipotezę, kad darbo dalyje analizuotose kompetencijose svarbų darbinį veikloje (flr. 1.5.1. poskyr.).

7 pav. Respondentų nuomonė, kad profesinės mokyklos baigimas išugdė pakankamas kompetencijas, pasiskirstymas pagal mokymo sritis (N=114)

Taigi iš 7 paveikslo matyti, kad gytomis profesinėmis kompetencijomis labiausiai patenkinti verslo ir administravimo srities absolventai, pakankamai patenkinti ir gamybos ir perdirbimo bei paslaugų asmenims mokymo srities absolventai.

1.5.1. poskyryje teigiama, kad tai, kokią profesiją pasirenka, lemia ir jo vidinė motyvacija. Taigi klausimu, *Kodėl respondantai pasirinko specialybę, kurią baigė*, siekta suflinoti pagrindines priežastis, kodėl respondantai pasirinko savo gyvybinę profesiją. Respondentai galėjo pasirinkti kelis jiems tinkančius atsakymų variantus (flr. 9 lentelė).

9 lentelė

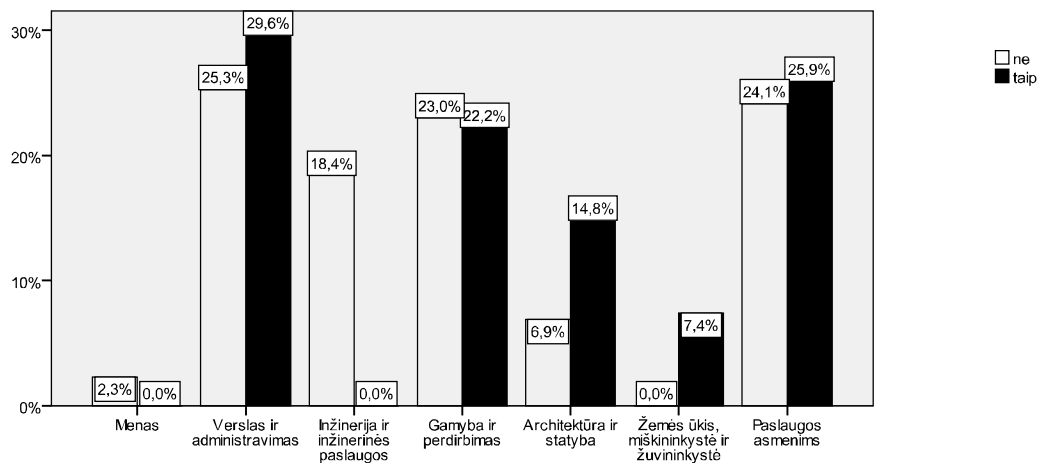
Respondentų gytos profesijos pasirinkimo priežastys (N=114)

	Respondentų skaičius, vnt.	Respondentų skaičius procentais, %
Svajojo tapti šios profesijos specialistu/e	33	28,9
Taip patarė tėvai/giminiai draugai	27	23,7
Svarbu tik bet koks išsilavinimas, o ne specialybė	11	9,6
Atsitiktinai, nes ne stojo ten, kur norėjo	23	20,2
Specialybė buvo susijusi su respondento darbu	10	8,8
Didesnis galimybių sidarbinti turinti profesija	34	23,7
Norėjo dirbti geriau apmokamą darbą	27	29,8

...inkimo prieštastis dauguma respondent nurod , kad jie pasirinko i geriau apmokam darb (29,8 %) ir tai, kad jie svajojo tapti -ios profesijos specialistais (28,7 %). Nedaug atsiliko atsakymai, kad taip patar t vai/gimin s/draugai bei, kad didesn s galimybs sidarbinant turint -ia profesij (po 23,7 %). Taigi nors -ios prieštastys yra pakankamai abstrak ios, bet tik tinos, nes dabniausiai profesines mokyklas stoja dar daug darbin s patirties neturintys mokiniai.

Palyginus, kad dauguma respondent atsakant – klausim kaip ir klausim apie j i-silavinimo reik-m , pasirinko t pat atsakym , kad nor jo dirbti geriau apmokam darb . Vadinasi i-silavinimo reik-m respondentai tapatina su profesijos pasirinkimu ir jos teikiama nauda.

Analizuojant profesijos pagrindini pasirinkimo prieftas i , nurodyt auk- iau, reik-mingum pagal lyt , paai-k jo, kad profesijos pasirinkimas nuo lyties nepriklauso. vertinus ry- su mokslo sritimi, nustatyta, kad statisti-kai reik-mingas yra tik -is atsakymas: šnor jau dirbti geriau apmokam darb ō (p=0,033) (fr. 8 pav.). Tai aktualiausia verslo ir administravimo bei paslaug asmenims mokymo sri i absolventams.

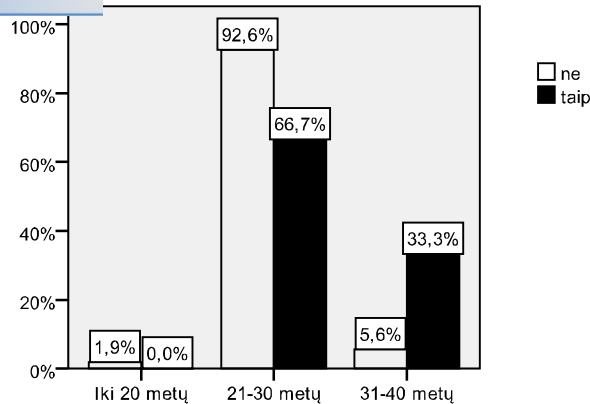

8 pav. Respondent nuomoni , kad pasirinko gyt profesij , nes nor jo dirbti geriau apmokam darb , pasiskirstymas pagal mokymo sritis (N=114)

Taip pat buvo vertinama, kod l respondentai pasirinko gyt profesij atsifvelgiant amffi , ir tikrintas j reik-mingumas. Kadangi atsakant respondentai gal jo rinktis po kelet atsakym , tai patikrinti visi galimi atsakymai.

Patikrinus gauta, kad tik vienas atsakymas turi statisti-kai reik-ming ry- su respondent amffiumi, tai, kad šspecialyb buvo susijusi su respondento darbuō (p < 0,05 (p=0,034)). Nors visumoje – atsakym pasirinko tik 8,8 % respondent (10 respondent) (fr. 8 lentel). Kaip matyti 9 paveiksle,

met amžiaus ir galime teigti, kad jie pasirinko baigt specialyb dirbo su b sima specialybe susijus darb .

9 pav. Respondent nuomoni , kad pasirinko gyt profesij , nes specialyb buvo susijusi su respondento darbu, pasiskirstymas pagal amfli (N=10)

Teorin je darbo dalyje aptarta (fr. 1.5.1. poskyr), kad profesijos rinkimasis yra atsakingas flingsnis, kuris lemia sitvartavimo darbo rinkoje rezultat . Tod l siekiant sitvartinti darbo rinkoje, prie- pasirenkant profesij , reikia pasidom ti tokiais dalykais kaip darbo rinkos tendencijos, specialybi paklausa, specialyb s pritaikymo sritimis, karjeros galimybm is, tr kumais ir privalumais, regione, –alies mastu ir pan. Tai gali labai padidinti sitvartavimo darbo rinkoje ir karjeros galimybes.

1.2. poskyryje nurodoma, kad profesijos gijimas negarantuoja darbo, o rinkos s lygomis, kai tiek –vietimo staigos, tiek patys flmon s taikosi prie rinkos kaitos, nei–vengiama tampa tai, kad mokytis, rinktis profesij reikia pagal paklaus . Tys modelis ver ia pagalvoti apie profesijos pritaikym dar prie–j pasirenkant.

Norint vertinti respondent dom jim si b sima profesija, atsakymai buvo pateikti rangin je skal je ir uflkoduoti tokia tvarka: tikrai ne; lyg ir ne; nei taip, nei ne; lyg ir taip; tikrai taip (fr. 10 lentel).

Kaip matyti, labiausiai respondentai dom josi (vertino teigiamai) profesijos darbuotoj darbo uflmokes iu (79,9 %), darbo s lygomis dirbant pagal –i specialyb (60,5 %) ir profesijos gijimo galimybm is (57,9 %). Nemaflai respondent abejojo visais teiginiais arba juos vertino neigiamai.

Kadangi atsakym dauguma – klausim yra susijusi su dom jimusi darbo uflmokes iu, tai –is klausimas glaudfliai siejasi su i–silavinimo reik–m s ir profesijos pasirinkimo klausimais, kurie parod , kad respondentai nori dirbti geriau apmokam darb . Taigi prie– pasirenkant profesij respondentai tikslingai pasidomi b simu darbo uflmokes iu, kad ateityje pasiteisint j l kes iai.

...tai dom josi prie–pasirenkant gyt specialyb (N=114)

	Tikrai NE, %	Lyg ir ne, %	Nei taip, nei ne, %	Lyg ir taip, %	Tikrai TAIP, %
B simosios profesijos pritaikymu (k konkre iai dirbtum te)	24,6	4,4	15,8	20,2	35,1
Profesijos gijimo galimyb mis	12,3	9,6	20,2	18,4	39,5
B simosios profesijos s voka	21,9	14	22,8	16,7	24,6
Karjeros galimyb mis dirbant pagal pasirinkt specialyb	21,1	12,3	26,3	27,2	13,2
Darbui pagal b sim j specialyb reikalingais geb jimais	14	14,9	27,2	17,5	26,3
Specialybi paklausa	14,9	15,8	28,9	23,7	16,7
Profesijos populiarumu darbo rinkoje	15,8	8,8	36,8	23,7	14,9
Profesijos privalumais ir tr kumais	17,5	7,9	33,3	22,8	18,4
Darbo s lygomis dirbant pagal –i specialyb	13,2	6,1	20,2	25,4	35,1
Tyos profesijos darbuotoj darbo ufmokes iu	8,8	0	11,4	32,5	47,4
Darbo rinkos pad timi ir tendencijomis regione/–alyje	26,3	14	32,5	9,6	17,5

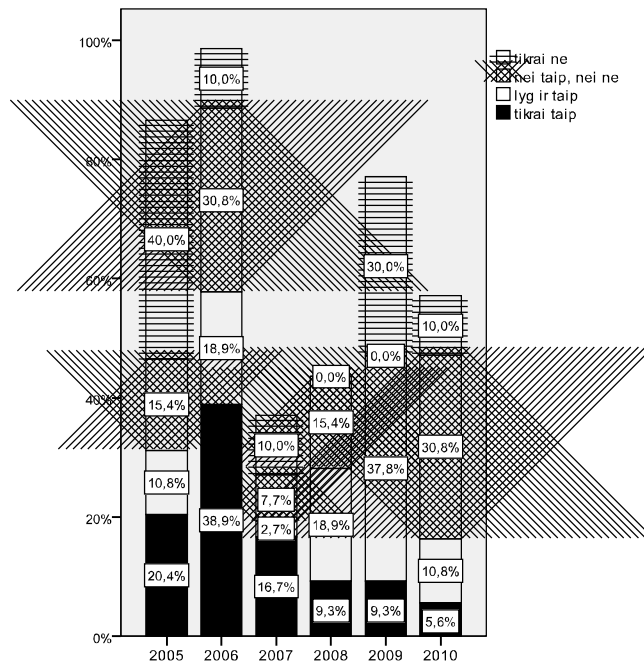
Patikrinus –io klausimo ry– su mokymo sritimis gauta, kad statisti–kai reik–mingas ry–ys egzistuoja su –e–iais teiginiais: su šb simosios profesijos pritaikymuō ($p < 0,05$, $p = 0,018$), j daugiausiai teigiamai vertino gamybos bei perdirbimo specialybi absolventai (69,2 %), su šprofesijos gijimo galimyb misō ($p = 0,000$), j daugiausiai pasirinko verslo ir administravimo specialybi absolventai (66,9 %), su šspecialybi paklausaō ($p = 0,014$), su šprofesijos populiarumu darbo rinkojeō ($p = 0,040$), su š–ios profesijos darbuotoj darbo ufmokes iuō ($p = 0,001$), pastaruosius tris palankiai vertino visi meno specialybi absolventai bei su šdarbo s lygomis dirbant pagal –i specialyb ò ($p = 0,000$), j daugiausiai teigiamai vertino inflinerijos specialybi absolventai (81,3 %).

Taigi atsakym – klausim analiz leidflia daryti i–vad , kad dauguma apklausoje dalyvavusi absolvent neturi pakankamai profesin s karjeros planavimo g dffi , nes prie–pasirenkant specialyb nesidom jo daugeliu dalyk .

Patikrinus ry– su amffiumi, statisti–kai ry–ys egzistuoja tik su vienu teiginiu, kad respondentai dom josi š–ios profesijos darbuotoj darbo ufmokes iuō ($p = 0,006$). Tai daugiausiai teigiamai vertino 21-30 met amffiaus respondentai. Galima daryti i–vad , kad –iai amffiaus grupei svarbiausia susikurti pastovi materialin gerov .

Vertinant ry– su mokslo baigimo metais, svarbus ry–ys egzistuoja su –iais dalykais, kad dom josi škarjeros galimyb mis dirbant pagal pasirinkt specialyb ò ($p = 0,001$), su šspecialybi paklausaō ($p = 0,004$), su šdarbo s lygomis dirbant pagal –i specialyb ò ($p = 0,006$), su š–ios profesijos darbuotoj darbo ufmokes iuō ($p = 0,003$) ir su šdarbo rinkos pad timi ir tendencijomis regione/–alyjeō ($p = 0,014$).

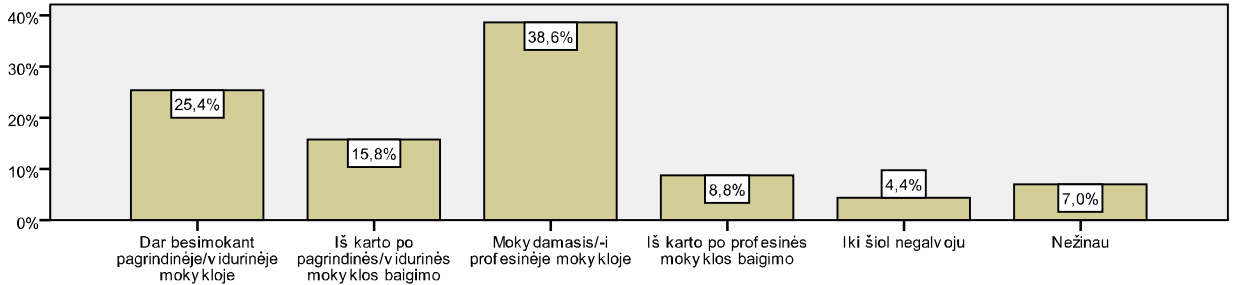
baigusių profesinį mokymą, pastebima bendra –alies darbo rinkos ir ekonomikos tendencija. Tai, kad – atsakym dauguma pasirinko baigusių profesinį mokymą 2006 metais, galima interpretuoti taip, kad tuomet dar nebuvo ekonominė krizė Lietuvoje, nebuvo tokio didelio nedarbo lygio kaip prasidėjus krizei, t.y. buvo daug laisvų darbo vietų, firmoms galėjo rinktis kur dirbti pagal atlyginimo dydį. Tačiau pafvelgus 2008-2010 m. baigusių profesinį mokymą absolventų atsakymus, matyti, kad tuo metu jie domėjosi mažiausiai, tai galima sieti su 2008 metais prasidėjusia pasauline ekonomine krize, kuri prasidėjo, ir nebesitęsė, ir Lietuvoje, kuomet tapo svarbu turėti darbą ir gauti bent minimalų atlyginimą (fr. 10 pav.).

10 pav. Respondentų nuomonių, kad prieš pasirinkdami gytą specialybę jie domėjosi –ios profesijos darbuotojų darbo užmokesčiu, pasiskirstymas pagal profesinį mokymosi baigimo metus (N=114)

Klausimu *Nuo kada pradėjote galvoti apie įsidarbinimą* toliau tisiama karjeros planavimo tema. Atsakymai – klausimui (fr. 11 pav.) rodo, kad daugiau nei trečdalis (38,6 %) apie įsidarbinimą pradėjo galvoti tik mokydami profesinį mokymą mokykloje. Nemažą dalį apklausos dalyvių (25,4 %) apie įsidarbinimą pradėjo galvoti besimokant pagrindinį/vidurinį mokymą mokykloje ar po jo baigimo (15,8 %). Tai gerai, kadangi, kai pradeda galvoti apie įsidarbinimą po pagrindinio/vidurinio mokymosi baigimo, ar joje besimokant, tuomet išsikeliami tikslai, kuriuos stengiamasi gyvendinti, gerai

ir pagal tai renkamasi b simoji specialyb . Ta iau kai kurie sidarbinim (4,4 %) arba neffino, kada apie tai prad jo galvoti (7 %). Tai todo absolvent nesuinteresuotum savo karjera bei jos planavimu.

11 pav. Respondent min i apie sidarbinim pradffia (N=114)

Mokslai profesinėje mokykloje ir profesinis pasirengimas. Darbo rinkos poreikius atitinkantis profesinis pasirengimas ir jo kokyb pagerina sidarbinimo galimybes. Taigi profesin mokykla suteikia ne tik specialybei reikalingus g dffius, bet ir prisideda prie absolvent sidarbinimo galimybi didinimo (fr. 1.2 poskyr). Tuo tikslu anketos tre iojo bloko klausimai susij su mokymo procesu, jo kokybe, mokymo procesui b dingais poffymiais, naudojam metod vairove. Respondentai buvo pra-omi vertinti mokymosi metu gyt pasirengim profesinei veiklai, tr kumus bei nurodyti veiksnius, kurie lemia s kming profesin veikl .

vertindami mokymo proceso kokyb apklausos dalyviai tur jo paffym ti atsakymus pateiktus v lgi rangin je skal je ir ufkoduotus tokia tvarka: tikrai ne; lyg ir ne; nei taip, nei ne; lyg ir taip; tikrai taip (fr. 11 lentel).

11 lentel

Mokymo proceso kokyb s vertinimas profesin je mokykloje (N=114)

	Tikrai NE, %	Lyg ir ne, %	Nei taip, nei ne, %	Lyg ir taip, %	Tikrai TAIP, %
Mokomi dalykai ugdo darbo rinkai reikalingus profesinius geb jimus ir g dffius	5,3	7	16,7	40,4	30,7
Mokymo procese per daug bendro pob dffio dalyk	5,3	14	28,9	36,8	14,9
Mokomi dalykai neatitinka i dien darbo rinkos poreiki	4,4	15,8	48,2	18,4	13,2
Mokymo metu pateikta teorija siejama su praktine veikla	5,3	1,8	17,5	46,5	28,9
Mokymo procese efektyviai naudojamos informacin s technologijos	0	9,6	18,4	28,1	43,9
Mokytojai geba giliai ir pla iai perteikti mokom dalyk turin	5,3	13,2	22,8	25,4	33,3
Mokoma prisitaikyti nuolat kintan ioje darbo rinkoje	16,7	9,6	31,6	24,6	17,5

... , paaiškijo, kad pagrindiniai dalykai, kuriuos dauguma pripažįsta
buvusius profesiniame mokykloje, ir kuriuos vertino teigiamai, tai, kad mokymo procese efektyviai buvo
naudojamos informacinės technologijos (75,4 %). Tuo atveiliu, mokyklos rengia specialistus pagal
tai, kad šiuolaikin visuomenė reikalauja apsi-vietusi, kvalifikuotų specialistų, kurie sugeba
pritaikyti prie mokslinių ir techninių pažangos (flr. 1.2. poskyr).

Tačiau vertinant ryšius su mokymo sritimis, paaiškijo, kad statistiškai svarbus ryšys egzistuoja su
visais dalykais, išskyrus, kad mokymo procese naudojamos informacinės technologijos ($p=0,060$).
Vadinasi, vertinant mokymo proceso kokybę reikia atsivelti mokymosi sritį, kadangi kiekvienos
specialybės mokymo procesui būdingi skirtingi požymiai.

Taip pat dauguma pripažįsta, kad mokymo metu pateikta teorija siejama su praktine veikla
(75,4 %) ir, kad mokomi dalykai ugdo darbu rinkai reikalingus profesinius gebėjimus ir gūdlius (71,1
%). Likusieji atsakymai buvo vertinami neigiamai arba buvo abejotama dėl vertinimo.

Bendraus klausimo analizė leidžia daryti išvadą, kad apklausoje dalyvavę absolventai mokymo
proceso kokybę vertina vidutiniškai. Tobulinant mokymo procesą reikėtų atsivelti atsakymus,
kuriuos daugiausiai respondentai vertino neigiamai ar abejotama dėl vertinimo.

1.2. poskyryje aptarta, kad kvalifikacijai yra svarbūs ir bendrieji gebėjimai. O bendrąjį
gebėjimų ugdymas glaudžiai susijęs su mokymo metodais ir mokymo bei mokymosi procesu. Taigi
mokymosi procese akcentuojamas perėjimas nuo tradicinių mokymo bei mokymosi būdų prie
skatinančio iniciatyvumo, veiklumų bei išskirtinių gebėjimų mokymų bei mokymų.

Taigi norint išsiaiškinti, kokie mokymo bei mokymosi požymiai būdingesni mokymo procesui
profesinėse mokyklose, ar tradiciniai, ar modernūs, požymiai buvo išvardinti dviem stulpeliais.
Kairiojo stulpelio požymiai būdingi tradiciniam mokymui, o dešiniojo – netradiciniam, moderniam
mokymui. Respondentai atsakymus galėjo patvirtinti ar išta to atsakymo, kuris, jų nuomone, yra
būdingesnis jū baigtai profesinei mokyklai.

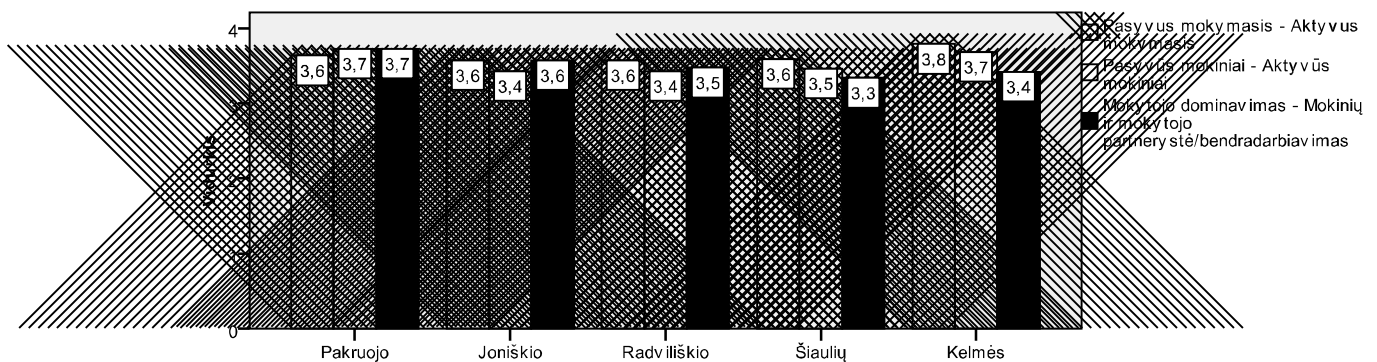
Tuo klausimo požymio analizė parodė, kad daugumos respondentų mokymo procese ypatingai
dominuoja aktyvus mokymasis (60,5 %), aktyvūs mokiniai (50 %) bei netiesioginis teorijos,
probleminių uždavinių sprendimo mokymasis (52,6 %). Visi šie požymiai yra priskiriami
netradiciniams, moderniems mokymo metodams. Beveik pusė respondentų abejoja ir tiksliai nežino, ar
jų mokyklai būdingesni mokytojų nurodymai ar mokinių asmeninis iniciatyvumas (45,6 %) ir, ar mokytojo
dominavimas ar mokinių ir mokytojo partnerystė /bedradarbiavimas (40,4 %) (flr. 12 lentelė).

Click Here to upgrade to Unlimited Pages and Expanded Features

Mokymo procesui būdingi požymiai (N=114)

	Ne, %	Taip, %	Ne, %	Taip, %	TAIP, %	→
Vienpusi-kas specialyb s mokymas	0,9	9,6	40,4	41,2	7,9	vairiapusis specialyb s mokymas
Pasyvus mokymasis	0,9	7,9	30,7	49,1	11,4	Aktyvus mokymasis
Pasyv s mokiniai	0,9	7,9	41,2	38,6	11,4	Aktyv s mokiniai
Individualus darbas	3,5	11,4	36	39,5	9,6	Grupinis darbas
Mokytoj nurodymai	4,4	16,7	45,6	26,3	7	Mokini asmenin iniciatyva
Tiesiogini fakt , teorijos mokymasis	0	14	33,3	34,2	18,4	Netiesioginis teorijos, kompleksini , problemini ufduo i sprendimo mokymasis
Mokytojo dominavimas	0,9	12,3	40,4	36	10,5	Mokini ir mokytojo partneryst / bendradarbiavimas

Vertinant – klausim su absolvent baigtomis profesin mis mokyklomis pagal Pirsono Chi kvadrato kriterij gauta, kad statisti-kai reik–mingas ry–ys egzistuoja tik su trimis poflymiais: pasyvus ó aktyvus mokymasis ($p=0,038$), pasyv s mokiniai ó aktyv s mokiniai ($p=0,015$) ir mokytojo dominavimas ó mokini ir mokytojo bendradarbiavimas ($p=0,023$). Apskai iavus –io klausimo statisti-kai reik–ming atsakym su absolvent baigtomis profesin mis mokyklomis vidurkius (flr. 12 paveiksl), matyti, kad –ie trys statisti-kai reik–mingi poflymiai b dingi visoms tyrime dalyvavusi absolvent baigtoms profesin ms mokykloms.

12 pav. Mokymo procesui būdingi požymiai vertinimas pagal baigt profesin mokykl (N=114)

Taigi bendroji tendencija ai-ki. Mokymosi procesui visose mokyklose būdingi modern s mokymosi poflymiai. Galb t tam tokos turi pastaraisiais metais vykdomos vairios mokymo proceso gerinimo programos bei nuolatinis ie-kojimas papildom finansavimo –altini mokykl veiklai gerinti.

...d , kad moderni metod dominavimas profesin se mokyklose osius geb jimus, savirai-k , k rybi-kum , iniciatyvum , nes dominuojantys absorbcija patyrimai bruoflai leidflia pl totis bendriesiems geb jimams, kurie yra reikalingi ir sidarbinimui ir s kmingai karjerai.

Sekantis klausimas anketoje taip pat buvo apie vairi metod panaudojim mokymosi procese. Apklausos dalyviai tur jo paflym ti atsakymus pateiktus rangin je skal je ir uflkoduotus tokia tvarka: tikrai ne; lyg ir ne; nei taip, nei ne; lyg ir taip; tikrai taip (fr. 13 lentel).

13 lentel

Metodai naudoti profesini mokykl mokymo procese (N=114)

	Tikrai NE, %	Lyg ir ne, %	Nei taip, nei ne, %	Lyg ir taip, %	Tikrai TAIP, %
Beveik visada vyksta pamoka	0,9	5,3	14	47,4	32,5
Dafniausiai vyksta pratybos	7,9	3,5	28,9	38,6	21,1
moni reali situacij sprendimas	37,7	12,3	35,1	10,5	4,4
Grupiniai projektai	29,8	18,4	32,5	14,9	4,4
Seminarai	46,5	21,9	20,2	7	4,4
Kontroliniai, atsiskaitymai	0	1,8	15,8	41,2	41,2

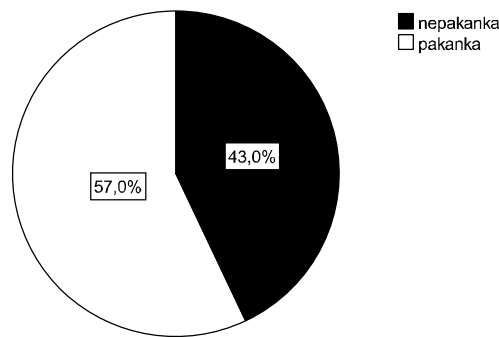
Taigi i-analizavus atsakymus, paai-k jo, kad profesin se mokyklose dafniausiai visada vyksta pamoka (79,9 %), taip pat dafnai vyksta ir pratybos (59,7 %) ir tai, kad dafniausiai b na kontroliniai bei atsiskaitymai (82,4 %). Mafliausiai mokyklose vyksta reali situacij sprendimas bei seminarai, atitinkamai dauguma paflym jo 50 % ir 68,4 %.

Kaip matyti, mokymo procesui b dingi modern s mokymo poflymiai, ta iau metodai jiems taikyti dafniausiai pasirenkami tradiciniai.

Toliau respondent buvo klausama, *Ar esant galimybei rinktumėtės tą pačią specialybę.* Atsakant – klausim respondent atsakymai pasiskirst taip: po lygiai (44,7 %) respondent esant galimybei v l pasirinkt t pa i specialyb , vadinasi jie yra patenkinti pasirinkta ir gyta specialybe ir tiek pat abejoja. O 10,5 % tos pa ios specialyb s nebesirinkt , vadinasi specialyb s pasirinkimas nepateisino j l kes i .

Analizuojant, ar –is klausimas turi statisti-kai reik–ming ry– su respondent mokymo sritimis, paai-k jo, kad –ie sprendimai nuo mokymosi srities nepriklauso ($p=0,075$).

Respondent papra–ius vertinti mokymosi metu gyto pasirengimo profesinei veiklai pakankamum (fr. 13 pav.), net 57 % respondent teig , kad jiems pasirengimo pakanka, likusieji 43 %, atsak , kad nepakanka. Vadinasi tie respondentai, kuriems pasirengimo pakanka, yra patenkinti gytomis fliniomis, i–ugdytomis kompetencijomis bei g dffiais j tolimesnei profesinei veiklai.

13 pav. Respondent nuomon d l mokymosi metu gyto pasirengimo pakankamumo profesinei veiklai (N=114)

Dauguma patenkint j profesiniu pasirengimu absolvent buvo baig TYauli bei Radvili-kio profesines mokyklas. O pagal specialybes dauguma patenkint gautomis fliniomis yra verslo ir administravimo bei paslaug asmenims specialybi absolventai.

Norint suffinoti, ko labiausiai tr ko absolventams mokymosi metu, -is klausimas buvo padalintas dvi dalis, kur respondentai gal jo paflym ti po kelet atsakym , ko jiems tr ko i-praktinio pasirengimo ir i- bendr j geb jim . Taigi dauguma respondent atsak , kad jiems labiausiai i-praktinio pasirengimo dalyk tr ko flini pritaikymo praktikoje g dffi .

Gilesn -io klausimo analiz atskleid , jog i-praktinio pasirengimo statisti-kai reik-mingas ry-ys su mokymos sritimis egzistuoja tik su vadovavimo/administravimo geb jim stoka ($p=0,006$), -io geb jimo labiausiai stokoja verslo ir administravimo specialybes baigusieji absolventai (15 absolvent).

Dauguma respondent apie bendr j geb jim stok atsak , kad jiems labiausiai tr ko taip pat kaip ir i-praktini geb jim - flini pritaikymo praktikoje g dffi (45,6 %), taip pat 33,3 % atsak , kad jiems tr ko geb jim dirbti grup je, profesini geb jim (29,8 %) ir geb jim sisavinti nauj technik ir technologij (26,3 %). Nors prie-tai respondentai nurod , kad mokymo procese efektyviai buvo naudojamos informacin s technologijos (75,4 %). Vadinasi, jos taikomos mokytojams norint perteikti tam tikr informacij , bet neskirtos naudotis mokiniams.

I- bendr j geb jim statisti-kai reik-ming ry- turi vadovavimo/administravimo geb jim stoka ($p=0,002$), -io geb jimo labiausiai tr ksta verslo ir administravimo bei paslaug asmenims specialybi absolventams (po 7 respondentus), taip pat reik-mingi informacini technologij bei kompiuterinio ra-tingumo geb jim ($p=0,045$) (-i geb jim labiausiai stokoja verslo ir administravimo specialybi absolventai (11 resp.)) ir flini taikymo praktikoje g dffi stoka ($p=0,021$) (labiausiai stokoja gamybos ir perdirbimo specialybi absolventai (19 resp.)).

kad labiausiai absolventams trūksta finišo pritaikymo praktikoje, o tiek bendrąjį gebėjimą atlikti, tai menkina jų sugebėjimus pradėti darbą veikli.

Bendrąjį gebėjimą ugdymui turi tokios naujos, asmeninės iniciatyvumo ir aktyvūs mokymai bei mokymosi skatinantys metodai taikymas bei partneriškiai santykiai tarp mokymo ir mokymosi proceso dalyvių. Kadangi mokymo procesui profesinėse mokyklose labiau būdingi modernūs mokymo ypatumai, tai galėtų būti vienas iš veiksnių, padedančių gyti pakankamą pasirengimą profesinei veiklai. Nors, kaip matyti, kad visi gyti pakankamą pasirengimą, tai dar reikia tobulinti.

Respondentų nuomonė apie tai, kas lemia įsitvirtinimą darbo rinkoje. Ketvirtą klausimų bloką sudaro klausimai apie kompetencijas, asmenines savybes ir veiksnius, respondento nuomone lemiančius sėkmingą įsitvirtinimą darbo rinkoje.

Klausimo apie respondentų stokojamas asmenines savybes analizė parodė, kad daugiausiai respondentų stokoja tokios asmeninės savybės: kūrybiškumo (37,7%), savarankiškumo (37,7%) bei iniciatyvumo (34,2%). Mažiausiai trūksta punctualumo savybės (7,9%).

Vertinant reikšmingumą su mokymo sritimis, statistiškai reikšmingas ryšys nustatytas tik su punctualumo savybe ($p=0,000$), ir šios savybės trūksta visiems meno specialybių absolventams dalyvavusiems tyrime.

Kitos priežastys, kurias nurodė respondentai, pateiktos 14 lentelėje. Kaip matyti, dauguma absolventų kitas priežastis, dėl kurių neįgijo darbo rinkai reikalingų finišo bei gūdžių nurodė, kad reikėtų daugiau praktikos (56,1%). Praktikos trūkumą menkina absolventų praktinį pasirengimą darbinei veiklai, norint pagerinti jų praktinius gūdžius svarbu sudaryti sąlygas atlikti praktiką kiek manoma dažniau ir kiek manoma realiose organizacijose. Taip pat beveik pusė absolventų nurodė, kad darbo rinkos reikalavimai keičiasi greičiau, nei tobulinamos mokymo programos (47,4%), taip mano 31,5% paslaugų asmenims profesijų absolventai ($p=0,044$).

14 lentelė

Priežastys, dėl kurių mokymosi metu respondentai neįgijo reikalingų finišo ir gūdžių (N=114)

	Respondentų skaičius, vnt.	Respondentų skaičius, %
Reikėtų daugiau praktikos	64	56,1
Darbo rinkos reikalavimai keičiasi greičiau, nei tobulinamos mokymo programos	54	47,4
Nebuvo glaudaus bendradarbiavimo tarp mokytojų ir mokymosi institucijos	16	14
Mokymo programos ir darbo pasaulio reikalavimai iš esmės sunkiai suderinami	15	13,2
Neturi nuomonės	22	19,3

ma sėkmingą įsidarbinimą/įsitvirtinimą darbo rinkoje/sėkmingą
i buvo pateikti ranginys skalės ir ufkoduoti tokia tvarka: tikrai
nelemta, lyg ir nelemta, nei lemta, nei nelemta; lyg ir lemta; tikrai lemta. Klausime nurodyti poflymiai
sugrupuoti taip: asmeninės savybės, bendrieji gebėjimai, motyvacija, praktinis pasirengimas bei
naudingi asmeniniai ryšiai (fr. 15 lentelė).

15 lentelė

Asmeninės savybės, lemiančios sėkmingą įsidarbinimą / sitvirtinimą darbo rinkoje (N=114)

Asmeninės savybės:	Tikrai nelemta, %	Lyg ir nelemta, %	Nei lemta, nei nelemta, %	Lyg ir lemta, %	Tikrai lemta, %
I-silavinimo lygis	1,8	1,8	6,1	14,9	75,4
Komunikabilumas	5,3	3,5	21,9	40,4	28,9
Kūrybiškumas	5,3	7	39,5	32,5	15,8
Iniciatyvumas	5,3	8,8	41,2	32,5	12,3
Punktualumas	7	7,9	49,1	21,9	14
Atsakingumas	7	0	21,9	39,5	31,6
Demingumas	7	2,6	46,5	31,6	12,3
Noras rimtai dirbti	7	0	15,8	30,7	46,5
Nuolatinis tobulinimasis	7	0	22,8	24,6	45,6
Optimizmas	7	7,9	63,2	13,2	8,8

Apibendrinus respondentų atsakymus labiausiai respondentai iš asmeninių savybių, kurios, jų manymu, lemia sėkmingą sitvirtinimą darbo rinkoje išskyrus išsilavinimo lygį (90,3%), norint rimtai dirbti (77,2%), atsakingumą (71,1%) bei nuolatinį tobulinimąsi (70,2%). Daugiau nei pusė respondentų abejoja dėl optimizmo savybių (63,2%), taip pat šiekliab abejojama ir dėl punktualumo (49,1%) bei demingumo savybių (46,5%).

Analizuojant reikšmingumą su mokymosi sritimis, gauname tokius rezultatus, kad visos asmeninės savybės turi statistiškai reikšmingus ryšius su mokymosi sritimis. Ypač pastebima tendencija, kad visos asmeninės savybės svarbiomis laikomos verslo ir administravimo bei paslaugų asmenims specialybių absolventams. Tai lemia tai, kad išsiri profesijos yra plačiausios ir apima daugiausiai vairsiri dalykus.

Iš bendrųjų gebėjimų (fr. 16 lentelė) dauguma respondentų paflymjo, kad tikrai sitvirtinimą darbo rinkoje lemia gebėjimas naudotis informacinėmis technologijomis (80,7%). Matyt, tai galima susieti su tuo, kad dabar visuose darbuose naudojamos tam tikros pažangios technologijos, metodai bei būdai. Taip pat gebėjimas susikoncentruoti darbui (78,1%) bei gebėjimas nuolat mokytis (58,8%), kas ypač populiari ši dienų pasaulyje, kuomet vis populiariau mokymasis vis gyvenime.

o jimai, lemiantys s kming sidarbinim (N=114)

Bendrieji geb jimai:	Tikrai nelemia, %	Lyg ir nelemia, %	Nei lemia, nei nelemia, %	Lyg ir lemia, %	Tikrai lemia, %
Geb jimas nuolat mokytis	7	11,4	22,8	35,1	23,7
Geb jimas komunikuoti	1,8	12,3	36,8	34,2	14,9
Geb jimas dalyvauti varioje veikloje	3,5	14,9	51,8	26,3	3,5
Geb jimas bendradarbiauti	0	8,8	37,7	39,5	14
Geb jimas adaptuotis	2,6	10,5	28,9	48,2	9,6
Geb jimas kriti-kai m styti	2,6	19,3	47,4	22,8	7,9
Geb jimas spr sti problemas	1,8	12,3	24,6	36,8	24,6
Geb jimas vadovauti	1,8	10,5	32,5	32,5	22,8
Geb jimas pozityviai m styti	1,8	18,4	36	26,3	17,5
Geb jimas susikoncentruoti darbui	1,8	7	13,2	43	35,1
Geb jimas naudotis informacin mis technologijomis	1,8	1,8	15,8	28,9	51,8
Ra-tingumas	0	1,8	33,3	50	14,9
Tolerancija	1,8	17,5	50,9	19,3	10,5

Analizuojant ry- su mokymosi sritimis, gauname analogi-kus asmenin ms savyb ms rezultatus, kad visi bendrieji geb jimai turi statisti-kai reik-ming ry- su mokymosi sritimis. Pastebima ta pati tendencija, kad visi bendrieji geb jimai svarb s verslo ir administravimo bei paslaug asmenims specialybi absolventams. Taigi pasikartojama, kad -i sri i profesijos yra pla iausios flini aspektu ir reikalauja tur ti daug bendr j geb jim .

Motyvacija, lemianti s kming sidarbinim / sitvrtinim darbo rinkoje (N=114)

Motyvacija:	Tikrai nelemia, %	Lyg ir nelemia, %	Nei lemia, nei nelemia, %	Lyg ir lemia, %	Tikrai lemia, %
Noras ufsitarnauti ger vard darboviet je	5,3	19,3	46,5	18,4	10,5
Noras realizuoti save darbe	1,8	14	28,9	28,1	27,2
Noras dalintis id jomis, patirtimi	0	11,4	32,5	31,6	24,6
Noras k rybi-kai dirbti	0	10,5	38,6	29,8	21,1
Nuolatinis dom jimas su darboviet s veikla susijusia veikla	0	14	30,7	36	19,3
Dom jimas ne su darboviet s veikla susijusia veikla	15,8	35,1	29,8	15,8	3,5

D I motyvacijos 56,2 % respondent teigiamai paflym jo, kad sitvrtinim darbo rinkoje lemia noras dalintis id jomis, patirtimi, po 55,3 %, paflym jo, kad lemia noras realizuoti save darbe bei nuolatinis dom jimas su darboviet s veikla susijusia veikla. Nemaflai respondent abejojo d I vis motyvacijos teigini takos sitvrtinimui darbo rinkoje.

su mokymosi sritimis, statistikai reikmingas ryšys egzistuoja ne tik tarp mokymosi srities ir mokymosi patirties (p=0,116) bei šdom jimasis mokymosi srities ir mokymosi patirties (p=0,059). Kiti teiginiai, reikšmingai jaus svarbūs ne tik vadybos bei administravimo bei paslaugų asmenims profesij absolventams, bet ir gamybos ir perdirbimo, architektūros bei inžinerinių profesij absolventams. Tai lemia tai, kad visose profesijose galima realizuoti save, dirbti kurybiškai bei užsitarnauti gerą vardą darbovietėje.

Dėl praktinio pasirengimo, tai daugiau nei pusė respondentų (77,2 %) mano, kad tikrai sitvirtinim darbo rinkoje lemia profesinį branda/darbo patirtis analogiškai srityje. Taigi absolventai patvirtina teorinį dalyje analizuotą praktinio pasirengimo svarbą (flr. 1.5.1. poskyr.), nes jiems svarbu sitvirtinti darbo rinkoje, kad galėtų siekti karjeros. Ir beveik pusė (45,6 %) apklaustųjų abejoja ar s kming sitvirtinim darbo rinkoje lemia darbo patirtis kitose srityse.

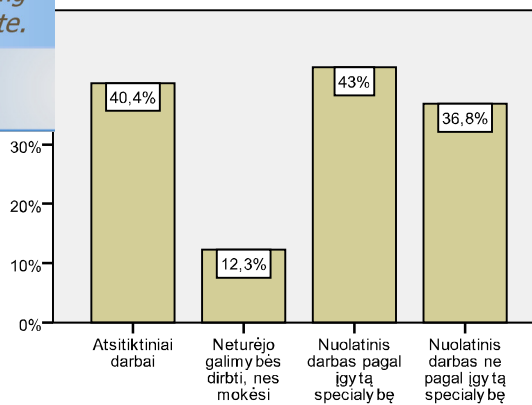
Paklausus apie naudingus asmeninius ryšius dauguma respondentų pažymėjo, kad tikrai s kming sitvirtinim darbo rinkoje lemia visi trys atsakymų variantai: tiek taking, visuomenei finom asmenų pažinimas, j uftarimas (68,5 %), tiek aukštas pareigas uftiman i darbuotoj pažinimas ir j uftarimas (65,8 %) ir giminai i, -eimos nari uftarimas darbovietėje (62,3 %).

Respondentų buvo pasiteirauta ir apie kompetencijas, kokios j nuomone, padeda sidarbinti/ sitvirtinti darbo rinkoje. Gauti tokie rezultatai: visi respondentai mano, kad svarbiausios yra praktinės kompetencijos, taigi absolventai vis patvirtina teorinį dalyje analizuotą praktinio pasirengimo svarbą (flr. 1.5.1. poskyr.), o 69,3 % svarbiomis laiko ir teorines kompetencijas. Ir praktinių kompetencijų svarbiomis respondentai laiko elgsenos kompetencijas (63,2 %). Likusios (asmens savybės, bruofl bei motyvacijos) praktinės kompetencijos pasiskirstė apytiksliai po lygiai, apie 50 % tarp respondentų abejoni ir teigiamo vertinimo.

Respondentų darbo patirtis bei kvalifikacijos kėlimas. Penktasis klausimų blok sudaro klausimai apie asmeninį respondento patirtį darbo rinkoje: darbinį patirtis, kokiais būdais ieško/ieško darbo, kokie veiksniai padėjo sidarbinti, kokie dalykai svarbiausi respondentui renkantis darbą, ar jau yra poreikis kelti kvalifikaciją.

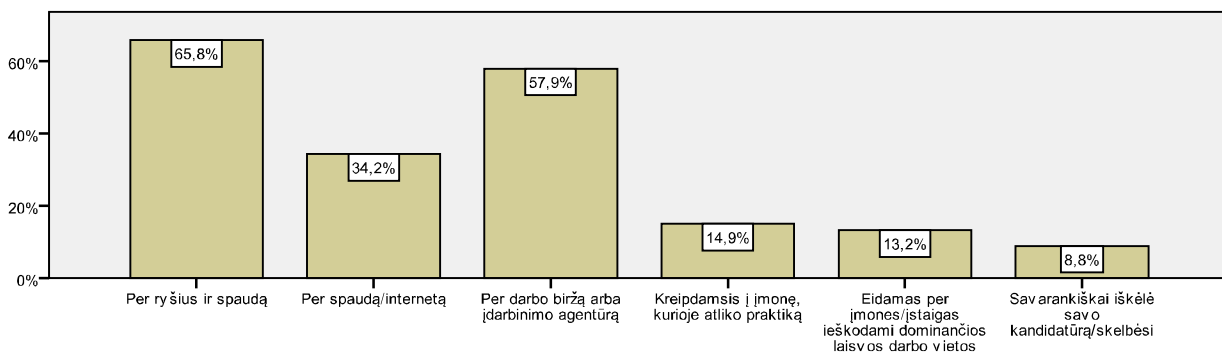
Klausime, kuriuo buvo teirautasi, kokia yra respondentų patirtis darbo rinkoje, respondentai galėjo pasirinkti po keletą atsakymų variantų. Visi atsakymai pasiskirstė maždaug vienodai, daugiausiai respondentai turi nuolatinio darbo pagal gytą specialybą (43 %) bei atsitiktinį darbą (40,4 %) patirtį. Neturėjo galimybės dirbti, nes mokėsi tik 12,3 %, vadinasi absolventams mokslas nebuvo kliūtis gauti darbinį patirties (flr. 14 pav.).

sitvirtinimo darbo rinkoje probleminiai aspektai

14 pav. Respondent patirtis darbo rinkoje (N=114)

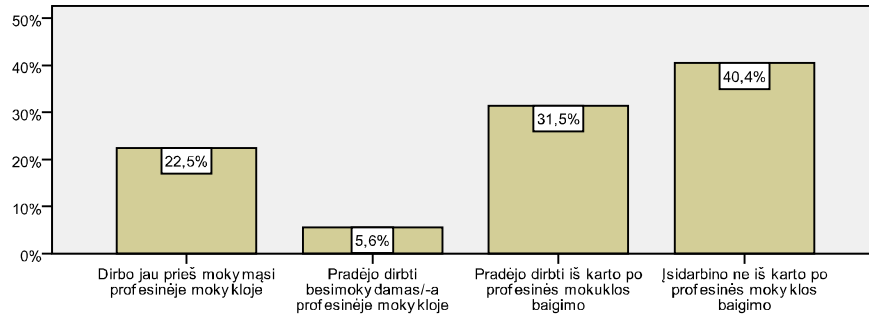
Darbo paieškos būdai taip pat turi takos siekiant sitvirtinti darbo rinkoje (fr. 1.5.1. poskyr). Apklausa parod , kad tyrime dalyvavusiems absolventams b dingiausi darbo paieškos būdai tai ryšiai ir pafintys (65,8 %) (fr. 15 pav.), bei darbo birfla bei sidarbinimo agent ros (57,9 %). 34,2 % darbo ieškojo/ieko per spaud /Internet . Nedidel dalis kreip si mon , kurioje atliko praktik (14,9 %), dar mafliau jo per mones ie kodami dominan ios darbo vietas (13,2 %) ir tik 8,8 % savarankiškai išk l savo kandidat r , skelb si ie kantys darbo.

15 pav. Respondent darbo paieškos būdai (N=114)

Taigi, kaip buvo matyti, apklausos dalyvi nuomone ryšiai ir pafintys yra svarbiausias veiksnys, lemiantis karjeros s km Lietuvoje, tai patvirtina ir didflioji dalis respondent , kuri b tent taip ir ieškojo darbo. Beje, i tyrimo matyti, kad ne visi respondentai aktyviai naudojo efektyvius darbo paieškos būdus, o iuolaikiniai darbdaviai pageidauja iniciatyvi , veikli darbuotoj , aktyviai ie kan i savo profesijos pritaikymo darbo rinkoje, o juk darbo paie ka per spaud /internet , darbo birfl /agent r rodo asmens pasyvum . Tik nedidel dalis apklaust j nepabijojo naudoti paflangesnius darbo paieškos būdus, tokius kaip kreipimasis mon , kurioje atliko praktik , savo kandidat ros i k limas.

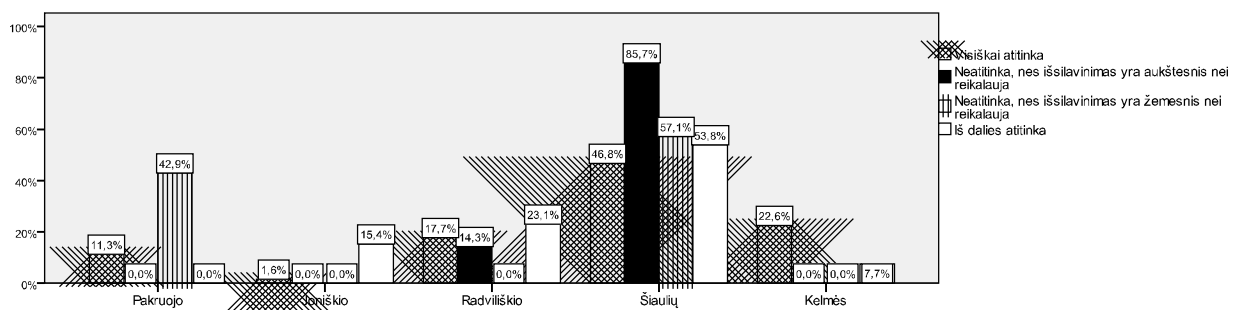
60% dirbantys respondentai dabartinę darbovietę pasirinko darbdarbių pasiūlymu (fr. 16 pav.). Tačiau nemažą dalį respondentų pradėjo dirbti iš karto po profesinės mokyklos baigimo (31,5%).

16 pav. Respondentų darbo pradžia dabartinėje darbovietėje (N=88)

Įskiriant veiksnius, kurie padėjo sidarbinti, respondentai galėjo nurodyti daugiau nei vieną atsakymo variantą. Dirbantys respondentai daugiausiai išskyrė tris veiksnius, kurie jų nuomone, padėjo jiems sidarbinti dabartinėje darbovietėje: tinkamas išsilavinimas (31,6%), asmeninės savybės (20,2%) bei išorinis patrauklumas (19,2%). Taigi, kaip matyti, pasitvirtina prieš tai nustatytas veiksnys, kad asmeninės savybės lemia sėkmingą sitvirtinimą darbo rinkoje (fr. 15 lentelė), kadangi respondentai patvirtino, kad tai vienas iš svarbiausių veiksnių, kuris padėjo jiems sidarbinti.

Pasiteiravus apie jų kvalifikaciją, dauguma teigė, kad jų kvalifikacija visiškai atitinka darbo vietos reikalavimus (54,4%). Rezultatai taip pat rodo, kad 11,4% apklausos dalyvių kvalifikacijos pakanka tik iš dalies. Vertinant ryšius su respondenta baigta profesine mokykla, nustatytas statistiškai reikšmingas tarpusavio ryšys ($p=0,030$) (fr. 17 pav.). Labiausiai savo kvalifikacija nepatenkinti mūšali profesinės mokyklos baigę absolventai, nes jų išsilavinimas yra aukštesnis nei reikalaujama. Tačiau ir visiškai patenkinti savo kvalifikacija taip pat yra baigę mokyklą. Vadinasi, tai priklauso nuo konkreios specialybės gijimo.

17 pav. Kvalifikacijos atitikimas darbo vietos reikalavimus pagal baigtą profesinę mokyklą (N=88)

veiksnius, kurie padeda sidarbinti (apskritai), respondentai gal jo variant . Daugiau nei pus respondent (58,8 %) nurod tinkam pšnavimui, 52,6 % o asmenines savybes, pus (50,9 %) nurod darbo patirt toje srityje. Tik 6,1 % apklausos dalyvi paflym jo tinkamai paruo-tus sidarbinimo dokumentus bei negrieftus darbdavi reikalavimus kaip veiksnius, padedan ius sidarbinti. Visi -ie veiksniai svarb s sidarbinant, ta iau, kaip matyti, asmenines savybes, kaip vien i-veiksni , kurie jau pad jo sidarbinti, nurod ir dirbantys absolventai.

Atsakant klausim , kokie svarbiausi dalykai, renkantis darb , teiginiai buvo pateikti rangin je skal je ir uflkoduoti tokia tvarka: visai nesvarbu; lyg ir nesvarbu; nei svarbu, nei nesvarbu; lyg ir nesvarbu; labai svarbu (fr. 18 lentel).

18 lentel

Svarbiausi dalykai renkantis darb (N=114)

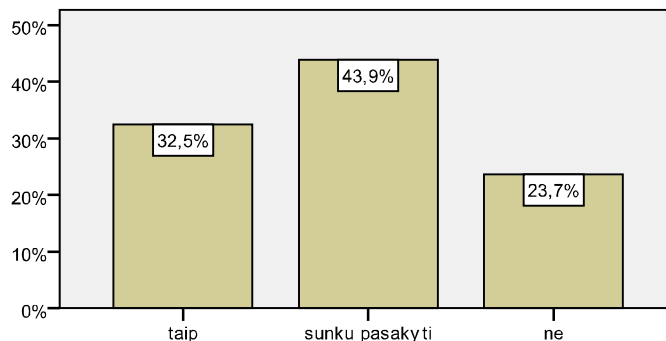
	Visai nesvarbu, %	Lyg ir nesvarbu, %	Nei svarbu, nei nesvarbu, %	Lyg ir svarbu, %	Labai svarbu, %
Gera atmosfera darbe	0	8,8	40,4	46,5	4,4
Geras atlyginimas	0	0	0	21,9	78,1
Socialin s garantijos	0	0	0	14	86
domus darbas	0	3,5	37,7	21,9	36,8
Tobul jimo galimyb s	3,5	1,8	31,6	32,5	30,7
Karjeros galimyb s	3,5	1,8	40,4	34,2	20,2
Lankstus darbo grafikas	1,8	11,4	45,6	25,4	15,8
Tarnybos privilegijos	1,8	5,3	68,4	18,4	6,1
Kad mano l kes iai sutapt su mon s tikslais	7	5,3	55,3	26,3	5,3
Man svarbiausia yra dirbti, apie jokias s lygas negalvoju	5,3	7,9	48,2	14,9	23,7

Susisteminus duomenis, paai-ko jo, kad renkantis darb takos turi daug veiksni . Visi respondentai pripaffino, kad renkantis darb svarbu geras atlyginimas, 63,2 % mano, kad svarbios tobul jimo galimyb s ir 58,7 % mano, kad svarbu ir domus darbas. Nemaflai respondent abejojo d l likusi dalyk , ypa d l tarnybos privilegij (68,4 %), ar jie svarb s renkantis darb .

Vertinant statistin reik-mingum su lytimi, nustatytas reik-mingas ry-ys su -iais dalykais: su domiu darbu (p=0,015), su tobul jimo galimyb mis (p=0,004), su karjeros galimyb mis (p=0,036) bei su tuo, kad l kes iai sutapt su mon s tikslais (p=0,021). Visi statisti-kai reik-mingi dalykai su lytimi, i-skyrus paskutin j , svarbiausi moterims, bet reik-m s nedaug atsilieka nuo vyr , tai galima sieti su tuo, kad didesn tyrimo populiacij sudar moterys.

Analizuojant statistin reik-mingum su amfliumi, nustatytas ry-ys su -iais dalykais: su gera atmosfera darbe (p=0,025), su domiu darbu (p=0,035) bei su tuo, kad l kes iai sutapt su mon s

...svarbiausi yra nuo 21 iki 30 metų turintiems respondentams. Tai ...je svarbu atrasti save reikalingam tikroje veikloje ir nevarflomai

18 pav. Respondentų nuomonė, ar reikia tobulinti kvalifikaciją, pasiskirstymas (N=114)

18 paveikslas rodo, kad dauguma dvejodavo savo kvalifikacijos, 32,5% mano, jog reikia patobulinti ir 23,7% savo kvalifikacija yra visiškai patenkinti. Siekdami kelti kvalifikaciją respondentai labiausiai pageidautų bendravimo psichologijos (28,9%), ufsienio kalbos (27,2%) bei buhalterinės apskaitos (24,6%). Jei palygintume respondentų atsakymus su klausimu, ko labiausiai mokymosi metu trūko, pastebėtume, kad bent paminėtis tobulinimosi kursais ir dalykais jie bandytų gilinti stokojamas flinias, ugdyti trūkstamus gebėjimus bei asmenines savybes. Toki išvada leidžia daryti tai, kad vertindami mokymų siūlymus profesinėse mokyklose ir profesinio pasirengimo, respondentai nurodė, jog iš praktinių gebėjimų labiausiai trūko flini pritaikymo praktikoje gdfli. Iš stokojamų bendrųjų gebėjimų labiausiai trūko gebėjimai dirbti grupėje, profesinio gebėjimai ir gebėjimai sisavinti naują techniką ir technologijas. O iš asmeninių savybių - k rybiškumo, savarankiškumo bei iniciatyvumo.

Tačiau vertinant šio klausimo statistinį reikšmingumą su mokymo sritimis, nustatytas reikšmingas ryšys su šiais pageidaujama dalykais: administravimu ($p=0,001$), labiausiai jo pageidauja verslo ir administravimo specialybių absolventai (55%), finansais ($p=0,000$), j labiausiai pageidauja taip pat verslo ir administravimo specialybių absolventai (45,5%), ekonomika ($p=0,014$), pageidaujama verslo ir administravimo bei gamybos bei perdirbimo absolventai, ir buhalterinė apskaita ($p=0,019$), pageidaujama verslo ir administravimo bei paslaugų asmenims specialybių absolventai.

Mokinių konkurencingumo didinimas. Tuo klausimų bloku norima sufinuoti, kokiais būdais respondento baigta profesinė mokykla stiprina mokinių konkurencingumą, ir kokias priemones siūlo absolventai didinant profesines mokyklas baigusius mokinių sidarbinimą.

buvo profesinių mokyklų priemonės, stiprinant mokinių konkurencingumą, atsakymai buvo pateikti ranginje skalėje ir ufkoduoti tokia tvarka: tikrai ne; lyg ir ne; nei taip, nei ne; lyg ir taip; tikrai taip (fr. 19 lentelė).

19 lentelė

Profesinių mokyklų priemonės stiprinant mokinių konkurencingumą

	Tikrai NE, %	Lyg ir ne, %	Nei taip, nei ne, %	Lyg ir taip, %	Tikrai TAIP, %
Ryšiai su visuomene	5,3	9,6	30,7	43	11,4
Karjeros projektavimas	31,6	4,4	40,4	18,4	5,3
Intensyvus bendradarbiavimas su socialiniais partneriais (darbo birflos, prekybos, pramonės ir amatų rmai, darbdavių organizacijos ir kt.)	0	5,3	40,4	35,1	19,3
Buvo sudarytos galimybės atlikti praktinį mokymą kiekvienais mokslo metais	7,9	1,8	30,7	22,8	36,8

Respondentai nurodė, kad labiausiai profesinės mokyklos stiprina jų konkurencingumą sudarant galimybes atlikti praktinį mokymą kiekvienais mokslo metais (59,6%), nors dauguma respondentų ankstesniuose klausimuose pažymėjo praktikos trūkumą, vadinasi respondentai pageidauja ilgesnio praktikos laikotarpio. Taip pat konkurencingumas buvo didinamas intensyviai bendradarbiaujant su socialiniais partneriais (54,4%) bei palaikant ryšius su visuomene (54,4%).

vertinus šio klausimo statistinį reikšmingumą su mokymo sritimis, nustatytas reikšmingas ryšys tik su viena mokinių konkurencingumą stiprinančia priemone, tai su karjeros projektavimu ($p=0,002$), kaip nurodė dauguma respondentų. Nors karjeros projektavimas turėtų trukti visą gyvenimą, tikslingai planuojant kiekvieną profesinį žingsnį (fr. 1.5.1. poskyr.). Aktualiausia tai verslo ir administravimo specialybių absolventams. Tai lemia tai, kad ši profesija yra vairialypis ir, norint pasiekti sėkmingos karjeros srityje, svarbu suplanuoti kiekvieną žingsnį.

Visais anketos klausimais siekta sufinuoti, kas trukdo absolventams sėkmingai sitvirtinti darbo rinkoje, kas tam turi takos įtaką mokymosi patirties profesinėse mokyklose, įtaką asmeninėms patirties ir atsivilgiant vairias problemas, galiausiai respondentų buvo prašoma nurodyti priemones, kuriomis jų nuomone, būtų galima padėti profesinių mokyklų absolventams sitvirtinti darbo rinkoje (fr. 20 lentelė). Šio klausimo atsakymai buvo pateikti ranginje skalėje ir ufkoduoti tokia tvarka: tikrai ne; lyg ir ne; nei taip, nei ne; lyg ir taip; tikrai taip.

Profesinio mokymo absolventų ir darbininkų (N=114)

	Tikrai NE, %	Lyg ir ne, %	Nei taip, nei ne, %	Lyg ir taip, %	Tikrai TAIP, %
Reikėtų daugiau dėmesio skirti mokymų praktinio organizavimui	0	0	5,3	21,9	72,8
Mokymo turinį labiau derinti su darbdavio reikalavimais bei profesinei kvalifikacijai	0	0	13,2	49,1	37,7
Labiau derinti mokymo programas su darbo rinkos poreikiais	0	1,8	10,5	43,9	43,9
Atsivertinti tai, kokios kvalifikacijos darbuotoj labiausiai reikia rinkoje	0	1,8	14,9	22,8	60,5
Baigiamųjų kursų mokinius plačiau informuoti apie potencialias laisvas darbo vietas	0	0	5,3	28,1	66,7
Teikti mokesčių lengvatas darbdaviams, darbininkams profesinio mokymo absolventams	2,6	3,5	34,2	22,8	36,8
Traukti darbdavius profesinio mokymo standartų kūrimui	2,6	2,6	52,6	21,9	20,2
Skatinti darbdavius investuoti mokymo bazės gerinimui	4,4	8,8	51,8	10,5	24,6
Atkurti absolventų paskyrimo darbą sistemą	0,9	1,8	24,6	34,2	38,6
Gerinti profesinės kvalifikacijos daugiau dėmesio skirti mokiniams bendrąjį gebėjimą bei asmeninį savybių ugdymui	3,5	0,9	4,3	30,7	21,9
Gerinti mokymo kokybę	0	0	28,1	33,3	38,6
Didinti mokymo intensyvumą, per tą patį laiką sudarant mokiniams galimybių labiau gilinti profesinės kvalifikacijos problemas	5,3	0	19,3	37,7	37,7

Tyrimo priemonių pagrįstumas galima rodyti grįžtant prie klausimo, *Kokios priežastys, dėl kurių mokymosi metu neįgijote darbo rinkoje reikalingų žinių ir įgūdžių*, kur respondentų atsakymai parodė, kad dauguma skundėsi tuo, kad reikia daugiau praktikos (56,1 %), kad darbo rinkos reikalavimai keičiasi greičiau nei tobulinamos mokymosi programos (47,4 %). Taigi remiantis tuo, paskutiniame anketos klausime nurodytos priemonės, visiškai pagrįstos.

Dauguma absolventų labiausiai teigiamai vertino penkias priemones. Apklausoje dalyvių nuomone, pirmiausia, reikia daugiau dėmesio skirti mokymų praktinio organizavimui (94,7 %), plačiau informuoti baigiamųjų kursų mokinius apie potencialias laisvas darbo vietas (94,8 %), labiau derinti mokymo turinį su darbdavio reikalavimais profesinei kvalifikacijai gauti (86,8 %), o mokymo programas labiau derinti su darbo rinkos poreikiais (87,8 %) bei atsivertinti tai, kokios kvalifikacijos darbuotoj labiausiai reikia darbo rinkoje (83,3 %). Dėl keletos priemonių pusė absolventų abejoja ir svarsto, ar jos galėtų prisidėti prie teigiamų pokyčių darbinant absolventus. Abejojama dėl darbdavio traukimo profesinio mokymo standartų kūrimui bei darbdavio skatinimo investuoti mokymo bazės gerinimui. Norint gyvendinti absolventų palaikomas priemones, reikia dar intensyviau bendradarbiauti su socialiniais partneriais, kurti naujus bendradarbiavimo modelius ir programas (flr. 1.5.2. poskyris).

darbdavių apklausos rezultatų analizė

Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features

Tyrimui atlikti buvo išdalinta 130 anket darbdaviams. Tačiau iš 130 anket sugrįžo 101 (grįžtamumo kvota 77,7 %).

Atranka buvo vykdoma remiantis patogia imtimi. Apklausos metu siekta išlaikyti savanoriškumo principą.

Respondentų demografinės charakteristikos. Tyrimo rezultatus gali taikyti ne tik absolventai, bet ir darbdaviai demografinės charakteristikos, todėl apflvelgiamas jų pasiskirstymas pagal lytį, amžių, gyvenamąją vietą, išsilavinimą, darbo stažą ir vadovaujamos staigos veiklos pobūdį.

Apklausti darbdaviai imtis pasiskirstė taip:

21 lentelė

Respondentų demografiniai rodikliai (N=101)

	Demografinė charakteristika	Procentinis dalis, %
Lytis	Vyrai	36,6
	Moterys	63,4
Amžius	21-30 m.	9,9
	31-40 m.	35,6
	41-50 m.	39,6
	Virš 50	14,9
Išsilavinimas	Nebaigtas vidurinis	1
	Vidurinis	2
	Profesinis	26,7
	Aukštesnysis	23,8
	Nebaigtas aukštesnysis	13,9
	Aukštesnysis	31,7
Darbo stažas	Iki 5 metų	5,9
	6-10 metų	10,9
	11-15 metų	17,8
	16-21 metų	26,7
	Virš 21 m.	38,6

Didžioji apklaustųjų darbdavių dalis - moterys (63,4 %). Kad respondentams būtų galima suskirstyti tinkamus intervalus, klausimyne buvo pateiktas atviras klausimas. 31-40 ir 41-50 metų darbdaviai pasiskirstė apylygiai, mažiausiai darbdaviai buvo 21-30 metų amžiaus.

Paflvelgus apskaičiuotas respondentų amžiaus pagrindines charakteristikas, t.y. vidurkis, medianą ir modą, paaiškėjo, kad respondentų amžiaus vidurkis yra 41,5 metai; pusė respondentų yra iki 41 metų amžiaus, kita pusė virš 41 metų (mediana=41); apklausoje dalyvavo daugiausia 40 metų amžiaus respondentai (moda=40); jauniausiajam respondentui buvo 22 metai, vyriausiajam - 58 metai. Tok

matyti, kad 41-50 metų turintys darbdaviai buvo didžiausia grupė, kuri klausimas apie darbdavio gyvenamąją vietą tyrimo eigoje pasirodė buvęs netikslingas, kadangi darbdavys nebūtinai dirba toje vietoje, kur gyvena. Reikėjo klausti ne apie gyvenamosios vietos, bet apie vadovaujamos staigos vietos. Atsivertę tai, šis klausimas nebuvo trauktas tyrimo analizės.

Pagal respondentų išsilavinimą, dauguma (31,7 %) apklausoje dalyvavusių respondentų turi aukštąjį išsilavinimą, aukštesnį ir profesinį išsilavinimą turintys darbdaviai pasiskirstę apylygiai, ir tik keli procentai turi nebaigtą vidurinį ar tik vidurinį išsilavinimą.

Norint suflinoti absolventų darbo staigą buvo uždėtas atviras klausimas, respondentai galėjo patys rašyti atsakymus. Susisteminti respondentų rašyti atsakymus, darbo staiga buvo suskirstyta intervalais. Daugiausiai respondentų (38,6 %) turi virš 21 metų darbo staigą, kiek tiek mažiau turi 16-20 metų darbo staigą, mažiausiai, tik 5,9 % darbdavių turi iki 5 metų darbo staigą.

Pagal darbdavio vadovaujamo staigos veiklos pobūdį dauguma vadovauja gamybos (27,7 %), pardavimų (26,7 %) bei grožio salonų (25,7 %) paslaugoms. Mažiausiai iš apklaustųjų vadovauja nuomos (3 %) ir remonto (4 %) paslaugas teikiančioms organizacijoms.

Respondentų nuomonė apie profesinį išsilavinimą turinčius darbuotojus. Antruoju klausimų bloku norima suflinoti darbdavio požiūrį profesinį išsilavinimą turinčius darbuotojus (esamus/potencialius), kokią, jų nuomone, kompetencijų, asmeninių savybių trūkumą tokie išsilavinimą turintiesiems darbuotojams.

Pirmiausia respondentui buvo klausama, ar pas juos organizacijoje yra darbuotojai, turintys profesinį išsilavinimą. Atsakymai pasiskirstę taip: 91,1 % darbdaviai atsakė, jog jų organizacijoje dirba darbuotojai su profesiniu išsilavinimu ir tik 8,9 % neturintys tokių darbuotojų. Vadinasi darbdaviai yra pakankamai kompetentingi vertinti profesinį išsilavinimą turinčius darbuotojus ir, atsivertę tai, darbdavio nuomonė apie profesinį išsilavinimą turinčių absolventų situaciją darbo rinkoje šiame tyrime yra labai svarbi, nes dauguma tiesiogiai susiduria su profesinį išsilavinimą turinčiais darbuotojais.

Tyrime dalyvavusių darbdavio buvo teirautasi, koks jų požiūris profesinį išsilavinimą turinčius darbuotojus (esamus ir potencialius). Dauguma darbdavio profesinį išsilavinimą turinčius darbuotojus vertina teigiamai, dažniausiai tai priklauso nuo tinkamo pareigų atlikimo (98 %), taip pat tai priklauso ir nuo reikalavimų pareigybei (97 %). Tik 1 % darbdavio tokie išsilavinimą turinčius darbuotojus vertina neigiamai. Daugiausiai darbdavio, profesinį išsilavinimą turinčius darbuotojus vertinančių teigiamai, vadovauja gamybos (20 respondentų), pardavimų (16 resp.) bei gamybos organizacijoms (15 resp.).

įsilavinim turin i darbuotoj kvalifikacija atitinka darbo vietos reikalavimus statistiškai atitinka arba iš dalies atitinka (po 45,5 %). Vertinant šio klausimo statistinį reikšmingumą su vadovaujamos staigos veiklos pobūdžiu, nustatyta, kad kvalifikacijos atitikimas nuo staigos pobūdžio nepriklauso ($p > 0,05$, $p = 0,330$).

Lyginant – klausim su respondent atsakymais, ar atitinka j kvalifikacija darbo vietos reikalavimus, pasteb ta, kad kvalifikacijos atitikimo vertinimas tarp respondent ir darbdavi skiriasi reikšmingai, bet absolventai savo kvalifikacij link vertinti palankiau nei darbdaviai.

Nors dauguma nurod , kad j darbuotoj kvalifikacijos pakanka, ta iau paklausus, koki papildom dalyk , kurs bei seminar reikt darbuotojams, dauguma darbdavi nurod –iuos: bendravimo psichologijos (44,6 %) ir vadybos (36,6 %). Lyginant su absolvent atsakymais, abi pus s pastebi bendravimo psichologijos tr kum . Vertinant reikšmingum su organizacijos pobūdžiu, statistiškai reikšmingas ryšys egzistuoja tik su vadybos, finans bei ekonomikos kurs reikalingumu. Ypatingai –i dalyk flini tr ksta nuomos organizacij darbuotojams.

Klausimo, *Kokių asmeninių savybių stokoja profesinį išsilavinimą turintys Jūsų darbuotojai*, analiz parod , kad daugiausiai profesin išsilavinim turintieji stokoja atsakingumo (48,5 %), dėmesingumo (32,7 %) bei noro rimtai dirbti (32,7 %). Mažiausiai tr ksta k rybi-kumo savyb s (8,9 %). Lyginant su absolvent atsakymais, nuomon s kardinaliai išsiskyr , nes absolventai nurod labiausiai stokojantys k rybi-kumo (37,7 %), savaranki-kumo (37,7 %) bei iniciatyvumo (34,2 %). O mažiausiai, j nuomone, jiems tr ksta punctualumo savyb s (7,9 %).

Veiksniai lemiantys sėkmingą įsitvirtinimą darbo rinkoje. Tre tias klausim blokas yra apie kompetencijas, asmenines savybes ir veiksnius, respondento nuomone, lemian ius s kming įsitvirtinim darbo rinkoje.

Darbdavi buvo pasiteirauta apie kompetencijas, kokios j nuomone, padeda sidarbinti/ įsitvirtinti darbo rinkoje. D l rezultat pristatymo ai-kumo, vaizdingumo ir paprastumo, respondent atsakym variantai štikrai neš, šlyg ir neš toliau bus traktuojami kaip neigiami vertinimai. O variantai šlyg ir taipš ir štikrai taipš ó kaip teigiami vertinimai.

Gauti tokie rezultatai: visi respondentai mano, kad svarbiausios yra praktin s kompetencijos (100 %), ta iau svarbiomis laiko ir teorines kompetencijas (59,4 %). Iš praktini kompetencij ypa svarbiomis respondentai laiko g dfl i bei sugeb jim praktines kompetencijas (98 %). Likusios (elgsenos, asmens savybi , bruofl bei motyvacijos) praktin s kompetencijos taip pat laikomos svarbiomis, nors d l j –iek tiek ir abejojama.

atsakymais, nuomonės abipusiai sutapo dėl praktinių bei teorinių aspektų. Respondentai vertina absolventus labiau nei darbdaviai. Tai lemia darbdavių noras matyti rezultatus, o darbuotojai nori geresnių sąlygų, manyti atliekamą darbą priėmiant darbdavį.

Atsakant į klausimą „Kas lemia sėkmingą įsidarbinimą/įsitvirtinimą darbo rinkoje/sėkmingą profesinę karjerą Lietuvoje“, teiginiai buvo pateikti ranginys, kurį išskaidė ir ufkoduoti tokia tvarka: tikrai nelemia; lyg ir nelemia; nei lemia, nei nelemia; lyg ir lemia; tikrai lemia (fr. 22 lentelė). Klausime nurodyti požymiai sugrupuoti taip: asmeninės savybės, bendrieji gebėjimai, motyvacija, praktinis pasirėngimas bei naudingi asmeniniai ryšiai.

22 lentelė

Asmeninės savybės lemiančios sėkmingą įsitvirtinimą darbo rinkoje (N=101)

Asmeninės savybės:	Tikrai nelemia, %	Lyg ir nelemia, %	Nei lemia, nei nelemia, %	Lyg ir lemia, %	Tikrai lemia, %
Išsilavinimo lygis	0	1	28,7	42,6	27,7
Komunikabilumas	0	0	32,7	50,5	16,8
Kurį laiką – kumas	0	1	41,6	35,6	21,8
Iniciatyvumas	0	3	45,5	38,6	12,9
Punktualumas	0	3	41,6	34,7	20,8
Atsakingumas	0	0	29,7	36,6	33,7
Dėmesingumas	0	3	40,6	28,7	27,7
Noras rimtai dirbti	0	0	18,8	22,8	58,4
Nuolatinis tobulinimasis	0	0	24,8	52,5	22,8
Optimizmas	0	6,9	46,5	29,7	16,8

Apibendrinus respondentų atsakymus labiausiai respondentai išskyrė asmenines savybes, kurios, jų manymu, lemia sėkmingą įsitvirtinimą darbo rinkoje išskyrus išsilavinimo lygį (70,3%), komunikabilumą (67,3%), atsakingumą (70,3%), norą rimtai dirbti (81,2%) bei nuolatinį tobulinimąsi (75,3%). Šiuo klausimu darbdaviai bei absolventų nuomonės sutapo.

Analizuojant reikšmingumą su organizacijos veiklos pobūdžiu, gauta, kad tik noras rimtai dirbti turi statistiškai reikšmingą ryšį. Tai aktualiausia gamyba, pardavimais bei statyba užsiimančioms organizacijoms, nes šiose srityse sunkiausia pasiekti gerus darbo rezultatus.

Iš bendrųjų gebėjimų (fr. 23 lentelė) dauguma respondentų pažymėjo, kad tikrai įsitvirtinimą darbo rinkoje lemia gebėjimas susikoncentruoti darbui (82,1%). Taip pat gebėjimas bendradarbiauti (73,3%) bei gebėjimas komunikuoti (70,3%). Darbdaviai ir absolventų nuomonės šiuo klausimu išsiskyrė, abipusiai pripažįsta svarbiu bendruoju gebėjimu tik gebėjimą susikoncentruoti darbui, ir tai svarbiausia darbdaviams.

niantys s kming sitvrtinim darbo rinkoje (N=101)

	Tikrai nelemia, %	Lyg ir nelemia, %	Nei lemia, nei nelemia, %	Lyg ir lemia, %	Tikrai lemia, %
Geb jimas nuolat mokytis	0	6,9	24,8	34,7	33,7
Geb jimas komunikuoti	0	2	27,7	46,5	23,8
Geb jimas dalyvauti varioje veikloje	0	3	43,6	24,8	28,7
Geb jimas bendradarbiauti	0	3	23,8	41,6	31,7
Geb jimas adaptuotis	0	4	31,7	52,5	11,9
Geb jimas kritikai m styti	0	9,9	39,6	40,6	9,9
Geb jimas spr sti problemas	2	1	37,6	43,6	15,8
Geb jimas vadovauti	6,9	5	29,7	37,6	20,8
Geb jimas pozityviai m styti	0	4	37,6	42,6	15,8
Geb jimas susikoncentruoti darbui	0	3	14,9	45,5	36,6
Geb jimas naudotis informacin mis technologijomis	0	15,8	21,8	37,7	34,7
Ra-tingumas	2	5,9	44,6	28,7	18,8
Tolerancija	2	5,9	41,6	37,6	12,9

D I motyvacijos (fr. 24 lenetel) 85,2 % respondent teigiamai paflym jo, kad sitvrtinim lemia noras realizuoti save darbe, noras k rybi-kai dirbti (74,3 %) bei nuolatinis dom jimas su darboviet s veikla susijusia veikla (82,1 %). Darbdavi ir absolvent nuomon s sutampa d I sav s realizavimo darbe bei dom jimosi su darboviet s veikla susijusia veikla motyvacij .

Motyvacija lemianti s kming sitvrtinim darbo rinkoje (N=101)

Motyvacija:	Tikrai nelemia, %	Lyg ir nelemia, %	Nei lemia, nei nelemia, %	Lyg ir lemia, %	Tikrai lemia, %
Noras ufsitarnauti ger vard darboviet je	0	2	25,7	39,6	32,7
Noras realizuoti save darbe	0	1	13,9	44,6	40,6
Noras dalintis id jomis, patirtimi	0	2	25,7	44,6	27,7
Noras k rybi-kai dirbti	0	1	24,8	44,6	29,7
Nuolatinis dom jimas su darboviet s veikla susijusia veikla	0	2	15,8	46,5	35,6
Dom jimas ne su darboviet s veikla susijusia veikla	1	11,9	31,7	30,7	24,8

Analizuojant reik-mingum su staigos veiklos pob dffiu, statisti-kai reik-mingas ry-ys egzistuoja ne su visais teiginiais. Reik-ming ry- turi tik šdom jimas ne su darboviet s veikla susijusia veikla (p=0,037). Tai svarbiausia remontu bei groffio salon paslaugomis ufsiiman ioms mon ms vadovaujantiems darbdaviams. Dirbant -iose srityse reikia dom tis vairia veikla d I didel s konkurencijos, kadangi kiekvienos naujov s taikymas stiprina konkurent pad t rinkoje.

...i beveik visi respondentai (93,1 %) mano, kad tikrai ...sivirtinim
...nda/darbo patirtis analogi-koje srityje bei 60,4 % pritaria, kad
...s kming ...sivirtinim darbo rinkoje lemia patirtis kitose srityse. Taigi darbdaviai taip pabr flia
praktinio pasirengimo svarb , kuri svarbi ...sivirtinant darbo rinkoje.

Lyginant – klausim su absolvent atsakymais, matyti, kad abi pus s pripafl sta profesin s
brandos svarb norint sidarbinti.

Paklausus apie naudingus asmeninius ry-ius apie pus respondent pafl ymo, kad tikrai
s kming ...sivirtinim darbo rinkoje lemia visi trys atsakym variantai: tiek taking , visuomenei
flinom asmen paflnojimas, j ufltarimas (49,5 %), tiek auk-tas pareigas uflman i darbuotoj
paflnojimas ir j ufltarimas (49,5 %) ir giminai i , -imos nari ufltarimas darboviet je (44,5 %). Toki
pat nuomoni laikosi ir absolventai.

Priemonės didinti profesinių mokyklų absolventų įsivirtinimą darbo rinkoje. Ketvirtuoju
klausim bloku norima suflinoti, kokias priemones si lo darbdaviai didinant profesines mokyklas
baigusi mokini sidarbinim .

Kadangi tyrimu siekta suflinoti, kas trukdo absolventams s kmingai ...sivirtinti darbo rinkoje,
kas tam turi takos, tai, atsifflvelgiant vairias problemas, darbdavi buvo pra-oma nurodyti priemones,
kuriomis j nuomone, b t galima pad ti profesini mokykl absolventams ...sivirtinti darbo rinkoje
(flr. 25 lentel). T%o klausimo atsakymai buvo pateikti rangin je skal je ir uflkoduoti tokia tvarka: tikrai
ne; lyg ir ne; nei ne; lyg ir taip; tikrai taip.

Dauguma darbdavi labiausiai teigiamai vertino penkias priemones. Apklausos dalyvi
nuomone, pirmiausia, reikia atsifflvelgti tai, kokios kvalifikacijos darbuotoj labiausiai reikia rinkoje
(95 %), pla iau informuoti baigiam j kurs mokinius apie potencialias laisvas darbo vietas (95 %),
labiau derinti mokymo turin su darbdavi reikalavimais profesinei kvalifikacijai gyti (92 %) bei
daugiau d mesio skirti mokom j praktik organizavimui (90,1 %), o mokymo programas labiau
derinti su darbo rinkos poreikiais (94,1 %).

Lyginant su absolvent pasi lytomis priemon mis, svarbiausias priemoni penketukas sutampa,
tik skirtingai i-sid sto pagal svarbum . Darbdaviai svarbiausia priemone laiko atsifflvelgim , kokios
kvalifikacijos darbuotoj labiausiai reikia rinkoje, o absolventai ó platesn informavim apie laisvas
darbo vietas. Matyti, kad kiekvienam svarbiausia tai, su kokiomis problemomis tenka susidurti.
Darbdaviams r pi rasti ir darbinti reikiamos kvalifikacijos darbuotojus, o absolventams susirasti
profesij atitinkant darb .

Profesini mokykl absolvent sidarbinim (N=101)

	Tikrai NE, %	Lyg ir ne, %	Nei taip, nei ne, %	Lyg ir taip, %	Tikrai TAIP, %
Reikt daugiau dmesio skirti mokomj praktik organizavimui	0	1	8,9	18,8	71,3
Mokymo turin labiau derinti su darbdavi reikalavimais tai profesinei kvalifikacijai	0	0	7,9	36,6	55,4
Labiau derinti mokymo programas su darbo rinkos poreikiais	0	0	5,9	41,6	52,5
Atsifvelgti tai, kokios kvalifikacijos darbuotoj labiausiai reikia rinkoje	0	0	5	47,5	47,5
Baigiamj kurs mokinius plaiau informuoti apie potencialias laisvas darbo vietas	0	0	5	49,5	45,5
Teikti mokesi lengvatas darbdaviams, darbinusiems profesini mokykl absolventus	0	0	12,9	20,8	66,3
traukti darbdavius profesinio mokymo standart ruoim	3	3	23,8	26,7	43,6
Skatinti darbdavius investuoti mokymo baz s gerinim	6,9	3	26,7	30,7	32,7
Atkurti absolvent paskyrimo darb sistem	4	1	16,8	42,6	35,6
Greta profesin s kvalifikacijos daugiau dmesio skirti mokini bendrj geb jim bei asmenini savybi ugdymui	2	2	8,9	55,4	31,7
Gerinti mokymo kokyb	0	0	16,8	44,6	38,6
Didinti mokymo intensyvum , per t pat laik sudarant mokiniams galimyb labiau sigilinti profesin s kvalifikacijos problemas	2	3	13,9	48,5	32,7

3.3. Hipotezių tikrinimas

Pirmoji hipotezė. Tyrimo pradflioje i-kelta pirmoji hipotez , kad profesini mokykl absolventai gyja darbo rinkoje paklausi specialyb ir dauguma pagal j sidarbina. Profesij paklaus galima pagr sti remiantis 1.3. poskyryje pateiktais Lietuvos darbo birflos 2009 ir 2010 met darbo j gos paklausos duomenimis (flr. 3, 4 lenteles).

2009 met paklausiausios specialyb s, kurias yra gij ir tyrime dalyvav respondentai, buvo: pardav jo ó laisv darbo viet 8 t kst., vir jo ó laisv darbo viet 3,2 t kst., daffytoj ó laisv darbo viet 2,8 t kst., siuv j ó darbo viet 2,3 t kst., stali ó darbo viet 1,9 t kst., mechanik ó darbo viet 1,1 t kst., elektrik ó darbo viet 0,9 t kst., padav j ó darbo viet ó 1,9 t kst., apskaitos darbuotoj ó darbo viet 0,7 t kst. bei statybinink - darbo viet 0,9 t kst.

Pagal 2009 met darbo j gos paklausos duomenis 82 respondentai i-114 yra gij paklausias specialybes. I- j beveik pus (42,2 %), bet ne dauguma, dirba pagal gyt profesij . Vadinas,

daugiausias specialybes, pasitvirtina tik i–dalis, nes nors daugelis tiau dauguma pagal jas ne sidarbina.

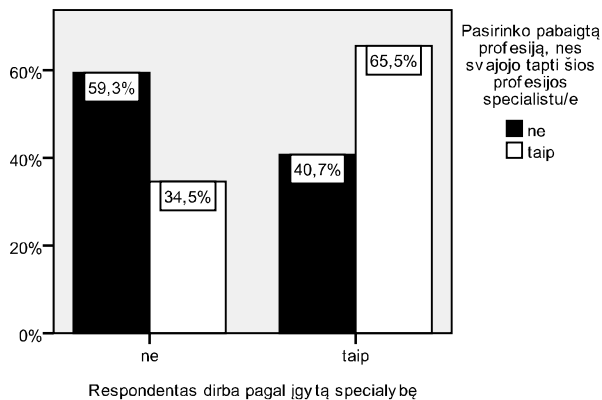
2010 met pakausiausias specialyb s, kurias yra gij ir tyrime dalyvav respondentai, buvo: pardav jo ó laisv darbo viet 10,5 t kst., vir jo ó laisv darbo viet 4 t kst., daflytoj ó laisv darbo viet 5,7 t kst., siuv j ó darbo viet 4,4 t kst., stali ó darbo viet 3,4 t kst., mechanik ó darbo viet 2,1 t kst., padav j ó darbo viet ó 2,6 t kst. bei statybinink - darbo viet 2 t kst.

Pagal tyrimo rezultatus 72 responndnetai i–114 yra gij paklausias specialybes pagal 2010 met darbo j gos paklausos duomenis, i–j beveik pus (41,7 %) dirba pagal gyt profesij , ta iau ne dauguma. Vadinasi, hipotez , atsiffvelgiant 2010 m. paklausiausias specialybes, pasitvirtina taip pat tik i–dalis, nes nors daugelis yra gij s paklausias specialybes, ta iau dauguma pagal jas ne sidarbina.

V. ekanavi ius ir G. Murauskas (2004) teigia, kad susisteminti duomenys leidflia lengviau suvokti tiriam situacij , be to, dar padeda i–kelti nauj hipotez . Taigi, atsiffvelgiant klausimo, *Kodél pasirinkote tą specialybę, kurią baigėte*, atsakym daugum (dauguma pasirinko atsakymus, kad pasirinko pabaigt specialyb , nes nor jo dirbti geriau apmokam darb (29,8 %) ir tai, kad jie svajojo tapti –ios profesijos specialistais (28,9 %) (ffr. 9 lentel)), tyrimo metu buvo i–kelta dar viena hipotez .

Antroji hipotezė. Darome prielaid , kad absolventai, kurie pasirinko gyt profesij , nes nor jo tapti savo srities specialistu ir dirbti geriau apmokamą darbą, dirba pagal gyt specialyb .

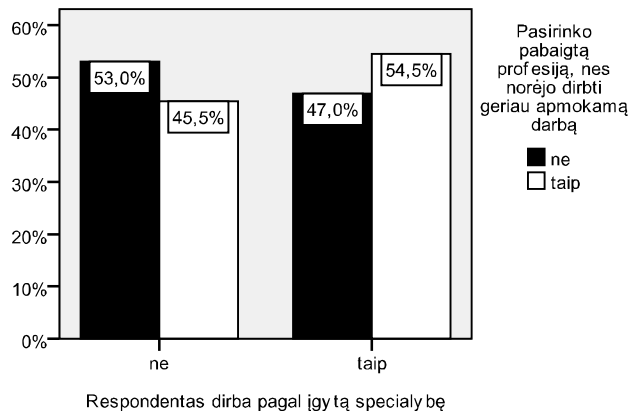
Siekiant nustatyti, ar yra statisti–kai reik–mingas ry–ys tarp teigini , kad tik jausi *tapti savo srities specialistu ir dirbu pagal įgytą specialyb* , pritaikytas Pirsono Chi kvadrato kriterijus. Gauname, kad $p=0,028$, tai rei–kia, kad tarp –i teigini yra statisti–kai reik–mingas ry–ys. 19 paveikslas rodo, kad 65, 5 % respondent , kurie tik josi tapti savo sriteis specialistais, dirba pagal specialyb , o 59,3 % respondent , kurie nenor jo tapti savo srities specialistais, dirba ne pagal specialyb .

19 pav. Respondent nuomoni , kad pasirinko gyt specialyb , nes nor jo tapti –ios srities specialistu, pasiskirstymas pagal tai, ar respondentas dirba pagal gyt specialyb (N=114)

Click Here to upgrade to Unlimited Pages and Expanded Features

...yra statistiškai reikšmingas ryšys tarp teiginių, kad pasirinkau baigtą specialybą, nes norėjau gauti geriau apmokamą darbą ir dirbu pagal įgytą specialybę. Kadangi $p=0,043$, mažiau ufi 0,05, darome išvadą, kad ir tarp šių teiginių yra statistiškai reikšmingas ryšys. 20 paveikslas rodo, kad didesnę dalį (54,5 %) respondentų, kurie tik josi dirbti geriau apmokamą darbą, dirba pagal gytą specialybą ir, atvirkščiai, daugumą tų, kurie nesitikėjo dirbti geriau apmokamo darbo dirba ne pagal specialybą (53 %).

20 pav. Respondentų nuomonis, kad pasirinko gytą specialybą, nes nori jo dirbti geriau apmokamą darbą, pasiskirstymas pagal tai, ar respondentas dirba pagal gytą specialybą (N=114)

Taigi iškelta hipotezė, kad absolventai, kurie pasirinko gytą profesiją, nes nori jo tapti savo srities specialistu ir dirbti geriau apmokamą darbą, dirba pagal gytą specialybą, pasitvirtino.

IŠVADOS

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

Teorinės tyrimo išvados. I–analizavus profesini mokykl absolvent sitvirtinimo darbo rinkoje probleminius aspektus, darbo rinkos pad t ir poky i tendencijas, profesini mokykl veiklos priemonės, stiprinant absolvent konkurencingum darbo rinkoje, pateikiamos i–vados.

Profesini mokykl absolvent sitvirtinim darbo rinkoje s lygoja deklaruojami egzogeniniai (i–oriniai) ir endogeniniai (vidiniai) veiksniai.

Egzogeniniai (i–oriniai) veiksniai:

➤ Profesinio rengimo sistema, kuri padeda ugdyti asmens geb jimus, darbo g dffius, flinias, suteikia reikalingas profesines kompetencijas, kurios padeda prisitaikyti prie kintan i darbo rinkos reiklavim ;

➤ Lietuvos profesinio mokslo sistemos poky iai. Profesinio mokymo sistema nuolat tobulinama tiek Lietuvoje tiek Europos S jungoje. Vienas i– paskutini j Europos Komisijos plan , kaip profesiniam mokslui suteikti patrauklum , nauj post m yra strategijos ōEuropa 2020ō gyvendinimas;

➤ Darbo rinkos pasi los bei paklausos tendencijos. Jose atsispindi dauguma profesini mokykl rengiam specialybi paklausa, ta iau pasi los mechanizmas nesureguliuotas;

➤ TMlies ekonomin situacija. Lietuva b dama mafla, ekonomi–kai nestabilia valstybe, lengvai palie iama Europos S jungos bei viso pasaulio ekonomin s situacijos. Tai atsiliepia pramonei ir, atitinkamai, darbo rinkos poreikiams;

➤ Paslaug ir gamybos sferos pl tojimas. Besiple ianti rinkos ekonomika turi tiesiogin ry– su darbo pasauliu. Ple iantis paslaug bei pramon s paklausai, reikia daugiau darbo j gos visai ekonominei gerovei sukurti;

➤ Mokymo staig ir socialini partneri bendradarbiavimas. Sukurta statymin baz leidflia aktyviai bendradarbiauti profesin ms mokykloms ir socialiniams partneriams. Ta iau tai nevyksta labai efektyviai bei veiksmingai, tod l nuolat kuriamos socialin s partneryst s strategijos bei bendradarbiavimo profesiniame informavime ir konsultavime sistemos;

➤ Konkurencija darbo rinkoje. Darbo pasaulyje reikia sugeb ti b ti konkurencingu, d l –ios prieflasties reikia tobulintis ir planuoti savo karjer ;

➤ Visuomen s poffi ris profesin moksl bei j gijusius darbuotojus. Pastaraisiais metais poffi ris profesin moksl kinta pirmiausia valstyb s lygmeniu, kuriam tokos turi Europos S jungos direktyvos bei tarptautiniai dokumentai, kuriems Lietuva pritar . Tai skatina pozityviau –iuo klausimu nusiteikti ir visuomen .

tenkinantis profesinis pasirengimas, nuolatinis tobulinimas ir tobulinimasis, darbo jėgos mokymas, asmeninės savybės ir kt.;

- Asmens savivalda projektuojant karjerą. Veikla, projektuojant savo karjerą, leidžia aktyvinti vidinį motyvacijų tobulinti, pasiekti profesinį tikslą, skatina sugebėti jį prisiimti atsakomybę už savo karjerą, siekimo būdų ir priemonių pasirinkimą, savo pasiekimų objektyvų vertinimą. Tam pasitelkiami profesiniai ir bendrieji gebėjimai;
- Aktyvi darbo paieška ir apsisprendimas priimti tenkinant darbo pasiūlymą;
- Motyvuotas profesijos pasirinkimas ir motyvacija dirbti, kuri leidžia realizuoti save darbinėje veikloje;
- Tėvų parama pragyvenimo sąlygoms bei gyvenimo lygiui. Artimųjų palaikymas bei parama padeda siekti išsilavinimo bei karjeros;
- Išsilavinimas, kvalifikacijos kėlimas ir kompetencijų tobulinimas. Aukštesnė kvalifikacija ir tinkamos kompetencijos lemia gebėjimą prisitaikyti prie kintančių darbo rinkos poreikių. Tai padeda tapti konkurencingu darbo rinkoje.

Praktinės tyrimo išvados. Atlikus tyrimą ir išanalizavus gautus rezultatus apie apklausoje dalyvavusių 2005-2010 metų profesinio mokyklų (Joniškio, Kelmės, Pakruojo, Radviliškio ir Tauragės) absolventų sitvirtinimo darbo rinkoje probleminius aspektus, bei darbdavių nuomonės tyrimo klausimu, galima daryti tokias išvadas (išvados taikomos tik tiriamajai imčiai):

- Absolventų teigimu profesinės mokyklos baigimas pakankamai išugdė profesines kompetencijas (68,4%), tačiau remiantis dirbančiųjų pagal specialybę duomenimis galima teigti, kad profesinės mokyklos išugdė tik iš dalies pakankamas absolventų profesines kompetencijas, nes iš vis dirbančiųjų 77,2%, tik 38,9% absolventų dirba pagal gytą specialybę.
- Nors apklausos dalyviai motyvuotai pasirinko specialybes (siekiant didesnių galimybių sidarbinti, svajojo tapti tos srities specialistais, norėjo užsitikrinti materialinę gerovę) ir, todėl renkantis specialybę domėjosi profesijos įgyjimo galimybėmis, darbo sąlygomis bei darbo užmokesčiu, tačiau absolventai neturi pakankamą profesinės karjeros projektavimo galimybių, nes ištyrus jo matavimus domėjimasis darbo rinkos padėtimi ir tendencijomis regione/alyje, specialybių paklausa, besimosios profesijos privalumais ir trūkumais bei karjeros galimybėmis.
- Profesinėms mokykloms labiau būdingi netradiciniai, modernūs poflymiai (vairiapusis, aktyvus specialybės mokymas, grupinis darbas, netiesioginis teorijos, uždavinių sprendimo mokymas), tačiau metodai jiems taikyti dažniausiai pasirenkami tradiciniai (pamoka, pratybos, kontroliniai). Moderni

mokyklose leidžia mokiniams ugdyti bendruosius gebėjimus, o mokytojai, kas yra reikalinga tiek su kmingam sidarbinimui tiek su kmingai

karjerai.

➤ Labiausiai absolventams mokymosi metu iš–praktinio pasirengimo bei bendrųjų gebėjimų trūkumai pritaikymo praktikoje gresia, nes trūkumai pažeidžia praktikas. Didelios prielastis, bei didelius nuolat kintančius darbo rinkos reikalavimus, absolventai negalės gyventi daugelio darbo rinkoje reikalingų gebėjimų bei gresia. Tai menkina jų sugebėjimus pradėti darbą veiklą.

➤ Absolventų nuomone, jie stokoja kurybiškumo (37,7%), savarankiškumo (37,7%) bei iniciatyvumo (34,2%). Pastarasis yra vienas iš pageidaujamų savybių –uolaikinėje darbo rinkoje. Darbdavių nuomonė kardinaliai išsiskyrė, jų manymu, profesinio išsilavinimo turintiems darbuotojams trūksta atsakingumo (48,5%), dėmesingumo (32,7%) bei noro rimtai dirbti (32,7%).

➤ Pagrindinis asmeninis savybės, labiausiai, absolventų nuomone, takojančių su kmingu sidarbinimui yra išsilavinimo lygis (90,3%), noras rimtai dirbti (77,2%), atsakingumas (71,1%) bei nuolatinis tobulinimasis (70,2%), o darbdaviai mano, kad sitvirtinimui lemia gebėjimas susikoncentruoti darbui (82,1%), bendradarbiavimas (73,3%) ir komunikacija (70,3%).

➤ Svarbiausi bendrieji gebėjimai norint sidarbinti, absolventų nuomone, yra gebėjimas nuolat mokytis, susikoncentruoti darbui bei mokėjimas dirbti su informacinėmis technologijomis. O darbdaviai išskiria gebėjimą susikoncentruoti darbui, gebėjimą bendradarbiauti bei gebėjimą komunikuoti.

➤ Darbdavių ir absolventų nuomonės sutampa, kad sidarbinti padeda ir motyvaciniai dalykai, tokie kaip noras realizuoti save darbe bei domėjimasis darbovietės veikla. Taip pat abi pusės sutinka, kad sidarbinimui svarbi ir profesinio branda/darbo patirtis analogiškose darbo srityje bei, kad sidarbinti padeda naudingi asmeniniai ryšiai.

➤ Absolventų ir darbdavių nuomone, svarbiausios sidarbinant yra praktinės kompetencijos, tačiau svarbiomis laiko ir teorines kompetencijas. Iš–praktinių kompetencijų kaip svarbiausias absolventai išskiria elgsenos kompetencijas (63,2%), o darbdaviai – gebėjimą bei sugebėjimą praktines kompetencijas (98%). Tai lemia darbdavių noras matyti rezultatus, o darbuotojai nori gerai išmanyti atliekamą darbą prieš–parodant darbo rezultatus.

➤ Daugumos absolventų darbinė patirtis sudaro nuolatinis darbas pagal gytą specialybą (43%) bei atsitiktiniai darbai (40,4%). O 12,3% neturėjo galimybių dirbti, nes mokėsi. Dabartinėje darbovietėje dauguma dirbančiųjų sidarbinė ne iš–kart po profesinio mokymų baigimo (40,4%). Pagrindiniai veiksniai, padėję sidarbinti buvo tinkamas išsilavinimas (31,6%) bei asmeninės savybės (20,2%).

nuomone, padeda sidarbinti taip pat yra i-silavinimas, asmenin s

➤ Populiariausias darbo paie-kos b das ó ry-iai ir spauda. Taip darbo ie-kojo 65,8 % absolvent . Dalis respondent naudojo ne pa ius efektyviausius darbo paie-kos b dus: spauda/internetas (34,2 %); darbo birfla/ darbinimo agent ra (57,9 %). Nedidel dalis apklaust j naudojo paflangesnius darbo paie-kos b dus: 14,9 % kreip si mon , kurioje atliko praktik , 13,2 % kreip si praktikos atlikimo viet , o 8,8 % savaranki-kai i-k l savo kandidat r .

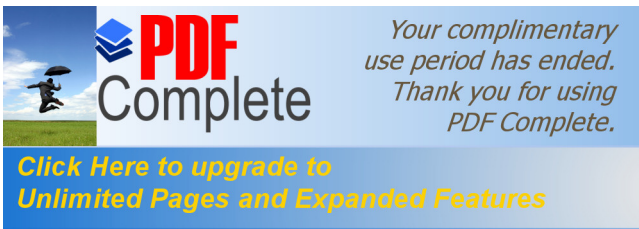
➤ Daugelio absolvent kvalifikacija visi-kai atitinka darbo vietos reikalavimus reikalavimus (54,4 %), tik 11,4 % apklausos dalyvi kvalifikacijos pakanka tik i- dalies. Kvalifikacijos atitikimo vertinimas tarp respondent ir darbdavi skiriasi neflymiai, bet absolventai savo kvalifikacij link vertinti palankiau nei darbdaviai.

➤ Absolvent darbo pasirinkim labiausiai lemiantys veiksniai yra geras atlyginimas, domus darbas bei tobul jimo galimyb s. Darbo pasirinkim maflai takojan iais veiksniais respondentai laik tarnybos privilegijas.

➤ S kmingos konkurencijos darbo rinkoje prielaida yra paties motyvacija nuolat tobul ti. Nors daugelio kvalifikacija atitinka darbo vietos reikalavimus, ta iau dauguma apklausos dalyvi (28,9 %) profesin kompetencij kelt tobulindami bendravimo psichologijos flinias, ufsienio kalb (27,2 %) bei buhalterin s apskaitos flinias (24,6 %). Darbdaviai i- profesin i-silavinim turin i darbuotoj pageidaut papildom bendravimo psichologijos (44,6 %) ir vadybos (36,6 %) flini .

➤ Nors, absolvent nuomone, mokymosi metu tr ko praktikos, ta iau kaip vien i- labiausiai profesin s mokyklos mokini konkurencingum stiprinan i priemoni nurod galimybi atlikti praktik mon se kiekvienais mokslo metais (59,6 %) sudarym , vadinasi respondentai pageidauja ilgesnio praktikos laikotarpio. Taip pat konkurencingumas buvo didinamas intensyviai bendradarbiaujant su socialiniais partneriais (54,4 %) bei palaikant ry-ius su visuomene (54,4 %).

➤ Absolvent nurodytos priemon s, kurios pad t profesines mokyklas baigusiesiems sitvirtinti darbo rinkoje yra platesnis informavimas apie potencialias laisvas darbo vietas, didesnis d mesys mokomosioms praktikoms, mokymo program derinimas su darbo rinkos poreikiais, turinio derinimas su profesin s kvalifikacijos reikalavimais bei didesnis d mesio skyrimas, kokios kvalifikacijos darbuotoj reikia darbo rinkai. TMs labiausiai teigiamai vertintos absolvent priemon s sidarbinimui didinti sutampa su darbdavi teigiamai vertintomis priemomis, tik skirtingai i-sid sto pagal svarbum . Matyti, kad kiekvienam svarbiausia tai, su kokiomis problemomis tenka susidurti. Darbdaviams r pi rasti ir darbinti reikiamos kvalifikacijos darbuotojus, o absolventams susirasti profesij atitinkant darb .

sitvirtinimo darbo rinkoje probleminiai aspektai

darbdavi profesin išsilavinim turin ius darbuotojus vertina tai priklauso nuo tinkamo pareig atlikimo (98 %) bei nuo reikalavim pareigybei (97 %).

Hipotezių išvados. Patikrinus šiame darbe iškeltas hipotezes, gautos tokios hipotezi išvados:

➤ Tyrime dalyvavusi profesini mokykl absolventai gyja darbo rinkoje paklausi specialyb , ta iau dauguma pagal jas ne sidarbina. Profesij paklausa pagr sta remiantis Lietuvos darbo birfos 2009 ir 2010 met darbo j gos paklausos duomenimis, ta iau tyrimo rezultatai patvirtina, kad pagal 2009 met gytas paklausiausias specialybes, dirba tik 42,2 % respondentai, o pagal 2010 met gytas paklausiausias specialybes, dirba tik 41,7 % respondent . Taigi hipotez pasitvirtina tik i-dalies, nes nors daugelis yra gij paklausias specialybes, ta iau dauguma pagal jas ne sidarbina.

➤ 65,5 % absolvent , kurie pasirinko gyt specialyb , nes tik josi tapti savo srities specialistais ir 54,5 % respondent , kurie profesij pasirinko, nes tik josi dirbti geriau apmokam darb - dirba pagal gyt specialyb .

REKOMENDACIJOS

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

Kadangi prie– pasirinkdami profesijas, dauguma nesidomi arba maflai domisi darbo rinkos tendencijomis, darbo j gos paklausos prognoz mis, b simosios profesijos privalumais, tr kumais ir jai gyti reikalingais geb jimais, tai rodo –ios informacijos tr kum . Be to, gij profesij absolyventai neefektyviais b dais ie–ko darbo. Taigi ie–kant b d ir priemoni kaip pad ti gyti svarbiausi flini , g dffi ir geb jim savo karjeros planavimui, vystymui ir absolyvent sidarbinimo galimybi didinimui, apibendrinus tyrimo i–vadas, pateikiamos –ios rekomendacijos:

- *Mokymo įstaigoms* rekomenduojama: priskirti absolyventus tam tikriems jau esamiems karjeros centrams, ar darbo birfl atstovams, kurie, teikt –ias paslaugas: karjeros šmug sō, pagalba darbinantis, informacija apie laisvas darbo vietas, darbo ie–kan ius absolyventus bei supaffindint su darbo rinkos poreikiais bei perspektyvomis; traukti mokymo programas karjeros projektavimo pamokas ar kursus;
- *Darbdaviams ir socialiniams partneriams* rekomenduojama: informuoti apie situacij darbo rinkoje, rengti šatvir dur ō dienas mon se, teikti informacij apie galimas darbo vietas mon se, teikti rekomendacijas sudarant mokymosi programas, bendradarbiauti su pedagogais;
- *Mokiniams ir absolyventams* rekomenduojama: nuolat dom tis darbo rinkos tendencijomis, darbo j gos paklausos prognoz mis, b simosios profesijos privalumais ir tr kumais bei jai gyti reikalingais geb jimais, aktyviai dalyvauti darbdavi organizuojamuose informarmacinio turinio renginiuose, stengtis ugdyti bendruosius geb jimus.

- Rekomenduojamas tyrimo t stinumas, atliekant gilesn analiz , pasirenkant konkre i mokymosi sri i absolyventus. Taip b t galima tikslingiau numatyti priemones, absolyvent sidarbinimui gerinti, atsifvelgiant j profesij specifik .

LITERATŪRA

Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features

1. Albrecht, J. W., Holmlund, B., Lang, H. (1989). Job search and youth unemployment. *European economic review*, 33 (Issue 2/3), p. 416-426.
2. Augis, P., Ko i nas, R. (1993). *Psichologijos žodynas*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedij leidykla.
3. LR TMvietimo ir mokslo ministerija, LR TMSocialin s apsaugos ir darbo ministerija, Profesinio mokymo reformos programos koordinavimo centras (1998). *Baltoji knyga. Profesinis rengimas*. Vilnius: Leidybos centras.
4. Baranauskas, J., Beleckien , G., Dienys, V., Gumbelevi i t , I., Povilonyt , V., Prialgauskas, D., Vaitkut , L., Valiukevi ien , R. (2004). *Profesinių mokyklų absolventų sėkmė įsidarbinant: tyrimo ataskaita*. Vilnius.
5. Blanchflower, D. G., Freeman, R. B. (1996). *Growing into work. Employment Outlook*. Paris: OECD.
6. ekanavi ius, V., Murauskas, G. (2004). *Statistika ir jos taikymai. II*. TEV. Vilnius: TEV.
7. Gruflevskis, B., Okunevi i t -Neverauskien , L. (2003). Jaunimo integracijos darbo rink problemos. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*, 6, p. 174-189.
8. Gruflevskis, B., Okunevi i t -Neverauskien , L., Pocius, A., TMleika, A. (2006). Profesinis mokymas didina darbo j gos konkurencingum . *Darbo biržos naujienos*, 2, p. 12-15.
9. Gruflevskis, B., Zabarauskait , R., Martinaitis, fi., Pocius, A., Biveinyt , S. (2007). S kmingos karjeros darbo rinkoje veiksniai. *Aktualūs socialinės politikos klausimai*, 8, p. 126.
10. Gudelis, S. (1983). *Mokinių profesinio orientavimo psichologiniai klausimai*. Vilnius: fiodynas.
11. Gumuliauskien , A., Augien , D., Bobrova, L., Macaitien , R., Eitutyt , D. (2002). *Karjera šiandien ir rytoj*. TMauliai: V– TMauli universiteto leidykla.
12. Holm, A., Groes, N., Honore Olsen, T. (2001). Youth unemployment and opportunities in the labour market ó the myth of lifelong hysteresis. *Review of labour economics & Industrial relations*, 15 (Issue 4), p. 531ó 555.
13. Kardelis, K. (2005). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Kaunas: Lucilijus.
14. Kazlauskas, J. (2004). Trys keliai karjer . *Vadovo pasaulis*, 4 (90), p. 20-22.
15. Kregfld , S. (1988). *Profesinio kryptingumo formavimosi psichologiniai pagrindai*. Kaunas: TMviesa.

- B., Pevcevičiūtė, S. (2000). *Darbo paieškos vadovas*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
17. Kušinskienė, R. (2003a). Karjeros rinkimosi racionalumo metodologinis pagrindimas. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, 25, p. 139-148.
18. Kušinskienė, R. (2003b). *Ugdymo karjerai metodologija: monografija*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
19. Lauflackas R. (1996). *Svarbiausios profesinės edukologijos sąvokos*. Vilnius: Phare Lietuvos profesinio rengimo reformos koordinavimo centras.
20. Lauflackas, R., Danilevičius, E., Gurskienė, O. (2004). *Profesinio rengimo reforma Lietuvoje: parametrai ir rezultatai: monografija*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
21. Lepaitis, D. (2003). *Kompetencijų plėtojančių studijų programų lygio nustatymo metodologija: monografija*. Kaunas: Technologija.
22. Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba (1998). *Darbo rinkos profesinis mokymas – efektyvus darbo jėgos paklausos ir pasiūlos derinimo veiksnys*. Vilnius: Agora.
23. Liukinevičienė, L. (2003). *Regioninis universitetas: studijos ir karjera*. Taurai: V–Taurai universiteto leidykla.
24. Luobikienė, I. (2005). *Sociologinių tyrimų metodika: mokomoji knyga*. Kaunas: Technologija.
25. Martinkus, B., Neverauskas, B., Sakalas, A. (2002). *Vadyba: specialistų rengimo kiekybinis ir kokybinis aspektas: monografija*. Kaunas: Technologija.
26. Mickienė, R. (2007). Teorinis socialinis partnerystės profesiniame rengime koncepcijos. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*, 13, p. 188-199.
27. Misiūnas, M. (1999). Aukštesniosios mokyklos veiklos tobulinimas diegiant kokybės laidavimo sistemos elementus. *Socialinės kaitos procesai ir profesinio rengimo vyksmas*, 2 knyga, p. 116-119.
28. Moser, J. W. (1986). Demographic and time patterns in layoffs and quits. *Journal of Human Resources*, 21, p. 178-199.
29. Pajuodis, A. (2005). *Prekybos marketingas*. Vilnius: Eugrimas.
30. Pissarides, C. A. (1986). Unemployment and Vacancies in Britain. *Economic Policy*, 1, p. 500-559.
31. Pundzienė, A., Dienys, V. (2003). Darbas ir mokymasis: darbo pasaulio ir –vietinimo sąveikos pobūdžio kaita. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*, 6, p. 38-52. Kaunas: VDU.

- ... (2003). Studijų kokybės vertinimas instituciniu lygmeniu: kriterijai. *Studijų kokybės užtikrinimo sistemos modeliavimas pasaulinės patirties kontekste*, p. 29-37.
33. Socialinis analizės ir konsultacijų centras. (2003). *Profesinis rengimas ir darbo rinka: tyrimo ataskaita*. Vilnius.
34. Meika, A., Rupšys, V., Gruflevskis, B. (2004). Youth unemployment and its reduction measures. *Journal of Business Economics and Management*, 3, p. 119-131.
35. Tamošiūnas, T. (2003). *Socialinių tyrimų kvalifikacinis darbas: įvado struktūra*. Mokomoji knyga. *Mažyliai: Mažyliai universiteto leidykla*.
36. Tidikis, R. (2003). *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius: LTU.
37. Valackienė, A. (2004). *Sociologinis tyrimas: vadovėlis*. Kaunas: Technologija.

Internetiniai šaltiniai:

38. European Commission (2010). Communication from the commission to the European parliament, the council, the European economic and social committee and the committee of the regions. *A new impetus for European cooperation in Vocational Education and Training to support the Europe 2020 strategy* [fili r ta 2010-06-12]. Prieiga per internet : <http://ec.europa.eu/education/vocational-education/doc/com296_en.pdf>.
39. Danilevičius, E. (2007). Bendrojo lavinimo, profesinio ir aukštesnio mokyklų bendradarbiavimo su socialiniais partneriais profesinio informavimo srityje svarba. *Socialinių partnerių dalyvavimas profesinio informavimo veikloje*. Konferencijos medžiaga [Vilnius, 2007 m. vasario 27 d.] [fili r ta 2010-03-10]. Prieiga per internet : <http://www.smm.lt/es_parama/projektai/smm_projektai/projektas_%20profesinio_orientavimo_rez_070227.htm>.
40. Danilevičius, (2008). Karjeros projektavimo ir karjeros planavimo ugdymo edukologinis prielaidos [fili r ta 2010-06-02]. Prieiga per internet : <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=7&hid=9&sid=3e90a24f-32ed-479e-941f-0dd193452f1c%40sessionmgr10>>.
41. Euroguidance Lietuva ir ES Leonardo da Vinci programos koordinavimo paramos fondas, (2005). *Vietimas ir profesinis orientavimas Lietuvoje* [fili r ta 2010-04-12]. Prieiga per internet : <<http://www.karjerosmokykla.europass.lt/get.php?f.72>>.
42. Gurskienė, O. (2003). *Pirminio profesinio rengimo politika Lietuvoje ir ES*. Profesinio rengimo tyrimai. *Vietimo ir mokslo ministerija* [fili r ta 2010-04-12]. Prieiga per internet :

43. Lietuvos darbo birža (2007). *Sitvirtinimo darbo rinkoje probleminiai aspektai*. Prieiga per internet : [_bukle/docs/tyrimai/sb/PROFES.%20PATRAUKLUM.%20ATA_SKAITA%20SMM%20\(paskutinis\).pdf](http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/sb/PROFES.%20PATRAUKLUM.%20ATA_SKAITA%20SMM%20(paskutinis).pdf)>.
44. Lietuvos darbo birža (2007). 2009 m. darbo rinkos tendencij apffvalga [fii r ta 2010-03-15]. Prieiga per internet : [_bukle/docs/tyrimai/sb/PROFES.%20PATRAUKLUM.%20ATA_SKAITA%20SMM%20\(paskutinis\).pdf](http://www.ldb.lt/Informacija/DarboRinka/Puslapiai/Tendencija.aspx?AspXPage=g%5FBBE75D7C603C4C49871251440E19B01E:%2540ID%3D6)>.
45. Lietuvos darbo birža (2007). 2009 m. darbo rinkos tendencij apffvalga [fii r ta 2010-03-15]. Prieiga per internet : [_bukle/docs/tyrimai/sb/PROFES.%20PATRAUKLUM.%20ATA_SKAITA%20SMM%20\(paskutinis\).pdf](http://www.ldb.lt/Informacija/DarboRinka/Puslapiai/Tendencija.aspx?AspXPage=g%5FBBE75D7C603C4C49871251440E19B01E:%2540ID%3D6)>.
44. Pukelis, K. (2007). Mokytoj , profesijos mokytoj , d stytoj bendradarbiavimo su socialiniais partneriais metodin s rekomendacijos [fii r ta 2010-03-15]. Prieiga per internet : [_bukle/docs/tyrimai/sb/PROFES.%20PATRAUKLUM.%20ATA_SKAITA%20SMM%20\(paskutinis\).pdf](http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Mokyt_prof_mokyt_dest_bendr_su_soc_partn_metod_rek_VDU.pdf)>.
45. Lietuvos darbo birža (2010). 2010 m. I-IV ketvir io tendencij apffvalga [fii r ta 2010-03-15]. Prieiga per internet : [_bukle/docs/tyrimai/sb/PROFES.%20PATRAUKLUM.%20ATA_SKAITA%20SMM%20\(paskutinis\).pdf](http://www.ldb.lt/Informacija/DarboRinka/Puslapiai/Tendencija.aspx?AspXPage=g%5F7BA1CA54AA024430A86D581D71C8B9A9:%2540ID%3D21)>.
46. Martin, P., Chapman, D. (2006). An exploration of factors that contribute to the reluctance of SME owner-managers to employ first destination marketing graduates [fii r ta 2009-03-27]. Prieiga per internet : [_bukle/docs/tyrimai/sb/PROFES.%20PATRAUKLUM.%20ATA_SKAITA%20SMM%20\(paskutinis\).pdf](http://www.emeraldinsight.com/Insight/viewContentItem.do?contentType=Article&hdAction=lnkhtml&contentId=1541876)>.
47. Mokslo ir studij departamentas ir studij departamentas, Atviros Lietuvos fondas, Darbo ir socialini tyrim institutas (2000). Darbo j gos konkurencingumo politikos tobulinimas Lietuvai integruojantis Europos S jung (Tre iojo tyrim etapo ataskaita) [fii r ta 2010-06-02]. Prieiga per internet : [_bukle/docs/tyrimai/sb/PROFES.%20PATRAUKLUM.%20ATA_SKAITA%20SMM%20\(paskutinis\).pdf](http://www.smm.lt/smt/docs/spec_poreikis/2000.pdf)>.
48. Sociologijos ir politikos tyrim centras V– ōSocialin s informacijos ir mokym agent raų (2009). Profesinio mokymo patruaklumo didinimo galimuyb s suartinant akademin ir technologin mokymosi kryptis analiz [fii r ta 2010-06-02]. Prieiga per internet : [_bukle/docs/tyrimai/sb/PROFES.%20PATRAUKLUM.%20ATA_SKAITA%20SMM%20\(paskutinis\).pdf](http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/sb/PROFES.%20PATRAUKLUM.%20ATA_SKAITA%20SMM%20(paskutinis).pdf)>.
49. Statistikos departamentas (2010). Profesinis mokymas [fii r ta 2010-06-02]. Prieiga per internet : [_bukle/docs/tyrimai/sb/PROFES.%20PATRAUKLUM.%20ATA_SKAITA%20SMM%20\(paskutinis\).pdf](http://www.stat.gov.lt/lt/news/view/?id=8750&PHPSESSID=9afe2bf1d0ca0c13e194ebedf9dc b816)>.

50. Valstybinis ir nevalstybinis mokymo staigos [fili r ta 2011-01-11]. Prieiga per internet : <http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp?MainTable=M3110108&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSId=7396&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=-&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=>>.
51. TMVietimo ir mokslo ministerija (2003). Profesinio orientavimo strategija [fili r ta 2010-06-02]. Prieiga per internet : http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/isakymai/03-11-19-ISAK-1635-A1-180.htm.
52. TMVietimo ir Mokslo ministerija (2006). TMVietimo ir mokymo sistemos modernizavimas siekiant bendr ES 2010 metams ufsibr ft tiksl [fili r ta 2010-03-16]. Prieiga per internet : http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/apzvalgos/EC_LLL_report_final_lietkalba_red.pdf.
53. TMVietimo ir mokslo ministerija (2007a). Ar patrauklus profesinis mokymas Lietuvoje? [fili r ta 2010-06-02]. Prieiga per internet : http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/pr_analize/Profesinis_mokymas_2007_10.pdf.
54. TMVietimo ir mokslo ministerija (2007b). Lietuvos Respublikos profesinio mokymo statymas. [fili r ta 2010-06-02]. Prieiga per internet : http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=295408&p_query=&p_tr2=>.
55. ZHAO Hai-qian (2009). Research on the relationship between the development of regional economic society and vocational education [fili r ta 2010-04-22]. Prieiga per internet : <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=9&hid=9&sid=3e90a24f-32ed-479e-941f-0dd193452f1c%40sessionmgr10>.

PDF
Complete

*Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.*

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

sitvartinio darbo rinkoje probleminiai aspektai

PRIEDAI